

7

LEZEN

doet je goed

Handleiding

voor de leesboeken 7A, 7B en 7C

Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, 2022

VOORWOORD

De leesmethode *Lezen doet je goed* is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (MINOWC), in het kader van het project 'Content for Reading Books and Teaching Guides' van het Second Basic Education Improvement Program (BEIP).

Deze leesmethode vervangt de methode *Van hier en daar en overal* en een deel van de methode *Ik hoor, ik kijk, ik lees*.

De opdracht tot ontwikkelen van een nieuwe leesmethode omvatte het ontwikkelen van een systeem van leesniveaus, het samenstellen van leesboeken voor leerlingen en het schrijven van handleidingen voor de leerkrachten.

Lezen doet je goed is dus een methode geworden waar gewerkt wordt met een duidelijk onderscheid in leesniveaus. De leesniveaus zijn grotendeels gebaseerd op inzichten uit studie van het Surinaamse leesonderwijs. Daarnaast zijn in Suriname toepasbare ideeën van internationale leessystemen meegenomen. Een groot voordeel van de indeling in leesniveaus is de koppeling aan evaluatieve methoden. Voor de leerjaren 4, 5 en 6 zijn dit mondelinge en schriftelijke toetsen. Vanaf leerjaar 7 wordt er gewerkt met een portfolio. De evaluatiemethoden worden gedetailleerd beschreven in de handleidingen. Zowel de opzet van de leesniveaus als de opzet van de handleidingen zijn in de beginfase in focusgroepmeetings voorgelegd aan stakeholders bij het leesonderwijs in Suriname. De inzichten die zijn verkregen uit de focusgroepen zijn meegenomen in de definitieve uitwerking van de methode.

Een extra woord van dank gaat uit naar Sunita Pachai-Khedoe, Ina Ramautar-Dhanikasing, Marcia Holwijn en Fortune Scheuerman. Zij hebben op regelmatige basis feedback gegeven bij de samenstelling van deze handleiding. Het resultaat ligt nu voor u. Wij hopen dat het voor iedere leerkracht een inspiratiebron mag zijn om het leesonderwijs goed en plezierig te verzorgen.

Ismene Krishnadath

Projectleider 'Content for Reading Books and Teaching Guides'

© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur

Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Inleiding	4
Hoofdstuk 2	
Lezen in leerjaar 7	6
2.1 Inleiding	6
2.2 Leesniveau 7A	8
2.3 Leesniveau 7B	10
2.4 Leesniveau 7C	11
Hoofdstuk 3	
Werkvormen	14
3.1 Inleiding	14
3.2 Vloeiend Lezen	14
3.3 Voorlezen	15
3.4 Vertellen	17
3.5 Theaterlezen	18
3.6 Poëzievoordracht	19
3.7 Stillezen	20
3.8 Vrij lezen	20
3.9 Boekpresentatie	21
Hoofdstuk 4	
Voorbeeldlessen Leerjaar 7	24
4.1 Inleiding	24
4.2 Voorbeeldles Vloeiend Lezen	24
4.3 Voorbeeldles Voorlezen	29
4.4 Voorbeeldles Vertellen	34
4.5 Voorbeeldles Theaterlezen	39
4.6 Voorbeeldles Poëzievoordracht	44
4.7 Voorbeeldles Stillezen	46
4.8 Voorbeeldles Vrij Lezen	51
4.9 Voorbeeldles Boekpresentatie	54
Hoofdstuk 5	
Overzicht van de teksten	60
5.1 Inleiding	60
5.2 Overzicht leesboek niveau 7A	60
5.3 Overzicht leesboek niveau 7B	69
5.4 Overzicht leesboek niveau 7C	78
Hoofdstuk 6	
Het portfolio	88
6.1 Inleiding	88
6.2 Overzichtslijst alle opdrachten	89
6.3 Opdrachten en beoordelingscriteria niveau 7A	90
6.4 Opdrachten en beoordelingscriteria niveau 7B	97
6.5 Opdrachten en beoordelingscriteria niveau 7C	104
Bronnen	112
Bijlage A: Woordenschatlijsten niveau 7A, 7B, 7C	114
Bijlage B: Leesniveaus van Lezen doet je goed	120

INLEIDING

Doel

Deze handleiding maakt deel uit van de leesmethode *Lezen doet je goed*. Deze leesmethode is bestemd voor leerjaar 4 tot en met 8 van het basisonderwijs in Suriname. Voor elk leerjaar zijn er drie leesboeken voor de leerlingen en een handleiding voor de leerkracht ontwikkeld. De methode is uitgewerkt aan de hand van leesniveaus en bouwt voort op het voorbereidend en aanvankelijk lezen dat in de voorgaande leerjaren is verzorgd. Op het eerste en tweede niveau, 4A en 4B, wordt nog veel aandacht besteed aan woordcategorieën, die in de laatste periode van leerjaar 3 aan de orde zijn geweest. Tot en met leerjaar 6 richten de niveaus (4C, 5A, 5B, 5C, 6A, 6B, 6C) zich op technische aspecten van het voortgezet lezen. Daarna gaat het vooral om het ontwikkelen van een positieve leesattitude (7A, 7B, 7C, 8A, 8B). In de bijlage bij deze handleiding wordt een schematisch overzicht gegeven van de niveaus.

Het doel van de leesmethode is;

- het verder ontwikkelen van de leescompetenties, zodat de leerling zelfstandig teksten op het hoogste niveau (8B) kan lezen;
- het bevorderen van een positieve leesattitude bij de leerlingen.

De methode richt zich op het ontwikkelen van leescompetenties in de Nederlandse taal. Uiteraard wordt er rekening gehouden met specifieke taalaspecten die te maken hebben met de Surinaamse taalrealiteit. In Suriname wordt het Surinaams-Nederlands (SN) gesproken. Het SN verschilt in bepaalde opzichten van de andere varianten van het Nederlands. In het lexicon zien we bijvoorbeeld typische SN-woorden waarmee kinderen in Suriname objecten en concepten uit hun leefomgeving benoemen. Verder kan er ook niet aan voorbij worden gegaan dat Suriname een meertalige samenleving is. Leerlingen komen dagelijks in aanraking met andere talen dan de schooltaal. Vooral in het mondeling taalgebruik worden de talen met elkaar verweven. In de teksten in de leesboeken wordt mondeling taalgebruik vaak weergegeven in de directe rede, in citaten van de verhaalpersonages.

Bij de spelling is in eerste instantie uitgegaan van de *Woordenlijst Nederlandse taal*, beter bekend als het Groene Boekje. Bij Surinaams-Nederlandse woorden die zijn opgenomen in het Groene Boekje is die spelling gebruikt. Voor SN-woorden die niet in het Groene Boekje voorkomen, is het *Woordenboek van de Surinaamse Bijdrage aan de Nederlandse Taal en Carisur Culinaire Dictionaire* geraadpleegd. Voor het Sranan zijn *De spelling van het Sranan* en het Sranan-Nederlands woordenboek op het internet geraadpleegd. Voor het Sarnámi is de woordenlijst in *Sarnámi woordenschat* geraadpleegd. Voor de overige talen zijn internetbronnen geraadpleegd.

Bij de keuze van de teksten is er gelet op een aantal criteria. In de leesboeken zijn teksten opgenomen die bijdragen aan:

- algemene kennisontwikkeling;
- een positieve attitudevorming, in lijn met richtlijnen die voortvloeien uit het nationaal onderwijsbeleid en internationale beleidsdocumenten die door Suriname zijn geratificeerd;
- culturele geletterdheid, met name kennis van nationaal en internationaal cultureel erfgoed;
- het bewustzijn van ons groen erfgoed, omdat Suriname het groenste land op aarde is, en natuur en milieu behoren tot de belangrijke issues van de huidige en komende generaties;

- leesplezier, al dan niet door gebruik van activerende werkvormen;
- literatuureducatie, met poëzie en een variëteit aan verhaalgenres.

Deze handleiding hoort bij de leesboeken op niveau 7A, 7B en 7C. Het gaat bij deze niveaus erom dat de leerlingen de verworven leescompetenties blijven inzetten om die te verdiepen en te verduurzamen. De leerkracht krijgt uitgebreide informatie en richtlijnen om het leesplezier van de leerlingen te bevorderen door het aanbieden van kwalitatief goed en gevarieerd leesmateriaal aan de hand van verschillende activerende werkvormen.

In hoofdstuk 2 worden de inhouden en de doelen van de verschillende niveaus beschreven.

In hoofdstuk 3 worden leeswerkvormen beschreven die gebruikt kunnen worden in leerjaar 7. Theaterlezen, Voorlezen, Poëzievoordracht en Stillezen zijn al bekend uit de voorgaande leerjaren.

Nieuw zijn de werkvormen Vrij Lezen, Boekbespreking en Vertellen (door de leerling). Alle werkvormen lenen zich uitstekend voor differentiatie. Er zijn voldoende mogelijkheden om individuele leerlingen te begeleiden bij het maken van keuzes die bij hun interesses en ontwikkelingsniveau passen. Uiteraard zullen de leerlingen na het maken van de keuze verder begeleid moeten worden om gestelde doelen te behalen.

In hoofdstuk 4 is van elke werkvorm een voorbeeldles uitgewerkt.

Aan de hand van de voorbeelden en de informatie in hoofdstuk 5 kan de leerkracht zijn eigen lesplannen opstellen.

Hoofdstuk 5 geeft een schematisch overzicht van alle lessen.

In het schema zijn de volgende punten opgenomen:

- het nummer van de les;
- de titel van de les;
- de woordenschat;
- achtergrondinformatie en tips.

Bij de woordenschat zijn vijf Algemeen-Nederlandse (AN) of Surinaams-Nederlandse (SN) woorden uit de tekst aangestipt, als suggestie om aandacht aan te besteden. De leerkracht is vrij deze lijst te wijzigen en/of aan te vullen, naar behoefte van zijn leerlingengroep.

Verder staan bij de woordenschat ook (leen)woorden uit andere talen.

Bij de achtergrondinformatie wordt een toelichting gegeven die betrekking heeft op de tekst. De tips verwijzen veelal naar de voorbeeldlessen. De leerkracht wordt van harte aanbevolen ook eigen creatieve ideeën uit te proberen.

Hoofdstuk 6 richt zich op de evaluatie. De leesontwikkeling van de leerling wordt bijgehouden aan de hand van zijn leesportfolio.

Hierin houdt de leerling bij welke activiteiten hij ontplooit in het kader van zijn leesontwikkeling. Ook worden verslagen, plaatjes en ander materiaal verzameld die gerelateerd zijn aan opdrachten die de leerling heeft uitgevoerd. In hoofdstuk 6 worden alle opdrachten en de beoordelingscriteria uitvoerig omschreven.

De handleiding wordt afgesloten met een bronnenlijst en twee bijlagen.

Bijlage A geeft een overzicht van de woorden die bij de woordenschat zijn opgenomen. Bijlage B is een overzicht van de leesniveaus over alle leerjaren.

INLEIDING

2.1 Inleiding

De methode *Lezen doet je goed*, die bestemd is voor leerjaar 4 tot en met 8 van de Surinaamse basisschool, hanteert voor de indeling van teksten verschillende leesniveaus. Voor leerjaar 7 zijn niveau 7A, 7B en 7C van toepassing.

Het proces van leren lezen wordt verdeeld in verschillende fasen: voorbereidend lezen, aanvankelijk lezen en voortgezet lezen. Het voorbereidend lezen start al vanaf leerjaar 1, en gaat geleidelijk met auditieve oefeningen in leerjaar 2 over naar aanvankelijk lezen. Dit wordt doorgezet in leerjaar 3 en gaat tot en met het tweede kwartaal van leerjaar 4. Vanaf het derde kwartaal van leerjaar 4 tot en met leerjaar 6 is de focus gericht op het voortgezet lezen. Daarbij is de nadruk gelegd op lezen als een geautomatiseerde cognitieve competentie. De leerling moet de gelegenheid krijgen om vaak te lezen uit het aanbod aan leesteksten in de leesboeken. Populair gezegd spreekt men van 'leeskilometers maken'.

Het laatste deel van het automatiseringsproces is interpretatie. De lezer geeft betekenis aan datgene wat op papier staat. In de methode *Lezen doet je goed*, wordt dit onderdeel gekoppeld aan de uitbreiding van de woordenschat en het bespreken van de tekst tijdens de introductie en de afronding van de leesles. Er worden per les een aantal woorden aangestipt met het advies aan de leerkracht de woorden te bespreken. Hardop Lezen als didactische werkvorm is afgebouwd in de fase van het voortgezet lezen. Het uitspreken van de tekst vertraagt namelijk de leeshandeling. Op niveau 4C is een aanloop genomen naar stillezen, die is doorgezet in leerjaar 5 en 6.

Het technisch lezen duurt tot en met leerjaar 6. De opbouw in niveaus voor technisch lezen is in deze methode grotendeels bepaald door de lengte van de teksten en het gemiddeld aantal woorden per zin. De leerling heeft geleerd steeds langere zinnen en langere teksten binnen een bepaalde tijd te verwerken. In leerjaar 6 wordt de fase van het voortgezet lezen afgesloten.

In leerjaar 7 en 8 wordt ervan uitgegaan dat leerlingen de stappen in het technische leesproces hebben geautomatiseerd en zelfstandig een tekst kunnen lezen. De nadruk komt in deze leerjaren te liggen op de leesmotivatie. Lezen is een belangrijke vaardigheid, die de leerling gedurende zijn hele leven goed van pas kan komen. Zo noemt Els Moor in haar boek *Lees je wijs* zes functies van jeugdliteratuur, die we hieronder zullen toelichten.

1. De ontspannende functie.

Deze functie, ook wel de recreatieve functie, doelt op lezen als een bezigheid die het kind fijn vindt als vrijetijdsbesteding.

2. De creatieve functie.

Creatief denken heeft veel te maken met fantasie. Met onze fantasie kunnen wij ons dingen voorstellen die er (nog) niet zijn. Deze cognitieve vaardigheid is nodig voor het bedenken van nieuwe

dingen. Ook bij het zoeken naar oplossingen voor problemen moet men creatief kunnen denken. Jeugdboeken laten vaak zien hoe de problemen van de hoofdfiguur op een fantasievolle wijze worden opgelost. Door de fantasie-elementen in een verhaal leert de lezer out-of-the-box te denken.

3. De emotionele functie.

Deze functie doelt op de mogelijkheid die de lezer heeft om zich in de gevoelens van de verhaalfiguren in te leven. Dit ondersteunt de empathische ontwikkeling. De lezer leert met zijn eigen gevoelens en die van anderen om te gaan.

4. De informatieve functie.

Boeken bevatten altijd informatie. Het kind verwerft kennis over allerlei zaken. Hoewel dit onbewust gebeurt - de lezer concentreert zich meer op de loop van het verhaal - blijft de feitenkennis, over bijvoorbeeld de geografie, de geschiedenis of leefwijze van mensen, wel hangen in het geheugen van de leerling.

5. De pedagogische functie.

Deze functie heeft te maken met de waarden- en normenontwikkeling van de lezer. Bij veel verhalen die geschreven zijn voor de jeugd kan de lezer een oordeel vormen over gewenst en minder gewenst gedrag. Vooral volksverhalen geven een duidelijke boodschap mee.

6. De esthetische functie.

Deze functie duidt op de artistieke vorming van de lezer. Het gaat dan om literaire kunst. De lezer leert poëzie en proza waarderen om de klankenrijkdom, de stijl, het genre enzovoort.

2.2 Leesniveau 7A

Het is dan ook belangrijk de leerling te blijven motiveren om te lezen. Hierbij speelt differentiatie een belangrijke rol. Leerlingen uit een milieu waar veel gelezen wordt, hebben een voorsprong op leerlingen uit een milieu waar weinig gelezen wordt. Leerlingen zelf hebben verschillende interessegebieden. Om de leerlingen blijvend te motiveren, moet rekening gehouden worden met deze verschillen. In deze methode wordt op drie manieren getracht de individuele leerling tegemoet te komen. In de eerste plaats worden er aanbevelingen gedaan om met de leeswerkvormen op een activerende manier in te spelen op verschillen tussen leerlingen. Ten tweede wordt de leerling veel meer vrijheid gegeven om zelf zijn teksten te kiezen. Ten slotte wordt de leerling geëvalueerd aan de hand van zijn leesportfolio, waarin stukken worden verzameld die het resultaat zijn van verschillende door de leerling uitgevoerde opdrachten. De leesportefeuille verschilt per leerling omdat er een keuze gemaakt kan worden uit verschillende opdrachten en omdat er bij veel opdrachten een keuze gemaakt kan worden uit verschillende teksten.

2.2 LEESNIVEAU 7A

Inleiding

Op dit niveau krijgt de leerling twee soorten teksten aangeboden. Het gaat om vijftien levensbeschrijvingen (biografieën) en twaalf verhalen die geschikt zijn voor storytelling. Eén van de verhalen bestaat uit twee delen. Op leesniveau 7A ligt de lengte van de teksten tussen 1000 en 1300 woorden. Het gemiddeld aantal woorden per zin is 10 of 11. Op leesniveau 7A wordt ook het leesportfolio geïntroduceerd. In hoofdstuk 6 wordt uitgebreid ingegaan op dit portfolio.

Biografieën

De biografieën zijn bedoeld om de leerlingen te motiveren om meer informatie te zoeken (en dus meer te lezen) over de beschreven personen of zelf op zoek te gaan naar een interessant levensverhaal van iemand uit hun omgeving. De teksten zijn non-fictie en gaan over Surinaamse mensen die iets van hun leven hebben gemaakt. Hiermee bieden de verhalen ook rolmodellen aan de lezers.

Storytelling

De verhalen voor storytelling zijn fictie. Ze hebben allen een duidelijk begin, midden en eind. Het aantal figuren is beperkt en de situaties lenen zich goed voor het opwekken van emoties bij de luisteraars. Het gaat om emoties zoals angst, afschuw, plezier, blijdschap, opluchting, medelijden, solidariteit, schrik, boosheid. Door de leerlingen de mogelijkheid te geven zich in het verhaal en de daarbij behorende emoties in te leven, wordt bijgedragen aan de empathische ontwikkeling van de leerling. De verhalen kunnen zowel door de leerkracht als de leerling worden verteld. Het lezen van het verhaal is uiteraard de eerste stap op weg naar de vertelling.

Doelen

De algemene doelen op leesniveau 7A zijn:

Kennisdoelen:

- de leerling verwerft kennis en inzicht in biografieën,
- het algemeen ontwikkelingsniveau van de leerling wordt uitgebreid met verhalen over nationale rolmodellen.

Vaardigheidsdoelen:

- de leerling oefent met belangrijke elementen van storytelling: verhaalopbouw, emoties uitbeelden, stemgebruik, visualisatie.

Affectieve doelen:

- de normen- en waardenvorming van de leerling wordt positief beïnvloed met het aanbod van herkenbare rolmodellen,
- de leerling herkent en kan zich inleven in emoties.

De concrete leerdoelen zijn:

De leerling moet:

- de volgende verplichte opdrachten hebben gemaakt:
 - opdracht 7A-V1: Vijf korte leesverslagen van biografieën (keuze uit tekst 1 tot en met 15);
 - opdracht 7A-V2: Vijf korte leesverslagen (keuze uit tekst 16 tot en met 28);
 - opdracht 7A-V3: Een vertelling.
- twee van de volgende keuze-opdrachten hebben gemaakt:
 - opdracht 7A-K1: Tekening bij een verhaal;
 - opdracht 7A-K2: Een collage;
 - opdracht 7A-K3: Citaten bij emoties;
 - opdracht 7A-K4: Interview.

De opdrachten worden verzameld in een leesportfolio.
In hoofdstuk 6 wordt dieper ingegaan op het portfolio.

2.3 Leesniveau 7B

2.3 LEESNIVEAU 7B

Inleiding

Op dit niveau maken de leerlingen kennis met verhalen van Surinaamse jeugdboekenschrijvers en klassieke jeugdliteratuur. Het lezen van kwalitatief goede boeken, zowel op lokaal als internationaal niveau, draagt bij aan de literair-culturele ontwikkeling van de leerling. Alle teksten zijn gebaseerd op een boek, maar ingekort en bewerkt voor gebruik in deze leesmethode. De teksten zijn maximaal 1450 woorden lang. Vanaf leesniveau 7B wordt de zinslengte niet meer expliciet aangegeven. De schrijfstijl van de verschillende schrijvers krijgt hiermee meer vrijheid. Toch is er wel op gelet dat de verhalen leesbaar blijven voor de leerlingen en zijn erg complexe zinnen vermeden. Sommige verhalen bestaan uit meerdere delen. Het is de bedoeling dat de leerlingen, na het lezen van de tekst in het leesboek, gemotiveerd raken om het hele boek te lezen.

Surinaamse jeugdboeken

Bij de Surinaamse jeugdliteratuur is gekozen voor werk van contemporaine schrijvers die bekroond zijn met een prijs of een eervolle vermelding, of meer dan vijf jeugdboeken hebben gepubliceerd in de afgelopen twintig jaar voor de leeftijdsgroep 10 tot 12 jaar. Het gaat om werk van de schrijvers Alphons Levens, Cobi Pengel, Cynthia Mc Leod, Hilli Arduin, Indra Hu, Ismene Krishnadath en Rappa (pseudoniem van Robby Parabirsing). Vanwege auteursrechtelijke beperkingen is er geen werk van Gerrit Barron opgenomen. De leerlingen zijn uiteraard vrij om zijn boeken te lezen en kunnen bij een keuze-opdracht aandacht aan hem besteden.

Klassieke jeugdliteratuur

Bij de klassieke verhalen is gekozen voor schrijvers, van wie het werk zich in het vrije domein bevindt en de status heeft van klassieke wereldliteratuur. Verhalen uit het vrije domein mogen door iedereen gepubliceerd en bewerkt worden. De gekozen verhalen zijn in het algemeen ook vrij beschikbaar op het internet. In leesboek 7B is werk opgenomen van Alexandre Dumas, Anna Sewell, Charles Dickens, Daniel Defoe, Edgar Rice Burroughs, Frances Hodgson Burnett, Gabrielle-Suzanne Barbot de Villeneuve, Gaston Leroux, Hans Christian Andersen, Hector Malot, James Matthew Barrie, Herbert George Wells, Mark Twain, Jules Verne, Lewis Carroll, Robert Louis Stevenson, Rudyard Kipling en William Langland.

Doelen

De algemene doelen op leesniveau 7B zijn:

Kennisdoelen:

- de leerling breidt zijn culturele geletterdheid uit door kennis te maken met werk uit het nationale en internationale literaire erfgoed.

Vaardigheidsdoelen:

- de leerling oefent in het opzoeken van informatie (op het internet, in de bibliotheek).

Affectieve doelen:

- de leerling krijgt waardering voor nationaal en internationaal literair erfgoed;
- de interesse van de leerling om jeugdboeken te lezen neemt toe.

De concrete leerdoelen zijn:

De leerling moet:

- de verplichte opdrachten hebben gemaakt:
 - opdracht 7B-V1: Vijf korte leesverslagen (keuze uit de teksten van Surinaamse schrijvers);
 - opdracht 7B-V2: Vijf korte leesverslagen (keuze uit de teksten van klassieke internationale schrijvers);
 - opdracht 7B-V3: Informatie over een jeugdboekenschrijver
- en naar keuze:
 - **of** de twee volgende opdrachten hebben gemaakt;
 - opdracht 7B-K1: Tekening bij een verhaal;
 - opdracht 7B-K2: Woordpuzzel bij leesboek 7B;
 - **of** de volgende opdracht:
 - opdracht 7B-K3: Een boekpresentatie.

De opdrachten worden verzameld in een leesportfolio. In hoofdstuk 6 wordt dieper ingegaan op het portfolio.

2.4 LEESNIVEAU 7C

Inleiding

In leesboek 7C zijn acht stripverhalen, twee theaterteksten, drie gedichten en zeven verhalen van één of meer delen opgenomen. De tekstlengte van de theaterteksten en de verhaaldelen ligt tussen de 1300 en 1700 woorden. Op dit niveau wordt aandacht besteed aan stripverhalen, meertaligheid en poëzie.

Stripverhalen

Stripverhalen, afgekort strips, zijn strookjes met stilstaande beelden die een verhaal vertellen. Stripverhalen voor kinderen bestaan al heel lang en sommige series hebben wereldfaam verworven, zoals Kuifje, Lucky Luke, Suske en Wiske en meer recent de Japanse mangastrips. Stripverhalen zijn een genre binnen de jeugdliteratuur.

Met strips kunnen ook de in hoofdstuk 1 genoemde functies van lezen worden waargemaakt. Overigens wil dit niet zeggen dat men leerlingen alleen strips moet laten lezen. Strips hebben over het algemeen minder woorden dan een tekst zonder beeld. De leerling leest dus minder woorden in een strip, dan in een tekst zonder beelden met hetzelfde aantal bladzijden. Wel worden in strips de gedachten korter en krachtiger weergegeven. De verhaallijn is dan makkelijker te volgen. Ook kan de lezer zich makkelijker concentreren omdat de schrifttekens ondersteund worden door beeldmateriaal. Stripverhalen kunnen voor weinig leesgemotiveerde leerlingen een opstap zijn naar boeken met meer tekst.

2.4 Leesniveau 7C

Meertaligheid

In leesboek 7C is er ook aandacht voor meertaligheid in de verhaalteksten. Suriname is een meertalig land en dit uit zich onder andere in codewisseling. Codewisseling is het overschakelen van de ene taal op de andere. In Suriname zijn Nederlands en Sranan de meest gesproken talen en deze worden in informele gesprekken regelmatig afwisselend gebruikt door dezelfde spreker. De overige Surinaamse talen zijn groepstalen, die gekenmerkt worden door een etnische signatuur. Het Surinaams-Javaans bijvoorbeeld, wordt overwegend gesproken door Javanen. In Suriname komt het regelmatig voor dat een spreker van een groepstaal in informele gesprekken met een spreker van zijn groepstaal drie talen door elkaar spreekt, namelijk de groepstaal, het Sranan en het Nederlands.

Aan deze codewisseling besteden we in verschillende verhalen en in de dramateksten aandacht. In de Surinaamse taalsituatie komt codewisseling voornamelijk voor in gesproken taal. Gesproken tekst wordt in geschreven verhalen weergegeven in citaten. Vaak is de verhaalfiguur dan in dialoog met een andere verhaalfiguur. In de citaten staat wat de verhaalfiguren letterlijk zeggen. Surinaamse schrijvers, die de dialogen van hun verhaalfiguren zo natuurlijk mogelijk willen laten overkomen, stuiten hierbij vaak op problemen. Hoewel het Sranan en de verschillende groepstalen wel in geschreven vorm voorkomen, leert men in Suriname op school alleen in het Nederlands te schrijven.

Het leren schrijven en lezen van de andere talen is geen algemeen gebruik. Toch hebben we in deze methode, in aansluiting op het domein Meertaligheid bij het vak Taal, teksten opgenomen, waar in de dialogen sprake is van codewisseling. De hoofdtal van de verhalen blijft Nederlands, maar in de dialogen zijn woorden en zinnen in andere talen opgenomen. Het taalgebruik van de verhaalfiguren komt op deze manier natuurlijker over. Daarnaast wordt de waardering voor meertaligheid bevorderd als de leerling de meertalige realiteit ook op schrift tegenkomt. Er is in het leesboek niet gewerkt met vertalingen. In het leesboek zijn de andere talen zodanig in de tekst verwerkt, dat het verhaal goed te volgen is. In de handleiding, in hoofdstuk 5, worden wel vertalingen gegeven van (leen)woorden uit andere talen dan het (Surinaams) Nederlands.

Poëzie

In dit leesboek is er ook aandacht voor poëzie. In leerjaar 4 heeft de leerling verschillende vormen van poëzie leren kennen: gedichten met alliteratie, met eindrijm, de haiku, het elfje, het vrije vers en de liedtekst. In leesboek 7C gaat het vooral om de maatschappelijke inhoud van de gedichten.

Doelen

De algemene doelen op leesniveau 7C zijn:

Kennisdoelen

De leerling:

- leert het stripverhaal als een literair genre herkennen,
- herkent de Surinaamse meertalige realiteit in verhalen,
- maakt kennis met het gedicht als vorm van maatschappelijk protest.

Vaardigheidsdoelen

De leerling oefent:

- zijn algemene leesvaardigheid,
- in het lezen van geschreven woorden en zinnen in het Sranan,
- in het spreken en voordragen voor de klas.

Affectieve doelen

De leerling waardeert:

- het stripverhaal als literaire kunstvorm;
- meertaligheid en meertalige teksten;
- maatschappijkritische poëzie.

De concrete leerdoelen zijn:

De leerling moet:

- de verplichte opdrachten hebben gemaakt:
 - opdracht 7C-V1: Twee korte leesverslagen van een stripverhaal uit het leesboek;
 - opdracht 7C-V2: Een leesverslag van een lang verhaal (keuze uit vier meerdelige verhalen uit het leesboek);
 - opdracht 7C-V3: Een poëzievoordracht.
- twee van de hieronder staande keuze-opdrachten hebben gemaakt;
 - opdracht 7C-K1: Tekening van verhaalfiguur met tweetalige tekst in tekstballon;
 - opdracht 7C-K2: Deelname aan het lezen van een meertalige tekst;
 - opdracht 7C-K3: Een kort leesverslag (keuze uit de theaterteksten en de eendelige teksten die niet langer zijn dan één deel);
 - opdracht 7C-K4: Woordpuzzel bij leesboek 7C.

De opdrachten worden verzameld in een leesportfolio.

In hoofdstuk 6 wordt dieper ingegaan op het portfolio.

INLEIDING

3.1 Inleiding

In de methode Lezen doet je goed wordt ervan uitgegaan dat de leerkracht bekend is met algemene didactische werkvormen en technieken. Een didactische techniek die goed toepasbaar is in het leesonderwijs is modelleren. De leerkracht leest een woord, zinsdeel of zin op de juiste wijze voor. De leerling krijgt hierbij dus een voorbeeld (een model), dat nagedaan moet worden. Deze techniek heeft extra meerwaarde bij het differentiëren, omdat individuele leerlingen of groepjes van leerlingen die moeite hebben met het vloeiend lezen van een woord, zinsdeel of zin, met deze eenvoudige techniek goed geholpen kunnen worden.

Verder zijn er specifieke leeswerkvormen. Niet elke werkvorm is geschikt voor elk niveau. In leerjaar zeven worden de volgende werkvormen aanbevolen:

- Vloeiend Lezen
- Theaterlezen
- Voorlezen
- Poëzievoordracht
- Stillezen
- Vrij Lezen
- Storytelling
- Boekpresentatie

Hieronder worden deze werkvormen verder beschreven. De beschrijving bestaat steeds uit de volgende onderdelen:

- omschrijving;
- doel(en);
- voorwaarden;
- variaties.

3.2 VLOEIEND LEZEN**- Omschrijving**

Bij deze werkvorm krijgt de leerling de beurt om een stuk tekst hardop te lezen met in achtneming van de juiste articulatie en de juiste intonatie. Met de juiste intonatie wordt bedoeld dat de juiste toonhoogte wordt gebruikt en dat de leestekens juist worden geïnterpreteerd. Hoe vaker de leerling oefent, hoe vaardiger hij zal worden in het vloeiend lezen. Het is dus belangrijk dat zoveel mogelijk leerlingen een beurt krijgen. In leerjaar 7 kan deze werkvorm het liefst in groepjes worden toegepast. De leerkracht geeft eerst algemene instructies aan de hele klas. Daarna mogen leerlingen in hun groep om de beurt lezen. Beurtwisseling kan aan de hand van tijdsafspraken of na een bepaald aantal zinnen of regels. De leerkracht luistert bij elke groep een tijdje mee en geeft feedback.

3.2 Vloeiend Lezen

- Doel

De leerling moet de tekst verstaanbaar en vlot kunnen lezen met de juiste articulatie en de juiste intonatie.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leesteksten worden gekozen aan de hand van het leesniveau.
- De groepen mogen niet te groot zijn. Groepen van vier leerlingen worden aanbevolen.
- De groepen mogen elkaar niet storen. De leerkracht moet zorgen voor een rustige en ordelijke leesomgeving.

- Variaties

- Lezen tot een fout. De leerlingen in de groepen moeten ongeveer hetzelfde niveau hebben. De leerling die aan de beurt is, leest totdat een van de andere leerlingen een fout hoort. Van tevoren wordt afgesproken wat als fout wordt aangerekend. Makkelijk herkenbare fouten zijn het overslaan van een woord of het verkeerd uitspreken van een woord. Maar men kan ook afspreken om te letten op leestekenfouten. Na een fout gaat de volgende leerling die aan de beurt is verder.
- De leerkracht kan worden bijgestaan door een leesouder. In dit geval werkt de ouder met een van de groepjes of een individuele leerling. De school moet in dit geval voorzieningen treffen om leesouders bij de school te betrekken. De leesouders moeten een korte training hebben gehad.
- De leerkracht kan de leerlingen in duo's verdelen. De leerlingen lezen om de beurt.

3.3 VOORLEZEN

- Omschrijving

Voorlezen is een werkvorm waarbij de leerkracht op de voorgrond staat. De leerkracht leest een tekst voor aan een groep leerlingen. De leerkracht bespreekt de tekst vóór en na het voorlezen.

- Doel

Met voorlezen beoogt de leerkracht vooral de leerlingen te laten genieten van een mooi voorgelezen tekst. Het gaat dus om het bevorderen van leesplezier. Tegelijkertijd draagt het voorlezen bij aan de passieve taalvaardigheid van de leerlingen en leert het hen aandachtig en kritisch te luisteren. Door vaak voor te lezen bouwt de leerkracht aan een leestrategie, waarbij het boek een vanzelfsprekende plaats krijgt in het leven van de leerlingen. Als leerlingen vaak worden voorgelezen, wordt er verwacht dat zij op den duur:

3.3 Voorlezen

- meer interesse tonen voor boeken;
- vaker zelf boeken lezen;
- een grotere passieve woordenschat hebben;
- aandachtig en kritisch kunnen luisteren .

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leerkracht staat bij deze werkvorm op de voorgrond. Het is belangrijk dat hij de voorleesvaardigheid beheerst. De leerkracht moet vloeiend kunnen lezen. Het is ook belangrijk dat er met passie wordt voorgelezen. Met passie wordt bedoeld dat de belangrijkste emoties uit het verhaal tot uiting worden gebracht door stemgebruik, mimiek en pantomimiek.
- De leerkracht moet een voorleessfeer creëren. Dit gebeurt in het voor-gesprek. Hij introduceert het verhaal en vraagt de leerlingen om goed te luisteren. Een stimulerende inrichting van de leesomgeving helpt ook. Sommige scholen hebben speciale taallokalen waar voorlees-hoeken met gemakkelijke zitjes zijn ingericht.
- De keuze van de tekst is erg belangrijk. De teksten moeten aansluiten bij de interesses van de leerlingen. De tekst moet niet te lang en niet te kort zijn. Een te korte tekst geeft niet genoeg voorleesplezier. Bij een te lange tekst gaat de aandacht van de leerlingen verloren. Er is geen wet van Meden en Perzen die voorschrijft hoe lang een tekst moet zijn. De leerkracht moet op basis van zijn ervaringen met zijn leerlingen inschatten hoe lang zij geconcentreerd kunnen luisteren.
- Na het voorlezen moeten de leerlingen de gelegenheid krijgen zich te uiten. De leerkracht helpt ze op weg met richtvragen, zoals 'Welk deel vond je spannend/saai/leuk?', 'Zou jij ook zo handelen als de hoofd-figuur?', 'Heb je nieuwe woorden geleerd?', 'Zo ja, welke woorden?'

- Variaties

- Het voorlezen kan afgewisseld worden met het vertellen. Bij vertellen wordt de tekst niet letterlijk gevolgd, maar interpreteert de leerkracht deze op eigen wijze. Het biedt hem de mogelijkheid om in te spelen op het begripsniveau van zijn leerlingen. Ook heeft hij meer mogelijk-heden met pantomimiek.
- Leerlingen kunnen ook getraind worden in voorleesvaardigheden. Het houden van voorleeswedstrijden tussen klassen/scholen is een leuke leesbevorderingsactiviteit.
- Naast het voorlezen van losse teksten is het fijn om voor de oudere

leerlingen een heel boek voor te lezen, in vervolgdelingen. Eindig dan elke keer met een cliffhanger. Hierdoor zullen de leerlingen uitkijken naar het volgende deel.

3.4. VERTELLEN

- Omschrijving

Vertellen kan zowel door de leerkracht als de leerling worden gedaan. Vertellen door de leerkracht gebeurt veel in de eerste leerjaren van het basisonderwijs. De leerlingen kunnen dan nog niet lezen, maar leren zich te concentreren op een verhaal. Hun passieve woordenschat groeit ook.

In leerjaar 7 is het de moeite waard om leerlingen te laten vertellen. De instructies over vertellen hieronder, concentreert zich op vertellen door de leerling. Nadat de leerling een verhaal heeft gelezen, vertelt hij deze in eigen woorden aan een aantal luisteraars. De kunst is zijn publiek te boeien. De ene leerling zal meer verteltalent hebben dan de andere, maar met goede instructies komen de meeste leerlingen al een heel eind. De belangrijkste instructies zijn:

- Het verhaal goed lezen en indelen in een begin-, een midden- en een slotstuk.
- Oefenen om het verhaal in eigen woorden in 5 tot 10 minuten te vertellen.
- Letten op stemgebruik. Het stemgebruik moet passen bij de karakters en gebeurtenissen in het verhaal.
- Pantomimiek: het maken van bij het verhaal passende lichaamsbewegingen.
- De leerling mag toneelattributen gebruiken om het verhaal te verlevendigen (kleding, voorwerpen, instrumenten).

- Doel

Door het (na)vertellen van het verhaal in eigen woorden zal de leerling:

- de tekst beter begrijpen;
- zich beter inleven in het verhaal;
- verschillende presentatievaardigheden kunnen oefenen.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leerkracht heeft met voorbeelden uitgelegd waarop gelet moet worden om de vertelling succesvol te laten verlopen. De leerlingen hebben de leerkracht eerder ook verhalen horen vertellen.
- De leerling heeft in overleg met de leerkracht een verhaal gekozen dat bij hem past en geschikt is voor een vertelling.
- De leerkracht legt in de voorbesprekingen de nadruk op het plezier dat de leerlingen zullen beleven bij een vertelling. Hoewel de vertelling als activiteit wordt bijgeschreven in het portfolio, moet de leerling niet de indruk krijgen dat de vertelling een test of examen is.
- De leerling heeft de gelegenheid gehad zijn vertelling thuis te oefenen.
- De leerkracht is nagegaan welke leerlingen moeite hebben met spreken voor de klas. Deze leerlingen zullen zich veiliger voelen als ze aan een kleine groep kunnen vertellen (zie hieronder bij Variaties).
- De verteller wordt na de vertelling beloond met een compliment of een applaus.

3.4. Vertellen

3.5 Theaterlezen

- Variaties

- Vertellen in groepsverband. De klas wordt opgedeeld in groepen. De leerkracht heeft elke groep een locatie toegewezen, in en buiten de klas, waar rustig verteld kan worden. Eén of meerdere leerlingen vertellen een verhaal aan de groep.
- Tori happening. Dit is een feestelijke activiteit, eventueel in wedstrijd-sfeer, waarbij meerdere klassen betrokken kunnen worden. Groepen bereiden elk een vertelling voor om op de tori happening te presenteren.

3.5 THEATERLEZEN

- Omschrijving

Bij deze werkvorm wordt een script gelezen. Er is met een rolverdeling aangegeven welke karakters welke delen van het script lezen. Het theaterlezen verloopt in vijf fasen.

- In de eerste fase wordt het script in zijn totaliteit doorgenomen en als een gewone tekst gelezen.
- In de tweede fase geeft de leerkracht uitleg over de tekst en de verschillende rollen.
- In de derde fase worden de rollen verdeeld en oefenen de leerlingen de hun toegewezen rollen. Tussen de teksten voor de verschillende rollen, staat vaak informatie over de setting, de mimiek of pantomimiek. Deze informatie is schuingedrukt en hoeft in principe niet hardop gelezen te worden. Wel moeten de lezers de informatie gebruiken om hun rol goed te vertolken.
- In de vierde fase worden individuele leerlingen aangewezen om de verschillende rollen te vertolken. Hierbij wordt er hardop gelezen, met de juiste intonatie, mimiek en pantomimiek, volgens eigen interpretatie of volgens instructies in het script.
- In de vijfde en laatste fase wordt er door de leerkracht en leerlingen feedback gegeven op de scriptvertolking.

- Doel

De leerlingen moeten:

- een theatertekst op niveau 7C kunnen interpreteren;
- zich kunnen inleven in de rollen die horen bij deze teksten;
- de tekst van elke rol vloeiend kunnen voordragen;
- in een rol kunnen deelnemen aan een groepsvoordracht van de tekst.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leesteksten worden gekozen aan de hand van het leesniveau en de belangstellingssfeer van de leerlingen. Als een tekst niet onmiddellijk in de belangstellingssfeer ligt, moet de leerkracht de belangstelling wekken met didactische interventies.
- De leerkracht zorgt voor een veilige omgeving, waarin leerlingen niet bang zijn om de aangewezen rol voor te dragen;
- De leerkracht zorgt ervoor dat feedback op de uitvoering van een rol op een positieve manier wordt ervaren.

- Variaties

- Tussen de teksten voor de verschillende rollen, staat vaak informatie over de setting, de mimiek of pantomimiek. Deze informatie is schuingedrukt en hoeft in principe niet hardop gelezen te worden. Men kan er echter voor kiezen om een leerling deze informatie juist wel hardop te laten lezen. Hij krijgt dan de rol van verteller. Het kan ook leuk zijn de term uit de Javaanse theatertraditie hiervoor te gebruiken: *gunungan*.
- De klas kan in groepen worden verdeeld, waarbij de groepen delen van het script of verschillende scripts krijgen om mee te werken.
- Leerlingen kunnen een script vertolken. Hierbij wordt het verhaal dus uitgebeeld.

3.6 POËZIEVOORDRACHT

- Omschrijving

Bij deze werkvorm draagt de leerling een gedicht met passie voor. Met passie wordt bedoeld dat de belangrijkste emotie van het gedicht tot uiting wordt gebracht door stemgebruik, mimiek en pantomimiek. De leerkracht doet dit eerst voor. Na de modelvoordracht van de leerkracht wordt het gedicht besproken en krijgen de leerlingen de beurt om een voordracht te doen.

- Doelen

De leerlingen moeten:

- een gedicht kunnen interpreteren;
- de belangrijkste emotie in een gedicht kunnen herkennen en benoemen;
- het gedicht met passie kunnen voordragen.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leerkracht moet deze voordrachtsvorm beheersen.
- De gedichten worden gekozen aan de hand van het leesniveau en de belangstellingssfeer van de leerlingen. Als een tekst niet onmiddellijk in de belangstellingssfeer ligt, moet de leerkracht de belangstelling opwekken met didactische interventies, zoals aanschouwelijk materiaal, een klassengesprek etc.
- De leerkracht zorgt voor een veilige omgeving, waarin een gepassioneerde voordracht als positief wordt ervaren door de toehoorders.
- De leerkracht zorgt ervoor dat feedback op de voordracht op een positieve manier wordt ervaren.

- Variaties

- In hogere leerjaren kan de leerkracht ervoor kiezen om geen modelvoordracht te doen. Vooral als het gaat om multi-interpretabele gedichten. De leerling krijgt de gelegenheid zijn eigen interpretatie te doen.
- Sommige gedichten lenen zich voor een groepsvoordracht, waarbij elk groepslid een deel voordraagt.
- In de hogere leerjaren kan dit als individuele of groepsopdracht worden gegeven voor bijvoorbeeld een schoolfeest.

3.6 Poëzievoordracht

3.7 Stillezen

3.8 Vrij lezen

3.7 Stillezen

- Omschrijving

Bij deze werkvorm lezen de leerlingen zelfstandig een opgegeven tekst binnen een bepaalde tijd. Na het lezen volgt een vorm van verwerking van de tekst.

- Doel

Het doel van stillezen is de automatische verwerking door de hersenen van woord- en zinsbeelden tot betekenisvolle gehelen. Door de werkvorm 'stillezen' steeds weer toe te passen met steeds langere teksten, krijgt de leerling de gelegenheid dit proces te consolideren en te verfijnen.

Van de leerling wordt verwacht dat hij:

- zelfstandig binnen een bepaalde tijd een tekst kan lezen en begrijpen.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leerkracht zorgt voor een rustige en ordelijke leesomgeving.
- Er is geen wet van Meden en Perzen die voorschrijft hoe lang het stillezen moet duren, maar de leerkracht schat op basis van zijn ervaringen in hoe lang de klas geconcentreerd kan stillezen.

- Variaties

- De variaties liggen vooral in de manier van verwerken van de tekst. Een simpele manier van verwerken is het stellen van vragen over de tekst. Maar de leerkracht kan de tekst ook in stukjes laten verdelen, laten navertellen of een tekening laten maken. De leerkracht kan ook opdrachten hebben voorbereid, bijvoorbeeld een woordpuzzel, en die laten maken. Deze opdrachten kunnen weer klassikaal, per groep of per leerling worden gegeven.
- De leerlingen lezen niet allemaal dezelfde tekst. De opdrachten bij de verschillende teksten kunnen hetzelfde zijn, maar kunnen ook verschillen. Het is goed mogelijk te differentiëren naar niveau, maar ook naar interesse.

3.8 VRIJ LEZEN

- Omschrijving

Bij deze werkvorm leest elke leerling zelfstandig een tekst naar eigen keuze. Interesse van de leerling staat voorop. De leerkracht helpt bij het zoeken naar geschikt leesmateriaal en geeft uitdagende opdrachten met betrekking tot de gelezen tekst.

- Doel

Het belangrijkste doel van Vrij Lezen is het bevorderen van het leesplezier zodat leerlingen meer gaan lezen en de functies van lezen, zoals omschreven in de inleiding van hoofdstuk 2, gerealiseerd kunnen worden.

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm:

- Er moet voldoende leesmateriaal beschikbaar zijn dat past bij de interesse van de leerling.
- De leerling moet tijd krijgen om een keuze te maken uit het aanwezige leesmateriaal.
- Er is een rustige omgeving nodig, om geconcentreerd te kunnen lezen.
- De leerling moet de gelegenheid krijgen zich te uiten over het gelezene en opbouwende en positieve feedback hierop krijgen.

- Variaties

- De leerling kan op verschillende manieren de gelegenheid krijgen leesmateriaal te kiezen. Soms heeft de leerkracht het leesmateriaal geordend naar onderwerp. Een andere keer zoeken de leerlingen aan de hand van de titel en de informatie op de achterflap naar een geschikt boek.
- Vrij lezen hoeft zich absoluut niet te beperken tot de leesteksten in het leesboek. Geef de leerlingen de kans ook eigen boeken of boeken uit de bibliotheek te lezen tijdens het vrij lezen.
- Vrij leeskwartier: elke dag (of drie keer per week) de leerlingen een kwartier de tijd geven om uit een zelfgekozen boek te lezen.
- Verder zijn er talloze mogelijkheden waarop de leerlingen zich kunnen uiten over het gelezene, bijvoorbeeld: vragen beantwoorden, een leesverslag schrijven, vertellen, een tekening maken enzovoort.

3.9 Boekpresentatie

- Omschrijving

Bij deze werkvorm vertelt een leerling over een boek aan de hand van een boekverslag dat hij heeft gemaakt. In hoofdstuk 6, opdracht 7B-K3 staat gedetailleerd beschreven hoe het boekverslag eruit moet zien. Aan het eind van de presentatie beantwoordt de leerling vragen van de luisteraars.

- Doel

Deze werkvorm heeft tot doel leerlingen te motiveren om langere teksten - hele boeken - te lezen en te analyseren.

De leerling moet:

- het boek hebben gelezen;
- een verslag hebben gemaakt over het boek;
- het verslag presenteren;
- vragen van zijn publiek over de presentatie kunnen beantwoorden.

3.9 Boekpresentatie

- Voorwaarden voor het slagen van de werkvorm

- De leerkracht heeft in een eerdere les uitleg gegeven over het boekverslag.
- De leerkracht heeft de opdracht ruim van tevoren gegeven, zodat de leerling genoeg tijd heeft gehad om zich voor te bereiden.
- Het boekverslag is goedgekeurd door de leerkracht.
- De leerling heeft de presentatie thuis geoefend.
- De leerkracht zorgt voor een veilige en rustige omgeving, waarin de leerling zijn presentatie kan houden.
- De leerkracht zorgt ervoor dat de vragen en feedback op de presentatie op een positieve manier worden ervaren.

- Variaties

- De boekbespreking hoeft niet met de hele klas, maar kan ook in een kleinere groep worden uitgevoerd en in sommige gevallen alleen met de leerkracht.
- De leerling kan zijn bespreking levendiger maken door bijvoorbeeld voorwerpen te laten zien die met het verhaal te maken hebben of zich te verkleden als de hoofdfiguur.
- Als daar de mogelijkheid toe bestaat, mag de leerling gebruik maken van apparatuur en software zoals een beamer, computer en PowerPoint.

INLEIDING

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden voorbeeldlessen gegeven. Aan de hand van deze voorbeeldlessen en het overzicht van lessen in het volgende hoofdstuk kan de leerkracht zelf een lesvoorbereiding maken voor de overige lessen. Er is bij de uitwerking gekozen voor zoveel mogelijk oefenleestijd voor de leerlingen. Bij het voortgezet lezen is oefening erg belangrijk om de leesvaardigheid uit te bouwen.

De voorbeeldlessen dragen ideeën aan. Uiteraard mag de leerkracht eigen creatieve ideeën verwerken in de eigen lesvoorbereiding. Ook moet de leerkracht rekening houden met de specifieke eigenschappen van de groep waaraan les wordt gegeven. We denken hierbij aan de culturele achtergrond en taalachtergrond, de regio waar de school staat en de specifieke talenten en zwakheden van leerlingen.

De voorbeeldlessen zijn uitgewerkt aan de hand van de volgende negen punten:

1. Beginsituatie
2. Lesdoel(en)
3. Voorbereiding en logistieke organisatie
4. Leermiddelen en overige materialen
5. Leerstofinhoud
6. Didactische aanpak
7. Zelfstandig werken
8. Feedback en Interactie
9. Afsluiting

4.2 VOORBEELDLES VLOEIEND LEZEN
SOEKI IRODIKROMO**Beginsituatie**

Dit is tekst 5 in leesboek 7A. De leerlingen hebben vanaf leesboek 4C geoefend in vloeiend lezen. In leesboek 6C waren de teksten tussen de 900 en de 1100 woorden lang en de gemiddelde zinslengte was 10 woorden. De teksten van leesboek 7A bevatten tussen de 1000 en 1300 woorden en de gemiddelde zinslengte is 10 of 11 woorden. In de voorgaande lessen is uitgelegd wat een biografie is.

Lesdoelen

De leerling:

- kan een tekst op niveau 7A vloeiend lezen;
- kan de vragen van opdracht 7A-V1 maken voor deze biografie. Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor zijn portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om één of meer van de volgende opdrachten te maken:
- een tekening bij een verhaal (opdracht 7A-K1);
- een foto van Soeki Irodikromo op te zoeken op het internet (deelopdracht 7A-K2);
- een interview van een seniorenburger af te nemen (opdracht 7A-K4).

4.2 Voorbeeldles
Vloeiend Lezen
SOEKI IRODIKROMO

Voorbereiding en logistieke organisatie

U heeft de klas in groepen van maximaal vier verdeeld. De leerlingen in de groep hebben ongeveer hetzelfde leesniveau. U heeft de betekenis en uitspraak opgezocht van woorden die u zelf niet kent. U kan deze woorden uitleggen met voorbeelden.

U heeft de vragen van opdracht 7A-V1 en eventueel 7A-K4 op het bord geschreven of voor de leerlingen gekopieerd.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 7A. Aanschouwelijk materiaal van beeldende kunst, bijvoorbeeld een schilderij, foto of keramiekstuk.

Leerstofinhoud

Tekst 5 uit het leesboek LEZEN DOET JE GOED, leesniveau 7A.

SOEKI IRODIKROMO

“Meester, meester, gisteren heb ik met de hand drie walapa’s en twee pataka’s gevangen. Er is bijna geen water in de zwamp. Je kan de vissen zien zwemmen. Paimin en ik zijn in de zwamp gaan rennen achter de vissen.”

“O, ik hoor het al. Soeki is vandaag op school”, zegt meester Rozenblad. Soekidjan Irodikromo is 10 jaar en hij zit met zijn vriendje Paimin bij meester Rozenblad in de klas. Niemand noemt hem Soekidjan. Iedereen zegt Soeki.

Als eerste kind van het gezin Irodikromo komt Soeki op 20 juni 1945 op plantage Pieterszorg aan de rechteroever van de Commewijnerivier ter wereld. Na een paar maanden verhuist het gezin naar plantage Johannesburg. Daar kan vader Irodikromo op de koffie- en cacaoplantage werken. Hij verzorgt de bomen en oogst koffie- en cacaovruchten. Moeder Irodikromo plant dichterbij huis groenten en rijst. Ze houdt kippen, doks en koeien. Als het even kan, gaat ze hengelen in de zwamp. Als oudste zoon helpt Soeki al vroeg zijn moeder. In de plant- en oogsttijd van de rijst gaat hij soms niet naar school. Maar vandaag is hij er. Alle jongens willen horen hoe hij de vissen met zijn hand vangt.

“Maar nu gaan we tekenen”, zegt meester Rozenblad heel luid.

De klas is direct stil.

“Ja, kinderen, als Soeki er is, weten jullie wat we gaan doen, toch? Paimin, help Soeki een tafel voor het bord te plaatsen.”

Soeki gaat op de tafel staan. Nu kan hij goed bij het bord komen.

Meester gaat verder: “Soeki, jij kan zo goed tekenen. Teken een paar vissen die je gevangen hebt.”

Soeki tekent kwikwi’s en draait zich om. “Kijken jullie goed hoe de kwikwibuba is. Sommige mensen tekenen de buba andersom.”

Soeki is niet verlegen. Hij zegt: “Ik heb geen kwikwi gevangen, maar ik houd van kwikwi eten. Ook krobias, droog gebakken, vind ik lekker. Maar die heb ik ook niet gevangen.”

Hij tekent krobias.

“Deze vissen heb ik wel gevangen.” Een paar walapa’s en pataka’s komen erbij en om het echt te laten lijken, tekent hij ook waterplanten.

De klas is ijverig aan het tekenen.

In 1961, als Soeki 16 jaar oud is, komt oom Soerianto op bezoek. Hij ziet dat Soeki overal tekent waar het maar mogelijk is. Op papiertjes, karton, in het zand. "Soeki, wil je met me mee naar de stad? Daar is een Hollandse mevrouw, Nola Hatterman, die tekenles geeft. Je hoeft geen ulo- of mulodiploma te hebben. Je moet wel goed kunnen tekenen."

Nola Hatterman is erg betrokken bij de schilderkunst in Suriname. Verschillende kunstenaars die door haar zijn opgeleid zijn later erg bekend geworden. Ook Soeki wacht een mooie toekomst. Soeki volgt dus de kunstschildersopleiding bij Nola Hatterman.

In 1964 gebeurt er iets dat Soeki's leven helemaal zal veranderen. De toenmalige president van Amerika, Lyndon B. Johnson, maakt een tussenlanding op het vliegveld Zanderij. Alle kunstschilders in Suriname mogen kunstwerken inleveren voor een tentoonstelling. Ook Soeki levert een schilderij in. De volgende dag komt mevrouw Nola naar hem toe. "Soeki, Soeki, weet je wat er gebeurd is? President Johnson heeft jouw schilderij uitgekozen en meegenomen."

Het gevolg van deze gebeurtenis is, dat Soeki een beurs krijgt om in Nederland een kunstopleiding te volgen. Hij gaat naar de 4-jarige kunstacademie in Rotterdam. Daar leert hij niet alleen schilderen maar ook beeldhouwen. Een onderdeel van de opleiding is het bezoeken van musea. Ook bestudeert hij boeken over beroemde kunstschilders en hun werken.

Eén van de schilders die grote indruk op Soeki maakt, is Karel Appel. "Zoals die man zijn kleuren gebruikt en zoals hij zijn verf op doek zet, zo wil ik dat ook doen", zegt Soeki tegen zijn medestudenten.

Als Karel Appel schildert, kan je liever uit zijn buurt blijven. Zelf zegt hij: "Ik schilder niet, ik sla met verf. Ik schilder als een barbaar in barbaarse tijden." Waarom zegt hij dat? Nederland heeft het moeilijk. De Tweede Wereldoorlog is niet zo lang geleden beëindigd. Veel ligt nog in puin. De samenleving is veranderd. De manier van schilderen van voor de oorlog is ouderwets en saai geworden. Jonge kunstenaars willen kleur en ze willen vrij zijn in de manier waarop ze schilderen. Soeki bewondert het kleurgebruik van Karel Appel. Hij begint helderrood, blauw, geel, groen, maar ook wit en zwart te gebruiken.

Aan het eind van de opleiding in Rotterdam, stelt Soeki zichzelf de vraag: "Wat is belangrijk voor Suriname?"

Hij weet dat in Suriname veel klei te vinden is. Goedkoper dan verf. Dat doet hem besluiten een opleiding 'Keramiek' te volgen om met Surinaamse klei te kunnen werken.

In 1972 gaat Soeki terug naar huis, naar Suriname, met zijn vrouw en dochtertje Sri. Hij is inmiddels getrouwd. Na vijf jaren in het buitenland valt het hem, terug in Suriname, niet mee om als zelfstandig kunstenaar brood op de plank te krijgen. Hij doet wel elk jaar mee met de Nationale Kunstbeurs, die voor het eerst in 1965 in de Palmentuin gehouden is. Soeki gaat op zoek naar een baan om zijn gezin te onderhouden. Hij wordt leraar Tekenen op de Surinaamse Kweekschool, het Vrije Atheneum en aan de Opleiding voor Onderwijzeressen-A. Hij blijft ook thuis schilderen en exposeert elk jaar één of twee keer om bekend te worden in eigen land. Dat lukt.

"Wat ik probeer te doen", zegt Soeki, "is de cultuur en tradities van mijn voorouders in te passen in de Caraïbische maatschappij waarin ik geboren ben."

Dat is duidelijk te zien in zijn werk. Je herkent er veel Javaanse elementen in, maar ook de grotere Surinaamse context. Soeki maakt kennis met

de werken van een Javaanse batikschilder. Batik is een manier van stof verven. Op de stof wordt getekend en delen van de tekening worden afgedekt met bijvoorbeeld bijenwas en dan geverfd. De delen die bedekt zijn met was, nemen geen verf op.

In 1979 gaat hij met een beurs naar Yogyakarta, een stad op Java in Indonesië, om te leren batikken op de kunstacademie in die stad. Soeki voelt zich thuis op Java. Hij verstaat de mensen. Ze praten Javaans. Omgekeerd verstaan de mensen hem niet altijd. Als hij zegt: "Soso teh", denken ze dat hij thee met melk wil. 'Susu' is melk in het Javaans. Dan zeggen ze: "Soeki, sorry, stop even. Wat bedoel je? Je drinkt nooit thee met melk."

"O", zegt Soeki dan, "dat is een Sranan woord." En dan gebruikt hij het Javaanse woord.

Hij blijft een jaar in Yogyakarta. Bij terugkomst in Suriname verzorgt hij met medewerking van de Indonesische ambassade twee jaar lang batiklessen. Op deze manier kan hij zijn gezin onderhouden. Hij leert Sri, zijn oudste dochter, batikken. Ook ontwerpt hij postzegels voor de Surinaamse Posterijen. Hij verzorgt ook nog lessen in keramiek bij hem thuis in de garage.

In 1989 maakt Soeki het ontwerp voor een monument ter herdenking van 100 jaar Javaanse immigratie. Dit monument, Gunungan genoemd, is samen met andere kunstenaars en ingenieurs opgezet in 1990. Dat is het jaar van de herdenking. Het staat in Paramaribo-Noord, op het terrein van Sana Budaya, het Javaans Cultureel Centrum.

Op hetzelfde terrein wordt bijna twintig jaar later een gebouw neergezet waarin lessen gegeven worden in verschillende kunsten. Het gebouw wordt de 'Soeki Irodikromo, volksacademie voor kunst en cultuur' genoemd. Hier worden Soeki's keramieklessen voortgezet. Zijn dochter Sri geeft er batiklessen.

Soeki is intussen een bekende Surinaamse kunstenaar geworden. Hij heeft honderden schilderijen gemaakt. Zijn laatste werken zijn te zien en te koop in de bekende galerie van Readytex. Deze chique kunstwinkel staat midden in het centrum van Paramaribo.

In augustus 2020 overlijdt Soeki. Hij is 75 jaar geworden. Vanuit Sana Budaya wordt hij naar zijn laatste rustplaats gedragen. Soeki zelf is er niet meer, maar zijn kunstwerken zijn nog op veel plaatsen te bewonderen. Daarmee heeft hij Suriname veel waardevols nagelaten.

Didactische aanpak

U introduceert de les met aanschouwelijk materiaal, bijvoorbeeld een schilderij, tekening en/of keramiek. U voert een klassengesprek over beeldende kunst. Richtvragen kunnen zijn:

- Wie houdt van tekenen/schilderen/boetseren? Waarom?
- Kennen jullie Surinaamse beeldende kunstenaars? Zo ja, welke?

U legt uit dat de groepen gaan 'lezen tot een fout'. Zodra de lezer een fout maakt, is de volgende leerling aan de beurt.

Om te bepalen wie als eerst mag beginnen, worden de voornamen van de leerlingen in de groep vergeleken. De leerling waarvan de eerste letter van de voornaam het eerst voorkomt in het alfabet mag beginnen. Als de leerlingen bijvoorbeeld heten Ali, Ramnath, Glenda, Winanda, dan mag Ali beginnen. Daarna gaan de beurten volgens de wijzers van de klok.

LET OP!

Alle leerlingen moeten erop letten of er een fout wordt gemaakt. Maar het is niet zo dat de leerling die de fout opmerkt ook de beurt krijgt. Tijdens het lezen loopt u langs de groepen en luistert bij elke groep een tijdje. Als het nodig is, geeft u feedback. Als de leerlingen klaar zijn met de tekst, mogen ze de vragen van opdracht 7A-V1 maken. Voor het einde van de les legt u de huiswerkopdrachten uit.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

Groepslezen – Lezen tot een fout. Een leerling leest tot een fout. De fout moet door een van de andere leerlingen worden aangegeven. De leerling moet verstaanbaar zijn voor de groep, maar de klas niet storen. Na de fout leest een andere leerling verder.

Fouten kunnen zijn:

- Een woord overslaan;
- Een woord te veel lezen;
- Een woord verkeerd uitspreken;
- Een vraagteken of uitroepteken niet goed lezen;
- Niet stoppen bij een komma, puntkomma of punt.

Opdracht 2

De leerling maakt de vragen van de verplichte opdracht 7A-V1 op een net blaadje. Het blaadje moet de leerling later toevoegen aan zijn portfolio.

De vragen zijn:

1. Wat is de titel van de tekst?
2. Over wie gaat deze tekst?
3. Wanneer is deze persoon geboren en waar?
4. Wat vind jij het belangrijkste dat deze persoon heeft gedaan?
5. Welke zin in de tekst heeft je het meest aangesproken?
 - a. Schrijf de zin op.
 - b. Schrijf ook op waarom.

Opdracht 3

Huiswerk: De leerling kiest één van de opdrachten. De leerling kan deze opdrachten gebruiken om zijn leesportfolio aan te vullen.

1. Opdracht 7A-K1: Maak een tekening bij de biografie van Soeki.
2. Deelopdracht 7A-K2: Ga op zoek naar een foto van Soeki.
3. Opdracht 7A-K4: Kies een seniorenburger die je goed kent en vraag of je hem/haar mag interviewen.

Stel de volgende vragen:

1. Wat is uw volledige naam?
2. Wanneer bent u geboren en waar?
3. Wat is uw burgerlijke staat? (ongetrouwd, getrouwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar)
4. Hoeveel kinderen en kleinkinderen heeft u?
5. Naar welke scholen bent u geweest?
6. Welk beroep heeft u uitgeoefend?
7. Wat is voor u een hoogtepunt geweest in uw leven?
8. Wat is voor u een dieptepunt geweest in uw leven?
9. Wat zijn tegenwoordig uw belangrijkste bezigheden?
10. Welke boodschap zou u de jeugd van vandaag willen meegeven?

Feedback en interactie

U loopt langs de groepjes bij opdracht 1 en modelleert woorden en tekstdelen die niet vloeiend worden gelezen. U legt woorden uit die de leerlingen niet begrijpen. U geeft complimentjes aan de groep als de opdracht vlot gaat.

Afsluiting

U legt de huiswerkopdrachten uit. U haalt opdracht 1 op. U legt uit dat het de bedoeling is dat de leerling deze opdracht en de gekozen huiswerkopdracht bewaart in zijn leesportfolio, nadat u de opdrachten heeft gecorrigeerd.

4.3 VOORBEELDLES VOORLEZEN GEEN SEATBELT

Beginsituatie

Dit is tekst 1 in leesboek 7C. In het basisonderwijs wordt al vanaf het eerste leerjaar voorgelezen. De voorgelezen teksten worden daarbij steeds langer. De teksten van leesboek 7C zijn tussen de 1300 en 1700 woorden. De leerkracht heeft een voorleestraditie opgebouwd. De motivatie om te lezen en te luisteren naar teksten die voorgelezen worden, zal per groep en per leerling verschillend zijn.

Lesdoelen

De leerling:

- geniet van het verhaal;
- verplaatst zich in de hoofdpersoon en denkt na over zijn gevoelens;

Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor zijn portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om één of meer van de volgende opdrachten te maken:

- Beantwoord de vragen van opdracht 7C-K3.

Het gaat om de volgende vijf vragen:

1. Wat is de titel van het verhaal?
 2. Wie is volgens jou de belangrijkste figuur in dit verhaal?
 3. Wat is het belangrijkste dat deze hoofdfiguur in het verhaal doet?
 4. Hoe ziet deze hoofdfiguur er volgens jou uit? Beschrijf deze figuur in drie tot vijf zinnen.
 5. Welke zin in de tekst heeft je het meest aangesproken?
 - a. Schrijf de zin op.
 - b. Schrijf ook op waarom.
- Maak een tekening van de hoofdfiguur, waarbij in een tekstballon een tekst staat in twee verschillende talen (één of twee zinnen), die wordt uitgesproken door de hoofdfiguur (opdracht 7C-K1).
 - Beantwoord vraag 11 van de woordpuzzel van leesboek 7C (opdracht 7C-K): Wat is een ander woord voor 'autogordel'?

4.3 Voorbeeldles Voorlezen GEEN SEATBELT

Vorbereiding en logistieke organisatie

U vertelt de klas een paar dagen van tevoren dat u gaat voorlezen. Op de dag dat er zal worden voorgelezen, zegt u dit aan het begin van de dag ook aan de leerlingen. U doet het op zo'n manier dat de kinderen gaan verlangen naar deze activiteit. Het voorlezen zelf moet in een rustige omgeving. De kinderen moeten er relaxed bij kunnen zitten. Misschien is er in uw school een speciale voorleesplek.

Leermiddelen en overige materialen

Voor de leerkracht: Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 7C.

Leerstofinhoud

Tekst 1 uit Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 7C.

Geen seatbelt

Over het algemeen ben ik niet ontevreden over mijn lichaam. Ik ben gezond van lijf en leden en zie er best aardig uit. En ik kan ontzettend goed horen. Een stem herken ik al vanaf grote afstand en 's nachts ben ik direct alert bij elk vreemd geluid. Ruiken, dat is helemaal top bij mij. Ik weet precies welke geur bij wie hoort. Ik hoef je niet te zien. Als ik je geur te pakken heb, vind ik je altijd, al verstop je je nog zo goed.

Maar uitgebreid een tori vertellen - gi wan tori - zoals de mensen; dat gaat niet. Er zijn momenten dat ik zo'n spraakorgaan wel mis. Soms wil ik zoveel vertellen aan de mensen van wie ik houd, mijn baas en bazin, maar dan kan ik alleen maar blaffen. Soso blaf, mi man blaf.

Ik wil niet zielig doen. Met blaffen kan je best een eind komen. Aan mijn geblaf kan je horen hoe ik me voel. Ik kan hoog en laag blaffen, hard en zacht, grommend en jankend. Het hangt ervan af hoe ik mij voel. Als je me boos maakt, ga ik grommen. Als vanzelf gaan mijn lippen dan omhoog, zodat mijn vlijmscherpe tandjes te zien zijn. Om wat groter te lijken - ik ben aan de kleine kant - gaan mijn haren recht overeind staan. Mijn kop is klein. Er is niet veel ruimte voor hersenen. Maar vergis je niet: kwaliteit wint het in mijn geval van kwantiteit. Ik ben wat je gerust mag noemen een slim teefje dat niet met zich laat sullen.

San... mi..., no meki grap nanga mi yere! So wan kaksi Sranan dagu leki mi!

Van nature ben ik lief en aanhankelijk, maar ik kan ook wraakzuchtig zijn. Neem nou dat geval met die politieman. Die skowtu heeft me echt boos gemaakt. Hij heeft het gedurfd om mij uit te lachen! Toen vond ik het echt jammer dat ik niet kan praten.

Anders mi ben saka gi en, yere. Ik zou hem de wind van voren hebben gegeven. Jammer genoeg kon ik alleen maar grommen, mijn tanden laten zien en mijn haren overeind zetten. Hoor wat is gebeurd.

Mijn baas neemt mij vaak mee uit rijden in de auto. Dat vind ik superleuk. Het raam halfopen, de wind en de vele geurtjes - aangename en onaangename - die mijn gevoelige reukorgaan strelen... ik ben er gek op. Als een prinses zit ik naast mijn geliefde baas. Zo ook op de dag dat we die vreselijke politiebeambte ontmoetten. Mijn baas moest stoppen voor een verkeerscontrole. Ik merkte meteen op dat die agent niet goed rook..., geen goed geurtje. A ben smeri wan sortu fasi. Hij had een soort geur die van tevoren al aangaf dat hij iets vervelends van plan was. Ik kneep mijn ogen tot spleetjes, gromde en liet hem mijn tandjes zien.

De vent begon te lachen. Kan je je voorstellen? Hij lachte zich krom.
 "Uw... hahaha.... papieren... hahaha... meneer... hahaha...."
 Hij controleerde de papieren van mijn baas. Die waren in orde.
 "In orde meneer", lachte de ellendeling alsmaar door.
 "Maar... hahaha...", vervolgde hij, nog steeds hikkend van het lachen, "ik moet u helaas toch een bekeuring geven, want uw passagier... hahaha... draagt geen..... hahaha.... draagt geen seatbelt."
 Toen kwamen mijn wraakgevoelens naar boven. Ay, ik wenste zo op dat moment dat ik kon praten als een mens. Wat zou ik die kerel graag hebben uitgescholden. Alle vieze woorden die ik in de loop der tijd heb opgevangen, wilde ik hem laten horen. Hoe durfde hij me zo uit te lachen! Maar helaas: een hoog, nerveus, geagiteerd blafje was het enige waartoe ik in staat was. En mijn baas, de huichelaar, lachte met die kerel mee.
 A no kan toch! Dat doe je toch niet met je hond!
 Ik heb hem voor de rest van die dag straal genegeerd. Dan meende die vent het niet eens. Mijn baas mocht doorrijden zonder bekeuring. Maar intussen was ik wel het mikpunt van hun laffe pret geweest. Konden ze wel? Twee grote kerels tegen een klein hondje?
 Vanaf dat moment was ik vastbesloten wraak te nemen. De geur van die agent had ik in mijn geheugen opgeslagen. Dat bleek later goed van pas te komen. Ik maakte een plannetje.
 Aan de kant van het erf die aan de straat grenst, was er een steen die een beetje los zat in de muur. Met wat inspanning zou ik die er helemaal uit kunnen duwen. De opening zou net groot genoeg zijn om mijn slanke lijf door te laten. Ik zou wel flink moeten wringen en er misschien wat schrammen aan overhouden, maar daartegen had ik geen bezwaar.
 De tijd waarop ik mijn wraakactie zou uitvoeren, moest ik goed uitkiezen. Ik ben een oso dag. Meestal ben ik in het huis. Mijn bazen laten me alleen op het erf als ze daar met mij willen spelen. Maar ik mag ook elke middag een halfuurtje buiten om mijn behoefte te doen. Bij dat laatste let niemand echt op me.
 Ik moest vooruit werken. Om tijd te winnen, zou ik de steen verder los moeten maken wanneer ik naar buiten mocht om te poepen. Bij de volgende gelegenheid kon ik er dan vandoor gaan.
 Zo deed ik het dus. Het ging gemakkelijker dan ik gedacht had. Achteraf hoorde ik zelfs dat ze me na een uur pas gemist hadden.
 Ik wrong me dus door dat gat en rende de Kernkampweg op, helemaal door naar de Kwattaweg. Mijn scherpe neus had de vieze geur van de politieman al snel tussen alle andere geuren gevonden. De geur leidde me naar een omgeving die ik niet kende, maar dat hield me niet tegen. Ik ging hem het lachen afleren, reken maar van yes. Mijn wraak zou zoet zijn.
 Het werd steeds later. Op een gegeven moment liep het spoor naar een huis dat donker was, op een zwak peertje na aan het plafond van het balkon. Het erf was niet omrasterd. Er liepen een paar honden rond, die even blaften, maar toen ik dreigend gromde, trokken ze zich stiller terug. Er scheen niemand thuis te zijn. Ik liep door naar het balkon, waar een paar slippers voor de deur stonden. De geur werd ondraaglijk. Ik stortte me met al mijn opgekropte woede grommend en bijtend op de teenslippers, waarvan in no time alleen een rommelig hoopje rubberkruimels over was.
 Dat was pas het begin. Nog hijgend keek ik om me heen wat er meer te vernielen was. Aaaay... de waslijn!

Daaraan hingen hemden die, ondanks dat ze schoon waren, toch nog de gehate geur hadden. Tevreden keek ik even later naar de flarden en vodden die even daarvoor nog hemden waren. Tot besluit keerde ik me om en trapte met mijn achterpoten minachtend een lading zand op de vodden. Ik had me gewroken.

Tijdens mijn actie hadden de andere honden, nog steeds zwijgend, toegekeken. Ik weet niet of ze snaptten waar ik mee bezig was, maar ze bleven respectvol op een afstand.

Het liefst had ik de man zelf ook nog flink in zijn kuit gebeten, maar hij was in geen velden of wegen te zien. Ach, dacht ik bij mezelf, misschien is die lafaard te bang om naar buiten te komen.

Deze gedachte deed me goed. Ik keek nog eens om me heen naar de ravage die ik had gemaakt. Ja, ik was tevreden. Ik stelde me de man zijn woedende gezicht voor als hij zijn vernielde slippers en kleren zou zien. Ik keerde me om. Mijn missie was volbracht. Het was tijd om naar huis te gaan. Daar kon ik uitrusten in mijn veilige mandje of op mijn zachte matrasje, waarvan het hoestakentje elke week verschoond wordt. Mijn baas baadt mij trouwens ook elke zaterdag met warm water en een lekkere hondenshampoo. Baya..., je bent een oso dagu of je bent het niet.

Toen ik al vrij dicht bij huis was, hoorde ik in de stilte van de nacht bekende stemmen die heel hard, bijna wanhopig, mijn naam riepen, vele malen achter elkaar. Het kon niet missen. Dat waren mijn baasjes!

"Lemmy! Lemmy! Lemmy!"

Mijn gunst, wat zullen ze gedacht hebben toen ze me na mijn poepuurtje niet meer terug konden vinden. Ze hadden de losse steen en het gat in de muur natuurlijk allang gezien. Er kon van alles met me gebeurd zijn. De straat was vol gevaar voor een oso dagu.

Daar had ik helemaal niet bij stil gestaan. Ik dacht alleen maar aan wraak. Haastig wrong ik me door het gat in de muur. Ik rende naar mijn baas en sprong enthousiast blaffend tegen hem op. Daarna likte in de handen van mijn bazin en ging gehoorzaam voor haar voeten liggen. Ze moesten weten dat ik ook blij was om terug te zijn.

Ik werd geknuffeld en kreeg veel lieve woordjes te horen, maar... ook enkele boze woorden.

"Zoiets mag je nooit meer doen, Lemmy. Je bent toch geen straatmeid.

Als je het weer doet, mag je niet meer in huis."

Ik voelde me toen opeens heel moe. Wat had ik mijn baasjes graag verteld hoe boos de politieman me had gemaakt; hoe vernederd ik me had gevoeld toen ik zo werd uitgelachen.

Maar helaas..., ik zei het al: mijn lichaam is niet helemaal zoals ik die graag had gewild. Een spraakorgaan ontbreekt.

Met mijn kop gebogen blafte ik, nauwelijks hoorbaar en berouwvol, dat ik het nóóit meer zou doen. Misschien hebben ze dát begrepen, maar ze zullen zich tot in lengte van dagen blijven afvragen waarom ik door het gat ben gekropen en wat ik al die uren die ik weg was, heb uitgespookt.

Didactische aanpak

U let erop dat de leerlingen goed kunnen luisteren. U heeft zelf een plek gekozen van waaruit u de klas kan overzien, terwijl u voorleest. De leerlingen moeten u ook allemaal goed kunnen zien. U leest de titel van het verhaal en vraagt of iemand kan vertellen wat een seatbelt is en waarvoor die dient en wat het Nederlands woord ervoor is. (Antw.: Riem of gordel in de auto, die men voor de veiligheid omdoet, autogordel). U vraagt de leerlingen goed te luisteren. U leest het verhaal zo goed mogelijk voor. U probeert zich zo goed mogelijk in te leven in de gevoelens van de ik-figuur, een hond. Met uw stemintonatie probeert u haar gevoelens tot uitdrukking te brengen. Bijvoorbeeld boosheid bij 'Ik kneep mijn ogen tot spleetjes, gromde en liet hem mijn tandjes zien', verontwaardiging bij 'A no kan toch! Dat doe je toch niet met je hond!' en wrok bij 'Ik ging hem het lachen afleren. Reken maar van yes. Mijn wraak zou zoet zijn'.

Met een vlotte uitspraak van de zinnen in het Sranan probeert u ook de sfeer in het verhaal te treffen.

Als het verhaal uit is, geeft u enkele leerlingen de beurt om te vertellen wat ze de leukste/grappigste/opmerkelijkste momenten in het verhaal vonden. Daarna bespreekt u het verhaal in een klassengesprek. Tenslotte vraagt u of er nog woorden zijn die de leerlingen niet kenden.

Feedback en Interactie

Bij het klassengesprek na het verhaal geeft u de nodige feedback.

Richtvragen voor het klassengesprek kunnen zijn:

- Over wie gaat het verhaal? (Een oso-dagu, teefjeshond, genaamd Lemmy.)
- Wie is de ik-persoon in het verhaal? (De hond Lemmy.)
- Wat mist Lemmy in haar lichaam? (Een spraakorgaan, ze kan niet praten.)
- Waarom wil Lemmy kunnen praten? (Ze wil haar baas over haar gevoelens vertellen.)
- Waarom wordt Lemmy boos in het verhaal? (Een politieman en haar baas hebben haar uitgelachen.)
- Waarom heet het verhaal 'Geen seatbelt'? (Lemmy had geen seatbelt om.)
- Wat heeft Lemmy gedaan om wraak te nemen? (Ze is naar het huis van de politieman gegaan en heeft zijn slippers en kleren vernield.)
- Word jij ook weleens boos? Zoja, wat doe jij dan?

U probeert ook kinderen die zich minder vlot uiten bij het klassengesprek te betrekken. De informatie uit het klassengesprek geeft u wellicht meer inzicht in de leefwereld van uw leerlingen. Dit is nuttig voor hun pedagogische begeleiding.

Afsluiting

U zegt aan de leerlingen dat ze dit verhaal mogen gebruiken om een leesverslag te maken volgens opdracht 7C-K3 of een tekening volgens opdracht 7C-K1. U legt de opdrachten uit.

4.4 Voorbeeldles Vertellen HET SAPAKARA- AVONTUUR

4.4 VOORBEELDLES VERTELLEN HET SAPAKARA-AVONTUUR

Beginsituatie

Er is vaker aan de leerlingen verteld. De leerlingen hebben zelf weinig ervaring in vertellen.

Lesdoelen

De leerling:

- geniet van het verhaal en krijgt interesse voor lezen;
- verplaatst zich in de hoofdpersoon en denkt na over haar gevoelens;
- bouwt een traditie op, waarin verhalen en lezen een vanzelfsprekende plaats innemen;
- heeft het verhaal verteld aan een kleine groep medeleerlingen (opdracht 7A-V3)

Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor meerdere portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om de volgende opdrachten te maken:

- een leesverslag te maken van het verhaal (opdracht 7A-V2);
- een tekening te maken bij het verhaal (opdracht 7A-K1);
- twee emoties te benoemen die in het verhaal voorkomen en citaten aan te halen waar deze emoties worden beschreven (opdracht 7A-K3).

Vorbereiding en logistieke organisatie

In deze les zullen meerdere leerlingen aan de beurt komen om een verhaal te vertellen. De leerlingen hebben elk in overleg met u een verhaal gekozen uit het leesboek. Het verhaal 'Het sapakara-avontuur' is één van de verhalen. De leerlingen hebben thuis geoefend om hun verhaal in 5 tot 10 minuten in eigen woorden te vertellen. Ze hebben in voorgaande lessen aanwijzingen gehad, waarop ze moeten letten tijdens het vertellen. De leerlingen hebben ook evaluatiekaartjes gemaakt voor zichzelf en hun luisteraars. U heeft de klas in groepen verdeeld. In elke groep zijn er twee leerlingen die zullen vertellen. U heeft ervoor gezorgd dat de groepen een goede plek hebben (in en buiten de klas) waar ze de vertellingen kunnen doen.

Leermiddelen en overige materialen

Een duidelijk plaatje. Bij dit verhaal een plaatje van een sapakara. Eventueel attributen.

Leerstofinhoud

Tekst 27 uit Leesboek LEZEN DOET JE GOED niveau 7A.

Het sapakara-avontuur

Buiten de stad is het heel gewoon om allerlei reptielen op je erf en zelfs in je huis tegen te komen. Veel mensen vinden dat eng. Dit verhaal gaat over ontmoetingen met sapakara's. Een sapakara of varaan is een groot soort hagedis.

Mijn moeder en ik wonen buiten de stad. Mijn moeder werkt graag in de tuin. Ze plant een beetje, snoeit een beetje, tjapt een beetje en schoffelt een beetje. Maar ze zit ook op het terras een beetje.

Laat me vertellen waarom ik zeg: "Mijn moeder plant een beetje."

In de moestuin staat één madame-jeanette-peper naast één antruwa- en één okerstruik. Op een halve meter afstand staan tien tayerbladplantjes bij elkaar. Toch eten we van dat beetje minstens één keer per week vegetarische okersoep.

Op een dag zei ma tegen me: "Jayanti, zal ik je iets vertellen?"

Zonder op mijn antwoord te wachten, ging ze door.

"Luister..., maar zet eerst je telefoon weg."

Ik was net aan een game begonnen.

"Ik betaal geen internet om te gamen, maar om schoolwerk te maken."

Toen mijn telefoon op tafel lag, ging mijn moeder verder met haar verhaal. "Weet je dat kleine hagedissen bang zijn voor sapakara's?", vroeg ze.

Ik keek haar aan, en dacht aan mijn game. Ik vroeg me af of ze zou merken dat ik moeite had met naar haar te luisteren. Ze merkte niets op en ging rustig door met praten. Ik besloot mijn game even te vergeten.

"Vanmorgen terwijl ik hier aan tafel op het terras een boterham zat te eten, zag ik links onder de bougainvilleplant een kleine, felgroene hagedis. Vanuit de andere kant, bij de papjaboom rechts, kwam een vette sapakara met een gevlekte huid tevoorschijn. Beide reptielen liepen allebei alsof ze met hun tong de lucht boven de grond aan het proeven waren. Plotseling lag de hagedis stokstijf met zijn kop omhoog. Hij had de sapakara gezien. Een paar seconden later rende hij als een raket zo snel weg. De sapakara liep rustig verder en kwam dichterbij het terras. Ik wuifde met mijn arm, de sapakara zag mijn bewegende arm en rende een stukje verder. Toen bleef hij weer staan. Ik bewoog mijn arm nog een keer en toen sprintte de sapakara de hoek om."

Ik lachte. Ik kon me de sapakara heel goed voorstellen. Ik had die beesten vaker in de tuin gezien. Ik wist dat ze niet gevaarlijk waren, maar vond ze toch een beetje eng.

"Ma," zei ik, "weet je dat slangen ook bang zijn voor sapakara's."

Swipislangen zeker weten."

Mijn moeder zette grote ogen op.

"Echt waar, ma. Vorige week lag ik op bed en keek naar de papjaboom. De papaja's waren nog veel te groen om te plukken. Wat zag ik tussen de papaja's; je raadt het nooit. Een lange, dunne swipi kwam al slingerend uit de boom. Plotseling bleef hij roerloos hangen. Langzaam, heel langzaam trok hij zich terug tussen de vruchten. Ik zat gelukkig veilig achter muskietengaas, want slangen zijn niet mijn favoriete dieren. Maar ik wilde toch weten waarom die swipi zich zo gedroeg. Waar was de slang bang voor? Voorzichtig liep ik naar het raam en keek omlaag. Een grote sapakara liep net langs de papjaboom waarin de swipi was."

"Is het echt waar wat je vertelt?"

"Met mijn eigen ogen gezien, ma."

"Laat me je een andere tori geven, voordat ik ga koken," begon mijn moeder en ze ging rechterop zitten.

Dat beloofde een spannende tori te worden, dacht ik.

"Toen we hier pas woonden, hebben we een sapakara, een hagedis en een leguaan in huis gehad."

"Helemaal in huis", griezelde ik. "Wat heb je gedaan met ze? Hoe heb je ze weer uit het huis gekregen? Heb je ze doodgemaakt", vroeg ik.

"Laat me je vertellen", ging mijn moeder verder. "Ik zat aan de eettafel in huis en zag vanuit mijn ooghoeken links iets bewegen."

'Ach, mijn haren', dacht ik. Ik deed mijn haren achter mijn oren. Direct bewoog er iets links van me. Ik schrok en zat een ogenblik verstijfd. Een sapakara keek me aan. Het beest was in mijn huis, in een hoek van de kamer. We hadden oogcontact. Ik denk dat hij ook van mij schrok. Hij wilde wegrennen, maar kon niet snel vooruitkomen, want hij gleed uit over de tegels. Wat te doen? Hij was groot, beslist een mannetje. Vrouwtjes worden niet zo groot. Mijn hart bonsde. De sapakara gleed letterlijk het licht tegemoet, dat kwam uit de openstaande deur van een slaapkamer. In die slaapkamer stond een grote spiegel. Hij schrok voor de tweede keer, want daarin zag hij een grote sapakara die tegen hem opkroop.

Intussen werkten mijn hersenen op topsnelheid.

"Denk na, denk na", zei ik tegen mezelf.

Er stond nog een deur open, de achterdeur, maar dan moest dat reptiel langs me heen. Ik stelde me voor dat hij langs mijn benen zou rennen om weg te komen. Meteen ging ik wijdbeens staan, terwijl ik hem geen moment uit het oog verloor. Ik kon ook de deur van de slaapkamer dicht doen. Dan had ik meer tijd om na te denken, overlegde ik met mezelf. Maar dan kon de sapakara onder het bed verdwijnen. Dat werd lastig, geen goed idee. Eigenlijk griezelde ik een beetje, omdat ik niet wist wat te doen. Dat beest moest niet samen met me in huis blijven.

Toen herinnerde ik me een Australische documentaire, die ik niet lang geleden had gezien.

"Oja, dat kan ik proberen", sprak ik mezelf moed in.

In de film moesten gevaarlijke zoutwaterkrokodillen, 'Salties' heten ze, verplaatst worden naar een ander gebied waar geen toeristen kwamen. Twee stoere mannen sprongen in het troebele water met een grote doek in hun handen. Samen gooiden ze snel die lap over de kop van zo'n zoutwaterkrokodil. De grote krokodil, die zo wild kon doen in het water, verroerde geen vin meer. Zo mak als een schaap was hij geworden.

"Dat is de oplossing", zei ik tegen de sapakara. "Een doek over je ogen."

Doek, doek, doek, waar vond ik nu een doek? Ik keek in het rond. Ik zag geen doek. Ik keek omlaag. Ik stond op een doek. Ik stond op het kleedje dat voor de slaapkamerdeur lag. Voorzichtig trok ik het kleed omhoog en bewoog langzaam naar de sapakara. Het leek wel alsof er uren verstreken. Het zijn seconden geweest, besepte ik later. Ik was altijd goed met ballen gooien en vangen op school. Eén worp en het kleed bedekte de sapakara bijna helemaal. Alleen een stukje staart kwam onder het kleed uit. Ik liep snel naar het kleed. De sapakara was stokstijf blijven liggen onder het kleed. Het was alsof ik een dikke stok vastpakte, toen ik het kleed optilde. Met de 'stok' onder het kleed liep ik naar buiten. Ik zette het kleed en de 'stok' op de grond. Op het moment dat ik het kleed wegtrok, sprintte de sapakara als een raceauto weg. Hetzelfde foefje heb ik later uitgehaald met een hagedis en een leguaan, die het ook gedurfd hadden binnen te komen," eindigde mijn moeder haar tori.

"Ik zal beter naar natuurfilms kijken," zei ik. "Wat je zoal kan leren als je oplet. Je weet nooit waar het van pas kan komen."

Mijn moeder stond op om te gaan koken. Vanuit de keuken hoorde ik haar zeggen: "Het is echt niet altijd nodig om dieren dood te maken. Het is handig als je weet hoe met ze om te gaan."

Didactische aanpak

U herhaalt nog even de punten waarop de leerlingen moeten letten wanneer ze vertellen.

- 1) Het verhaal moet goed te volgen zijn met een begin-, een midden- en een slotstuk.
- 2) De leerlingen moeten letten op de tijd.
- 3) De leerlingen moeten letten op hun stemgebruik.
- 4) De leerlingen moeten het verhaal met lichaamsbewegingen ondersteunen.
- 5) De leerlingen mogen attributen gebruiken om de vertelling duidelijker en leuker te maken.

U legt ook uit welke opdrachten de groepen moeten uitvoeren na elke vertelling.

Daarna ziet u erop toe dat elke groep naar de aangewezen vertelplek gaat en de leerlingen zich klaarmaken voor de eerste vertelling.

U geeft het sein dat de vertellingen kunnen beginnen.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

De verteller vertelt zijn verhaal (opdracht 7A-V3) en de rest van de groep luistert. Na de vertelling vult hij zijn vertelkaart in.

De vertelkaart wordt toegevoegd aan de portfolio van de verteller.

VERTELKAART

Datum:

Verteller:

Titel van het verhaal:

Luisteraars:

.....

Wat is goed gegaan?

Wat kon beter?.....

Opdracht 2

De luisteraars vullen na elke vertelling een luisterkaart in en geven deze aan de verteller.

De tip is een advies om de vertelling te verbeteren. De top is een compliment voor iets dat ze goed vonden bij de vertelling.

De luisterkaarten worden toegevoegd aan de portfolio van de verteller.

VERTELKAART

Datum:

Verteller:

Luisteraar:

Titel van het verhaal:

TIP (Wat kon beter?)

.....

.....

TOP (Wat was goed?)

.....

.....

Feedback en Interactie

U gaat stilletjes langs de groepen en volgt delen van de vertellingen. Als de vertellingen zijn afgelopen, verzamelen de leerlingen zich weer in de klas. De vertellers mogen stoom afblazen en vertellen hoe ze het vonden.

Afsluiting

De vertellers mogen hun verhaal ook gebruiken om een leesverslag te maken volgens opdracht 7A-V2 en/of de keuze-opdrachten 7A-K1 en 7A-K3. De leerlingen die geluisterd hebben, worden aangemoedigd de vertelde verhalen in het leesboek op te zoeken en te lezen.

4.5 VOORBEELDLES THEATERLEZEN WADJILIE ONTMOET TETE EN DOKOKO

Beginsituatie

De leerlingen hebben in leerjaar 5 en 6 al kennisgemaakt met theaterlezen. Deze les is tekst 3 in het leesboek 7C. De leerlingen weten dat er in Suriname verschillende talen worden gesproken. De leerlingen horen regelmatig Sranan spreken en begrijpen dagelijkse conversaties in deze taal.

Lesdoelen

De leerling kan:

- zich inleven in een bepaalde verhaalrol en
- dit tot uiting brengen door stemgebruik, mimiek en pantomimiek;
- met enkele andere leerlingen (een deel van) de theatertekst voordragen (opdracht 7C-K2).

Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor meerdere portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om:

- een leesverslag te maken van het verhaal volgens opdracht 7C-K3;
- een tekening te maken volgens opdracht 7C-K1;
- vraag 4 te beantwoorden van de woordpuzzel bij leesboek 7C:
Wat is de vertaling van 'sidderaal' in het Sranan? (opdracht 7C-K4).

Voorbereiding en logistieke organisatie

U heeft geoefend om de tekst met de juiste intonatie, mimiek en pantomimiek te lezen. U heeft de uitspraak geoefend van de woorden en zinnen in niet-Nederlandse talen die in de tekst voorkomen. U bent nagegaan of er Arowaks sprekende kinderen in uw klas zitten. Aan de hand hiervan heeft u de klas in groepen van 4 of 5 personen verdeeld. Als u Arowakssprekende leerlingen heeft, verdeelt u die over de groepen. Om de kinderen in de stemming van de les te brengen heeft u ze gevraagd om inheemse attributen mee te nemen of in inheemse kleding naar school te komen.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 7C. Inheemse attributen en/of klederdracht.

Introductie

U laat de attributen zien en stelt enkele vragen. Richtvragen kunnen zijn:

- Wie waren de oorspronkelijke bewoners van ons land? (Inheemsen)
- Welke Inheemse stammen kennen we in Suriname? (de Arowakken, de Karina of Caraiben of Lokono, de Trio en de Wayana.)
- Welke taal spreken de Arowakken? (Arowaks)

Als u Arowakssprekende leerlingen heeft, vraagt u hen iets in deze taal te zeggen. Daarna geeft u beurten om de inleidende tekst te lezen.

Leerstofinhoud

Tekst 3 uit het leesboek LEZEN DOET JE GOED, leesniveau 7C.

4.5 Voorbeeldles Theaterlezen WADJILIE ONTMOET TETE EN DOKOKO

Wadjilie ontmoet Tete en Dokoko

Wadjilie is een Arowaks-Surinaamse jongen van twaalf jaar, die als peuter naar Nederland is gegaan. Suriname herinnert hij zich alleen nog van de prachtige verhalen van zijn moeder. Ze vertelt vaak over het dorp Wasjikwa, waar hij is geboren. Het ligt ver in het binnenland. Zijn grootouders wonen er nog: Tete (oma) en Dokoko (opa).

Die wil hij leren kennen en ook het mooie land Suriname. Hij spaart tot hij genoeg geld heeft om een ticket te kopen. Zijn moeder merkt dat hij vastberaden is om te gaan. Ze vraagt haar zus Yanowamo, Wadjilies tante, om hem op te vangen. Ze heeft ook in Nederland gewoond, maar ging enkele jaren geleden terug naar haar geboorteland en werkt nu als advocaat in Paramaribo.

Als Wadjilie eenmaal in Suriname is, moeten ze natuurlijk op bezoek bij Tete en Dokoko in Wasjikwa. Het is een lange reis. Ze vertrekken heel vroeg, om zeven uur 's morgens al. Het eerste deel doen ze met de auto. De weg over land, naar het westen van Suriname, duurt vijf uur. Het laatste stukje gaan ze met een korjaal. Het dorp ligt ver in het oerwoud en kan alleen via de rivier worden bereikt. Een Marron bestuurt de korjaal. In de boot praten tante en Wadjilie over Nederland en Suriname.

Deel 1

Wadjilie: "Tante, u woont nu al twee jaar weer in Suriname. Mist u Nederland niet, al die moderne dingen daar?"

Tante: "Je moet niet vergeten dat dit mijn geboorteland is. In Paramaribo, waar ik nu woon en werk, is het leven best prettig. Ik ben mij ook een beetje aan het luxelevens van de stad gaan hechten. Wasjikwa is inderdaad een beetje ver van de moderne wereld."

Wadjilie: "Gaat u de mensen in het dorp dan niet opzoeken?"

Tante: "Ja, ik breng om de drie maanden spullen voor Tete en Dokoko."

Wadjilie: "Het is warm, zeg?"

Hij doopt zijn zakdoek in het water en veegt zijn gezicht ermee af.

Tante: "Voorzichtig! Piren lai ini a watra, nakifisi ook tu. Er zijn veel piranha's in het water en ook van die elektrische slangen."

Wadjilie: "Sidderalen bedoelt u?"

Hij trekt zich angstig een beetje terug van de rand van de boot. Hij schuift naar het midden van zijn bank en gaat staan. Hij tuurt voor zich uit.

Tante: "Wadjilie kijk uit! Het is gevaarlijk wat je doet! Straks slaat die korjaal nog om."

Wadjilie gaat weer zitten.

Wadjilie: "Hoe ver is het nog naar het dorp?"

Tante: "We zijn er bijna. Zie je die bocht daar? Zodra we om de bocht zijn, varen we recht op het dorp af."

Wadjilie: "Ik ben echt benieuwd naar de mensen. Mama heeft me zoveel over het dorp verteld."

Tante: "Weet ik. Ze wil niet dat je vergeet dat jouw navelstreng in Wasjikwa begraven ligt. Je moet nooit vergeten waar je vandaan komt." *Zodra ze de bocht om zijn, zien ze enkele dorpingen aan de waterkant staan. Ze zwaaien en roepen een vrolijk welkom naar tante Yanowamo en Wadjilie.*

Bootsman: "Luku drape! Den suma e tnapu kaba na syoro e wakti unu!"

Tante: "Kijk daar! De mensen staan ons al op te wachten aan de waterkant!"

Zij en Wadjilie zwaaien terug. De bootman legt aan bij de steiger van het dorp. Hij helpt eerst Wadjilie voorzichtig uit de boot, daarna tante en tenslotte brengt hij de koffers van Wadjilie aan wal. Hij strekt vervolgens zijn hand uit naar tante voor de betaling.

Bootsman: "So, yu mu pay mi tin euro..., patatamoni!"

Tante: "Na fufuru e de na yu ede, na SRD yu musu aksi."

Wadjilie: "Wat vraagt hij?"

Tante: "Hij wil geld van Nederland, Euro."

Wadjilie: "Hoeveel?"

Tante: "Tien euro."

Wadjilie haalt zijn portemonnee tevoorschijn en geeft de man een biljet van 20 euro.

Tante: "Moet je niet doen, het is teveel."

Wadjilie: "Ik heb geen tientjes."

Dolblij pakt de bootman Wadjilies hand om hem te bedanken.

Bootsman: "Grantangi mi pikin masra, grantangi! Dyonsro a moni o doro fu bay wan buitenboordmotor, hahaha."

De bootman is blij met het geld, want hij spaart om een buitenboordmotor te kopen. Hij loopt zingend weg.

Bootsman: "Mi boto de na Merjankondre, mi pari de na Dahomey..."

Deel 2

Tante stelt Wadjilie voor aan de toegestroomde dorpingen, die hem stuk voor stuk vriendelijk begroeten. Sjekoro, de dochter van een tante die in het dorp woont, rent naar het dorp om Tete te melden dat haar kleinzoon uit Holland is gekomen.

Sjekoro: "Tete! Tete! Wadjilie anda, Wadjilie anda!"

Tete: "Suma doro?"

Sjekoro: "Wadjilie, yu granpikin doro fu patatakondre!"

Tete: "Baya, mi no man waka bun, ma mi o meki muyti fu go na libasey."

Tete wordt ondersteund door Sjekoro, want ze is slecht ter been. Toch wil ze graag naar de waterkant om hem te zien. Ze hoeft gelukkig niet ver te lopen.

Tante: "Kijk, daar heb je Tete en je nichtje Sjekoro."

Tante groet Tete in het Arowaks.

Tante: "Alikadjakoba Tete?"

Wadjilie omhelst zijn oma.

Wadjilie: "Dag oma. Wat scheelt u aan uw voeten?"

Tete verstaat geen Nederlands. Ze vraagt tante Yanowamo om te vertalen.

Tete: "San a e aksi so dan ini witman tongo?"

Tante: "Wadjilie e aksi san ede yu e waka so?"

Tete: "Ooh... mi boy, na soso sika lay mi so."

Wadjilie: "Wat zei ze?"

Tante: "Ze heeft last van die beestjes in het zand, die in je voeten gaan."

Wadjilie: "Zandluizen bedoelt u."

Tante: "Precies, wij noemen ze sika. Kijk, Dokoko staat ons al op te wachten bij de hut."

Deel 3

De dorpskinderen belagen Wadjilie. Ze bewonderen zijn mooie sportschoenen en kleding en zijn mobiele telefoon, waarmee hij constant filmt. Ze worden streng weggestuurd door Dokoko.

Dokoko: "Hiba lie Wadjilie methe kai!"

Tante: "Alikadjakoba Dokoko?"

Dokoko: "Alekgebeka dawé bandengthe wameng."

Dokoko zegt in het Arowaks dat Wadjilie op zijn moeder lijkt.

Dokoko: "Bojo Mandja kwaro baja."

Tante vertaalt voor Wadjilie. Wadjilie lacht.

Tete: "Dan fa yu ma e meki en na bakrakondre dan?"

Tante vertaalt weer.

Tante: "Tete vraagt hoe het met je moeder gaat in Holland."

Wadjilie: "Zeg dat ze het goed maakt. Ze kon vanwege haar werk niet meekomen naar Suriname."

Tante vertaalt voor Tete.

Tante: "A mma e meki en bun. A no ben man kisi fri fu en wrokope fu kon na Sranan."

Tete loopt de hut binnen en komt met een ansichtkaart van Rotterdam terug.

Tete: "Tu yari pasa di wi kisi a karta disi fu yu mma. Baka dati, noyti moro wi yere wan sani fu en. A no beestachtig?"

Hoofdschuddend vertaalt tante zijn woorden.

Tante: "Tete zegt dat jouw moeder deze kaart twee jaar geleden heeft gestuurd. Daarna hebben zij nooit meer iets van haar vernomen. Tete vindt het beestachtig."

Wadjilie merkt de ernst op waarmee Tete de nalatigheid van zijn moeder benadrukt.

Wadjilie: "Ik zal met haar praten als ik terug ben in Nederland."

Tante: "Tete heeft gelijk. Wanneer de mensen eenmaal naar Nederland zijn vertrokken, vergeten zij hun ouders en grootouders hier helemaal. Ze vergeten dat die mensen oud worden en vaak niet meer voor zichzelf kunnen zorgen."

Wadjilie: "O ja, ik heb wat spulletjes meegenomen voor Tete en Dokoko." *Dokoko krijgt een Hollands molentje en voor Tete heeft hij twee kleine klompjes.*

Dokoko: "Ooh, na a sani san e gi winti, nò?"

Tante moet lachen.

Tante: "Nee, a no wan ventilator. Na wan windmolen, te winti e way dan a e dray."

Dokoko: "Dan mi musu poti en na dorosey?"

Tante: "Nônô, a sani na fu moy. Ini Holland den abi den bigiwan na dorosey san e dray te winti e way."

Dokoko: "Ooh, na so."

Tante wendt zich tot Wadjilie.

Tante: "Dokoko dacht dat het een kleine ventilator was."

Wadjilie moet lachen. Tete kijkt nieuwsgierig naar de klompjes.

Tete: "Den disi na popki susu?"

Tante: "Na klompu, den buru ini a bakrakondre e weri bigiwan fu den te

den e wroko den gron."

Tete: "Den sa lay lekduro na den futu, bikasi na tranga udu."

Tante amuseert zich met Tete.

Beide grootouders bedanken Wadjilie vriendelijk in het Arowaks.

Tante: "Je hebt ze blij gemaakt, want ze krijgen bijna nooit iets uit Nederland."

Sjokoro komt roepen dat het eten klaar is. Ze hebben peprewatra gekookt.

Wadjilie: "Peprewatra is toch die hete soep?"

Tante: "Klopt, hier wordt het meestal met vis, pakira of pingo bereid. Heb je het al gegeten?"

Wadjilie: "Ja, maar mama had het met kippenvlees gemaakt."

Tante: "Dat is niet die echte. Straks zal je de echte peprewatra van Wasjikwa met anyumara en wilde eend proeven."

Wadjilie: "Mmmm, het klinkt heel lekker. Jammer dat ik geen Arowaks ken. Ik had zo graag met de mensen willen praten."

Tante: "We blijven een paar dagen in het dorp. Voordat je weg gaat zal je aardig wat woorden hebben geleerd. Je gaat zeker kunnen zeggen hoe lekker je het eten vindt."

Didactische aanpak

U geeft de leerlingen de gelegenheid de tekst in zijn geheel zelf door te nemen. U leest bewust de tekst niet voor, maar laat de leerlingen zelf de tekst verkennen. Bij leerlingen die Sranan, respectievelijk Arowaks spreken zal er wellicht herkenning optreden als zij de woorden in deze talen voor zichzelf uitspreken.

Daarna krijgt iedere groep een deel van de tekst toegewezen. U gebruikt de indeling die is aangegeven in de handleiding. De groepen met vier personen moeten het eerste deel van de tekst oefenen. De groepen met vijf personen oefenen het tweede of derde deel van de tekst. De leerlingen in de groep verdelen onderling de rollen. In elke groep is er ook een verteller die de schuingedrukte tekst leest. U legt opdracht 1, 2 en 3 uit. De leerlingen gaan aan de slag. Daarna geeft u achtereenvolgens drie groepen de beurt om deel 1, 2 en 3 hardop voor de klas te lezen.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

De leerlingen verdelen de rollen in hun groep. Ze lezen hun tekst zachtjes, maar verstaanbaar voor elkaar. Ze moeten ook proberen de blauwgedrukte tekst goed uit te spreken. De leerlingen mogen elkaar daarbij helpen. Als ze klaar zijn, mogen ze van rol verwisselen en/of de andere teksten lezen. Deze opdracht is portfolio-opdracht 7C-K2.

Opdracht 2

De leerlingen schrijven de woorden op die ze niet kennen.

Opdracht 3

De leerlingen zeggen met één woord hoe ze het vinden om Sranan en Arowaks te lezen. Ze vertellen elkaar ook waarom ze dat woord hebben gekozen.

4.6 Voorbeeldles Poëzievoordracht SPOOKBOMEN

Feedback en interactie

Bij opdracht 1 en 2 loopt u langs de groepjes en geeft feedback waar nodig. Moeilijke woorden legt u uit. Waar leerlingen moeite hebben met de uitspraak, kunt u modelleren. Als de groepen de beurt krijgen om voor de klas te lezen, geeft u ook de nodige feedback. Leerlingen die hun rol op een goede manier vertolken, krijgen een compliment.

Afsluiting

U geeft verschillende leerlingen de beurt om hun antwoord van opdracht 3 aan de klas te vertellen. Uw feedback moet er vooral op gericht zijn een positieve houding te ontwikkelen ten opzichte van de verschillende talen die in ons land worden gesproken.

De leerlingen krijgen een aantekening in hun portfolio dat zij opdracht 7C-K2 hebben uitgevoerd. U zegt de leerlingen dat zij de tekst van deze les eventueel ook mogen gebruiken om opdracht 7C-K1 en/of opdracht 7C-K3 uit te voeren. U vraagt ook hoe je 'sidderaal' in het Sranan zegt. Het antwoord kunnen ze gebruiken bij de woordpuzzel van opdracht 7C-K4.

4.6 VOORBEELDLES POËZIEVOORDRACHT SPOOKBOMEN

Beginsituatie

De leerling heeft in leerjaar 5 en 6 verschillende versvormen geleerd, zoals het elfje, de haiku, het vrije vers en de liedtekst. De leerling kent de term 'refrein'. De leerling is ook bekend met de kaart van Suriname.

Lesdoelen

De leerling kan:

- vertellen waarover het gedicht gaat;
- vertellen wat de boodschap is van de dichter;
- een melodie of ritme bedenken voor het refrein;
- het gedicht voordragen (opdracht 7C-V3).

Vorbereiding en logistieke organisatie

U heeft de kaart voor de klas opgehangen en de klas verdeeld in groepen van drie.

Leermiddelen en overige materialen

Kaart van Suriname. Plaatjes van de bomen op het stuwmeer. Leesboek niveau 7C.

Leerstofinhoud

Tekst 6 uit Leesboek 7C.

Spookbomen

Het prof. W.J. van Blommesteinmeer, of Brokopondostuwmeer, is een stuwmeer dat is ontstaan nadat er een dam in de Surinamerivier is gebouwd. Met de dam werd stroom opgewekt voor een aluminiumsmelterij. In 1964 werd het gebied achter de dam onder water gezet en daarmee ook de dorpen van de Saramaccaners die daar woonden. Tegenwoordig zie je boven het water de bladerloze skeletten van de bomen uitsteken.

De spookbomen van het stuwmeer
markeren stil de plek
waar het bos gewetenloos verstikt is
en zonder meer van ons gepikt is.

Stop! Stop! Stop!
Doe dit geen tweede keer.
Bomen moeten leven,
niet spoken op een meer.

Vooruitgang en ontwikkeling,
zo vertelde men ons toen,
is stuwdam en een krachtcentrale.
Weg met de jungle, het felle groen!
Kankantri, mahonie, ijzerhart,
die moesten het gelag betalen

Didactische aanpak

U laat op de kaart van Suriname het Brokopondostuwmeer aanwijzen. Daarna richt u de aandacht op de les in het leesboek. U laat de leerlingen de tekst stillezen. U laat het plaatje met de bomen zien en behandelt moeilijke woorden. Daarna voeren de leerlingen opdracht 1, 2 en 3 uit.

Zelfstandig werken

Opdracht 1

Beantwoord samen de volgende vragen:

- Waarover gaat dit gedicht? (Antw.: De bomen in het Brokopondomeer.)
- Welke boodschap heeft de dichter met dit gedicht? (Antw.: Het is erg dat het bos onder water is verdwenen en de bomen dood zijn gegaan.)

Opdracht 2

Bedenk samen een ritme of een melodie voor het refrein.

Opdracht 3

Lees het gedicht om de beurt aan elkaar voor. Probeer je zo goed mogelijk in te leven in de boodschap van de dichter en het gedicht met passie voor te dragen. (Dit is opdracht 7C-V3.)

4.7 Voorbeeldles Stillezen ALICE IN WONDERLAND

Feedback en Interactie

U loopt langs de groepen terwijl ze aan het werk zijn en verleent assistentie waar dit nodig is. Als de groepen klaar zijn bespreekt u opdracht 1. Daarna krijgen verschillende groepen een beurt om hun versie van het refrein te presenteren. Tenslotte krijgen enkele leerlingen de beurt het gedicht voor te dragen. U geeft feedback op de mate waarop de leerlingen zich inleven in het gedicht. U let vooral op het stemgebruik. De boodschap van de dichter moet met passie worden gebracht.

Afsluiting

U maakt een aantekening in de portfolio's van alle leerlingen dat zij opdracht 7C-V3 hebben uitgevoerd. De leerlingen moeten het gedicht overschrijven of een kopie van maken om toe te voegen aan hun portfolio.

4.7 VOORBEELDLES STILLEZEN ALICE IN WONDERLAND

Beginsituatie

De leerlingen zijn bekend met de werkvorm stillezen. Dit verhaal staat in leesboek 7B. De teksten die ze op het vorige niveau uit leesboek 7A lazen, hadden een lengte tussen de 1000 en 1300 woorden. De verhalen in leesboek 7B hebben tussen de 1000 en 1450 woorden. Het verhaal 'Alice in Wonderland' heeft 1450 woorden.

Lesdoelen

De leerling:

- kan de tekst 'Alice in Wonderland' uit leesboek 7B binnen een bepaalde tijd lezen;
- kan de vragen bij opdracht 2 van deze les beantwoorden.
Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor zijn portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om:
- een verslag te maken van het verhaal volgens opdracht 7B-V2;
- informatie te geven over een jeugdboekenschrijver volgens opdracht 7B-V3;
- een tekening te maken bij het verhaal, volgens opdracht 7B-K2;
- een boekpresentatie te geven volgens opdracht 7B-K3.

Voorbereiding en logistieke organisatie

U zorgt voor een rustige omgeving, waarbij de leerlingen zich kunnen concentreren op de tekst. De opdrachten worden in duo-verband gemaakt.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 7B. Indien mogelijk een exemplaar van het boek 'Alice in Wonderland' of een plaatje hiervan. De leerlingen gebruiken pen en papier om aantekeningen te maken tijdens het lezen.

Leerstofinhoud

Tekst 14 uit Leesboek 7B.

Alice in Wonderland

Dit verhaal is een deel uit het boek 'De avonturen van Alice in Wonderland', dat is geschreven door de Engelsman Lewis Carrol. Als het boek begint, lees je dat Alice met haar zus bij een kreekje zit. Plotseling ziet ze een wit konijn, dat op zijn horloge kijkt. "Ik ben laat", zegt het konijn en hij verdwijnt in een hol. Alice gaat hem achterna. Ze komt in een wonderlijke wereld terecht. Ze gaat bijvoorbeeld op theevisite bij Maartse Haas.

Er was een tafel gedekt onder de boom voor het huis van Maartse Haas. Maartse Haas en Hoedenmaker dronken thee. Tussen hen in zat Slaapmuis. Maartse Haas en Hoedenmaker gebruikten hem als kussen. Ze leunden op hem en babbelden over zijn hoofd heen.

Het was een grote tafel en de drie zaten bij elkaar op een hoek van een lange zijde. Toch riepen ze: "Er is geen plaats, er is geen plaats", toen ze Alice zagen.

"Er is meer dan genoeg plaats", zei Alice verontwaardigd. Ze ging zitten op de gemakkelijke stoel aan het hoofd van de tafel.

"Neem een wijntje," zei Maartse Haas uitnodigend.

Alice zag alleen thee op de tafel. "Ik zie geen wijn", zei ze.

"Die is er ook niet", zei Maartse Haas.

"Dan kan je die toch niet aanbieden", zei Alice boos.

"En jij kan niet hier zitten zonder uitnodiging", kaatste Maartse Haas terug.

"Ik wist niet dat de tafel alleen voor jullie was," zei Alice. "Er is gedekt voor zoveel mensen."

"Je moet je haar laten knippen", zei de Hoedenmaker.

"Het is onbeleefd om persoonlijke kritiek te geven", zei Alice streng.

De Hoedenmaker sperde zijn ogen wijd open en zei toen: "Waarom lijkt een raaf op een schrijftafel?"

"O, leuk!", riep Alice. "Raadsels! Ik denk dat ik het antwoord weet."

"Bedoel je dat je het antwoord weet?", vroeg Maartse Haas.

"Precies", antwoordde Alice.

"Dan moet je dat zeggen," vervolgde Maartse Haas.

"Dat zei ik toch", zei Alice. "Wat ik zeg, is hetzelfde als wat ik bedoel."

"Helemaal niet!" zei Hoedenmaker. "Want dan is 'ik zie wat ik eet' hetzelfde als 'Ik eet wat ik zie'."

"En dan zou 'ik wil wat ik krijg' hetzelfde zijn als 'ik krijg wat ik wil'", voegde Maartse Haas toe.

"Je zou dan kunnen zeggen", klonk de slaperige stem van Slaapmuis, "dat 'ik adem terwijl ik slaap' hetzelfde is als 'ik slaap terwijl ik adem'."

"Bij jou is dat hetzelfde", zei Hoedenmaker.

Het was even stil.

Alice dacht na over raven en schrijftafels.

Hoedenmaker keek op zijn horloge. Hij schudde het en hield het tegen zijn oor. "De hoeveelste van de maand is het vandaag?", vroeg hij aan Alice.

"De vierde", antwoordde ze prompt.

"Twee dagen mis", zuchtte Hoedenmaker.

Hoedenmaker staarde verdrietig naar zijn horloge. Toen doopte hij het in zijn thee. Alice was achter hem komen staan. Toen hij het weer uit de thee haalde, zag ze dat het horloge alleen de maand aangaf.

"Wat grappig", zei ze. "Je horloge geeft geen tijd aan, alleen de maand."

"Waarom zou dat moeten?", wees Hoedenmaker haar terecht.

"Jouw horloge geeft toch ook geen jaar aan."
 "Natuurlijk niet," zei Alice "omdat het jaar een hele tijd hetzelfde blijft."
 "Zo is het ook met mijn horloge," zei Hoedenmaker.
 "Ik begrijp u niet," zei Alice, zo beleefd mogelijk.
 Hoedenmaker deed alsof hij haar niet had gehoord.
 "Heb je de oplossing van het raadsel?", vroeg hij.
 "Nee", antwoordde Alice, "wat is het antwoord?"
 "Ik heb geen idee", zei Hoedenmaker.
 "Ik ook niet", zei Maartse Haas.
 Alice zuchtte. "Kunnen jullie niets beters doen met je tijd dan het te verspillen aan het geven van raadsels zonder antwoorden?"
 "Als je Tijd even goed kende als ik, zou je niet zo praten", zei Hoedenmaker. "Tijd is geen **het**, Tijd is een **hij**."
 "Ik begrijp u niet", zei Alice, weer zo beleefd mogelijk.
 "Natuurlijk niet!", riep Hoedenmaker minachtend. "Jij hebt nog nooit met Tijd gesproken."
 "Misschien", durfde Alice voorzichtig tegen te spreken, "maar ik weet dat de tijd vreselijk lang duurt als ik op muziekles ben."
 "Dat verduidelijkt alles!", riep Hoedenmaker. "Hij kan er niet tegen als je van hem baalt. Je moet hem te vriend houden. Dan doet hij alles voor je. Bijvoorbeeld: Stel dat je muziekles negen uur 's ochtends begint, dan geef je hem zachtjes een hint en voordat je denkt, wijst de klok twaalf uur, tijd voor de lunch."
 "Dat zou geweldig zijn..., alleen zou ik dan niet hongerig zijn", zei Alice bedachtzaam.
 "Hmmm", gaf Hoedenmaker toe, "maar je kan het zo lang als je wilt twaalf uur laten blijven. Dan word je vanzelf hongerig."
 "Zullen we van onderwerp veranderen", kwam Maartse Haas tussenbeide.
 "Vertel ons een verhaal."
 "Ik ken geen enkel verhaal", zei Alice.
 "Dan moet Slaapmuis het doen", riepen Maartse Haas en Hoedenmaker tegelijk. Slaapmuis opende zijn ogen.
 "Vertel ons een verhaal!", riep Maartse Haas.
 "Ja, alsjeblieft", smeekte Alice.
 "En snel een beetje", voegde Hoedenmaker eraan toe, "want straks val je weer in slaap."
 "Er waren eens drie zusjes", ratelde Slaapmuis. "Ze woonden op de bodem van een put."
 "Wat aten ze daar?", vroeg Alice die altijd alles wilde weten over eten en drinken.
 Slaapmuis dacht na.
 "Brokjes bruine suiker", zei hij toen.
 "Dat kan toch niet", zei Alice vriendelijk. "Dan zouden ze ziek worden."
 "Klopt", zei Slaapmuis. "Ze waren erg ziek."
 Alice probeerde zich voor te stellen hoe het zou zijn om op zo'n rare manier te leven. "Waarom leefden ze op de bodem van een put?", vroeg ze verder.
 Slaapmuis dacht weer een tijdje na voor hij antwoord gaf.
 "Het was een put met brokjes bruine suiker."
 "Dat bestaat niet." Alice werd nu wel boos om zoveel onzin, maar Maartse Haas en Hoedenmaker riepen: "Ssst!"
 Slaapmuis was gepikeerd. "Als je niet netjes kan luisteren, moet je het verhaal maar zelf verder vertellen."

"Nee, gaat u alstublieft door", zei Alice nederig. "Ik zal u niet meer onderbreken."

"De drie zusjes... leerden tekenen..."

"Wat tekenden ze?", vroeg Alice. Ze was haar belofte al vergeten.

"Brokjes bruine suiker", zei Slaapmuis, zonder na te denken.

"Ik wil een schoon kopje", onderbrak Hoedenmaker het verhaal nu. "Laten we allemaal een plaats opschuiven."

Hij schoof op, gevolgd door Slaapmuis. Maartse Haas ging op de stoel van Slaapmuis zitten en Alice nam met tegenzin plaats op de stoel van Maartse Haas. Hoedenmaker was de enige die iets had aan de plaatsverandering. Alice was er zelfs een stuk slechter vanaf gekomen. Maartse Haas had flink met melk geknoeid in zijn bord.

Ze schoof het bord een stuk van zich af.

Ze geloofde nog steeds niets van het vreemde verhaal, maar ze wilde Slaapmuis niet beledigen. Zo lief als ze kon, zei ze: "Maar ik begrijp het niet zo goed. Waar kwamen de brokjes bruine suiker vandaan?"

"Je kan water halen uit een waterput", zei Hoedenmaker, "dan kan je toch begrijpen dat je suiker uit een suikerput moet halen, dommie."

"Maar ze waren in de put", zei Alice tegen Slaapmuis, zonder in te gaan op het laatste woord van Hoedenmaker.

"Natuurlijk", zei Slaapmuis, "in de put."

Deze uitleg bracht Alice zo in de war dat ze Slaapmuis een poosje liet vertellen zonder hem te onderbreken.

"Ze leerden tekenen....", ging Slaapmuis door, terwijl hij gapend over zijn ogen wreef, want hij was erg slaperig. "En ze tekenden allerlei dingen.... allerlei dingen die beginnen met een M..."

"Waarom met een M?", kon Alice niet nalaten te vragen.

"Waarom niet?", zei Maartse Haas.

Alice zweeg.

Slaapmuis had zijn ogen gesloten en dommelde in. Hoedenmaker kneep hem venijnig in zijn wang. Met een gillette schrok Slaapmuis weer wakker. Hij ging verder waar hij was gebleven: "... die beginnen met een M, zoals muizenvallen, maan, mond, meerderheid..., weten jullie dat je kan zeggen 'meer dan een meerderheid'..., hebben jullie ooit een tekening gezien van meer dan een meerderheid?"

"Nu je het zegt", verbaasde Alice zich, "Ik denk het niet..."

"Dan moet je je mond houden", zei Hoedenmaker.

Alice vond dit zo onbeschoft, dat ze opstond en wegliep. Slaapmuis viel direct in slaap. De andere twee deden alsof er niets aan de hand was, hoewel Alice twee keer omkeek, half hopen dat ze haar terug zouden roepen. Het laatste wat ze zag, was dat ze Slaapmuis in de theepot probeerden te duwen.

"Daar ga ik in ieder geval nooit meer naar toe", zei Alice tegen zichzelf terwijl ze het bos inliep. "Het was de stomste theevisite die ik ooit heb meegemaakt?"

Op dat moment zag ze een deurtje open staan in de stam van een dikke boom. "Dat is vreemd", mompelde ze. "Maar alles is vreemd vandaag. Ik kan net zo goed naar binnen gaan." Ze liep door een gangetje en toen... stond ze tussen kleurige bloemperken, in een tuin met spuitende fontein.

Didactische aanpak

U let erop dat alle leerlingen een leesboek hebben. De leerlingen hebben twintig minuten om de tekst te lezen. Ze mogen aantekeningen maken tijdens het lezen. Als de leerlingen klaar zijn met lezen, mogen ze beginnen met de opdrachten. Ze hoeven niet te wachten tot de twintig minuten om zijn. U geeft wel na twintig minuten een stopsein, voor de leerlingen die de tekst nog niet afhebben. Als de opdrachten zijn gemaakt, behandelt u opdracht 1. U checkt ook of de woorden van de woordenschat bekend zijn. Hierna geeft u beurten om de vragen van opdracht 2 te beantwoorden.

Zelfstandig werken

Opdracht 1:

Het kan zijn dat de leerling zelf nog niet alles heeft begrepen in deze tekst. De leerling schrijft vragen op over datgene wat hij nog wil weten.

Opdracht 2:

Dit is een mondelinge opdracht die in duo's wordt gemaakt.

De leerlingen beantwoorden de volgende vragen:

1. De dieren in het verhaal kunnen spreken, net als mensen. Maar ze doen ook dingen die normale mensen niet zouden doen? Geef hiervan een voorbeeld.
2. Hieronder vind je tien woorden. Kies samen met je partner twee woorden uit die je bij het verhaal vindt passen. Bespreek ook waarom je dat vindt.

1	fantasievol	6	grappig
2	saai	7	raar
3	kinderachtig	8	moeilijk
4	verwarrend	9	diepzinnig
5	langdradig	10	spannend

Feedback en Interactie

U behandelt de vragen van opdracht 1 en geeft feedback op de antwoorden bij opdracht 2. Bij opdracht 2 kan u bij vraag 1 en 2 vragen naar specifieke delen in de tekst om de keuze te motiveren.

Afsluiting

Ter afsluiting bespreekt u met de leerlingen voor welke portfolio-opdrachten zij het verhaal kunnen gebruiken. Dit zijn:

- Opdracht 7B-V2 (Een kort leesverslag)
- Opdracht 7B-K1 (Een tekening bij het verhaal).
- Opdracht 7B-K2 (Een woordpuzzel)
Hier kunnen ze vraag 7 beantwoorden.
- Opdracht 7B-V3 (Informatie over een jeugdboekenschrijver). Ze kunnen hiervoor Lewis Carrol kiezen, de schrijver van het verhaal.
- Opdracht 7B-K3 (Een boekpresentatie). Als ze het hele boek hebben gelezen, mogen ze er ook een boekpresentatie over houden.

4.8 VOORBEELDLES VRIJ LEZEN

Een tekst uit leesboek 7B die de leerling heeft gekozen

Beginsituatie

De leerlingen zijn nog niet bekend met de werkvorm Vrij Lezen. Ze zijn wel bekend met Stillezen. Ze gaan regelmatig naar de bibliotheek om boeken uit te kiezen om thuis te lezen.

De interesse in lezen varieert. Er zijn vlotte lezers en minder vlotte lezers in de klas.

Lesdoelen

De leerling:

- kan een leestekst op basis van zijn interesse kiezen;
- bouwt voort aan een traditie om boeken te lezen;
- krijgt plezier in lezen.

Na de les zou de leerling, als hij dit verhaal kiest voor zijn portfolio-opdrachten, ook in staat moeten zijn om:

- een verslag te maken van het verhaal volgens opdracht 7B-V1 of 7B-V2;
- een tekening te maken bij het verhaal, volgens opdracht 7B-K1.

Voorbereiding en logistieke organisatie

U heeft de teksten van leesboek 7B ingedeeld volgens thema's. U heeft een lijstje met thema's op het bord geschreven of gekopieerd voor de leerlingen. Elk thema heeft een nummer. U heeft ook een lijst met de titels van leesboek 7B en daarachter per verhaal de nummers van de thema's die passen bij het verhaal. U zorgt voor een rustige omgeving, waarin de leerlingen zich kunnen concentreren op de tekst en de opdracht kunnen maken.

Leermiddelen en overige materialen

Leesboek niveau 7B.

Thema's

1. Raadsels
2. Geschiedenis
3. Fantasie
4. Angst overwinnen
5. Anders-zijn / Discrimineren
6. Natuur en milieu
7. Avontuur
8. Overleven in de wildernis
9. Dieren
10. Vrijheid / Slavernij
11. Verliefd worden / Liefde
12. Persoonlijke groei
13. Ziek zijn / gezondheid
14. Familie
15. Voorbeeldfiguren
16. Reizen

4.8 Voorbeeldles VRIJ LEZEN

Een tekst uit leesboek 7B die de leerling heeft gekozen

TITELS	THEMA'S
Verdwaald in het bos	1, 3, 4
Tommy en de bliksem	4, 6
Laat mij niet alleen	5, 13
No kwik in ons bos	6, 12, 14, 15
El Dorado (1)	2, 3, 7
El Dorado (2)	2, 3, 7
Lucenda verkoopt geschiedenis	2, 12
Selina: een mooi meisje	2, 10
Robinson Crusoe	7, 8, 16
De wereld rond in 80 dagen (1)	7, 16
De wereld rond in 80 dagen (2)	7, 16
De legende van Robin Hood	7
Het hert van Anjouan	2, 10
Alice in Wonderland	3
Alleen op de wereld	7, 14
De kleine zeemeermin	3, 11
Belle en het beest	3, 5, 11
Peter Pan	3, 7, 14
Mowgli in de jungle	5, 9
De tijdreiziger	3, 7
De geheime tuin	6, 13, 14
Tarzan en de gouden leeuw (1)	9
Tarzan en de gouden leeuw (2)	9
Het spook van de opera	5, 11
Huckleberry Finn (1)	7, 10, 14
Huckleberry Finn (2)	8, 10
Black Beauty	9
Schateiland	7, 16

Leerstofinhoud

Een verhaal naar keuze uit Leesboek 7B.

Didactische aanpak

U vertelt de leerlingen dat ze zelf een verhaal uit het leesboek mogen kiezen om te lezen. Om ze te helpen om een goede keus te maken, laat u de leerlingen de lijst met thema's zien. Elke leerling kiest voor zichzelf een thema. Daarna geeft u ze de lijst met titels, waarop ze kunnen zien welke verhalen bij het door hen gekozen thema passen.

Voorbeeld 1:

Als een leerling interesse heeft voor verhalen over slavernij en vrijheid (thema 10), dan kan hij de verhalen *Selina, een mooi meisje*, *Het hert van Anjouan*, *Huckleberry Finn deel 1* of *Huckleberry Finn deel 2* kiezen.

Voorbeeld 2:

Als een leerling interesse heeft voor verhalen over dieren (thema 9), dan kan hij kiezen uit de verhalen *Mowgli uit de jungle*, *Black Beauty*, *Tarzan en de gouden leeuw deel 1* of *Tarzan en de gouden leeuw deel 2*.

Als de leerlingen hun keuze hebben gemaakt, haalt u de lijsten weer op en deelt u de leesboeken uit. Opdracht 1 is het lezen van het verhaal. Opdracht 2 mogen ze maken als ze het verhaal uit hebben. U observeert de klas. Als alle leerlingen rustig lezen, schrijft u opdracht 2 op het bord. Als de leerlingen klaar zijn met lezen, mogen ze beginnen met de opdrachten.

Zelfstandig werken**Opdracht 1:**

Lees een verhaal naar jouw keuze.

Opdracht 2:

Stel je voor dat je een appberichtje wilt sturen naar één van de figuren die in het verhaal voorkomt. Schrijf je appberichtje op een blaadje. Vertel welk deel van het verhaal de meeste indruk op je heeft gemaakt en waarom. Gebruik tussen de 75 en 150 woorden.

Feedback en Interactie

U hebt tijdens deze les vooral een observerende rol. U verleent assistentie waar dat nodig is.

Afsluiting

U haalt de brieven op. U zegt de leerlingen dat u de brieven wilt lezen. De leerlingen zullen de brieven terugkrijgen om in hun portfolio op te slaan. (Bij het lezen van de brieven corrigeert u de taalfouten. Verder let u erop of de genoemde figuur en beschreven situatie inderdaad voorkomt in het verhaal.)

Ter afsluiting geeft u aan dat het gelezen verhaal gebruikt mag worden om portfolio-opdrachten te maken, met name 7B-V1 (of 7B-V2) en 7B-K1. De leerlingen mogen de schrijver van het verhaal ook kiezen om portfolio-opdracht 7B-V3 te maken. Ook zouden ze het boek achter het verhaal mogen lezen en er een boekpresentatie over houden (opdracht 7B-K3).

4.9 Voorbeeldles BOEKPRESENTATIE No kwik in ons bos

4.9 Voorbeeldles BOEKPRESENTATIE No kwik in ons bos

Beginsituatie

De leerling heeft vaker voor een groep gepresenteerd, bijvoorbeeld: een voordracht van een gedicht en een vertelling. De leerling heeft een boekverslag gemaakt en dat is goedgekeurd door de leerkracht. Sommige luisteraars hebben het boek ook gelezen, anderen niet.

Lesdoelen

De leerling:

- kan aan de hand van zijn boekverslag een boekpresentatie houden (opdracht 7B-K3);
- is gemotiveerd om meer boeken te lezen.

Voorbereiding en logistieke organisatie

De leerling heeft zijn presentatie thuis geoefend. U heeft de klas erop voorbereid dat er een boekbespreking zal worden gehouden door één van de medeleerlingen. De luisteraars zitten in een U-vorm en de leerling die presenteert staat voor de groep.

Leermiddelen en overige materialen

Het boek. Overige materialen en middelen, die de leerling wil gebruiken om zijn presentatie interessant te maken en/of te ondersteunen. Ook zou het leuk zijn om met de telefoon een foto te maken van de leerling tijdens de presentatie. Hoewel dit niet verplicht kan worden gesteld, zou het leuk zijn als de leerling de foto laat uitprinten en opneemt in zijn portfolio.

Leerstofinhoud

Het boek 'No kwik in ons bos' van de schrijfster Cynthia McLeod. Een verkorte versie van het boek is opgenomen in leesboek 7B. Deze versie volgt hieronder.

No kwik in ons bos

De rivieren in ons land worden vervuild met kwik, dat heel giftig is. De mensen, die het water van de rivieren gebruiken, worden er ziek van. Daarover gaat het boek 'No kwik in ons bos' van Cynthia McLeod. Hieronder kan je een korte versie lezen van het verhaal.

Marisa woont met haar vader, moeder, broer Alwin en broertje Chereo in het binnenland van Suriname, in het dorp Arawina. Op een dag komen twee mannen en twee vrouwen uit Paramaribo naar hun dorp. Ze hebben iets belangrijks te vertellen. De dorpingen luisteren naar hun verhaal in de tukusipan, de grote vergaderhut in het midden van hun dorp. Ze waarschuwen de dorpsbewoners voor het water van de rivier. Er zit kwik in. Dat komt door de goudzoekers, die het kwik gebruiken bij hun werk. Het kwik verdampt en komt zo in het water, in de lucht, in de planten en dieren terecht. Het rivierwater mag niet meer gedronken worden. De dorpsbewoners mogen alleen water van de kraan bij de school gebruiken, want dat water is gezuiverd.

Ze moeten liever ook niet in de rivier zwemmen en baden en geen vis eruit eten. Dat is erg moeilijk, want de rivier is een belangrijk deel van het leven van de dorpsbewoners. Ze hebben altijd in de rivier gezwommen, gebaad en gevestigd. Het rivierwater is al eeuwenlang het drinkwater van de binnenlandbewoners.

Maar de waarschuwing van de mensen uit de stad is niet voor niets.

Chereo, het zesjarig broertje van Marisa, wordt ziek. Hij heeft koorts en ligt stil in zijn hangmat. Hij wil niets eten en wordt mager.

"Laat me, ik ben zo moe", zucht hij.

Oma Kuni laat een sjamaan komen, een medicijnman. Die is erg bezorgd.

Hij geeft oma Kuni kruiden om een kruidenbad voor Chereo te maken.

Ook zingt hij een lied om boze geesten weg te jagen. Maar hij blijft bezorgd.

Dokter Feldman, die regelmatig vanuit Paramaribo de poli bezoekt, komt ook naar Chereo kijken.

"Dit is ernstig", zegt hij. "Hij moet naar een ziekenhuis in de stad."

Chereo kan met de dokter in het vliegtuig mee. Mama zegt dat zij en Marisa ook mee moeten, maar er is geen plaats in het vliegtuig.

"Alleen Chereo mag mee", zegt dokter Feldman.

Toevallig is er een stagiaire met dokter Feldman meegekomen. Ze is bijna dokter. In de poli noemen de mensen haar dokter Sharon.

Ze zegt: "Je kan niet een zwaar ziek kind van zes jaar meenemen zonder zijn moeder. Dat is verschrikkelijk voor de moeder en voor het kind."

Dokter Sharon zegt dat mama haar plaats in het vliegtuig mag innemen.

Zij zal wel met de boot naar Drietabbetje gaan. Van daaruit kan ze ook met een vliegtuig naar Paramaribo. Marisa mag met haar mee.

Sharon is in Suriname geboren, maar woont al sinds haar kinderjaren in Holland. Ze vindt de tocht over de rivier een groot avontuur. Ze geniet van dingen die Marisa heel gewoon vindt, zoals de sula's en het oerwoud en de gastvrijheid van de mensen. Er is steeds wel iemand die haar een plaatsje aanbiedt om de nacht door te brengen of om haar verder te helpen. Wanneer ze op Drietabbetje aankomen, blijkt het vliegtuig net vertrokken te zijn. Ze besluiten de volgende dag door te reizen naar Stoelmanseiland, want daar is ook een vliegveld. En de volgende dag vertrekt er een vliegtuig.

Stoelmanseiland is een groot eiland. Er is ook een hospitaal. Marisa kijkt haar ogen uit. Ook de vliegreis is een nieuwe ervaring voor haar. Ze klemmt haar handen om de stoelleuning en knijpt haar ogen stijf dicht als ze opstijgen. Ze is bang dat het vliegtuig naar beneden zal vallen, maar na een tijdje wordt ze rustiger.

Paramaribo is een drukke stad. Marisa ziet voor het eerst in het echt auto's. Die kende ze tot dan alleen maar van plaatjes uit boeken en van het internet. De eerste nacht mag ze bij dokter Sharon slapen. Marisa moet even wennen aan de douche en het eten van de stad. Ze vindt de sliertjes op haar bord maar raar. Ze heeft nog nooit eerder bami gegeten. De volgende dag brengt Sharon Marisa naar het hospitaal. Daar wacht haar moeder op haar. Ze gaan Chereo zien. Hij ligt op de kinderafdeling. Marisa schrikt als ze ziet dat Chereo met plastic slangetjes vastzit aan iets naast zijn bed. Hij kan voorlopig niet weg uit het ziekenhuis.

Mama en Marisa gaan in Bernhardsdorp wonen bij basya Ramon en zijn familie. Vanuit Bernhardsdorp kan mama elke dag de bus nemen naar het hospitaal. Marisa moet naar school.

Ze gaat naar de school in Bernharddorp. Ze zit, net als in Arawina, in de vijfde klas. Ze draagt ook hetzelfde schooluniform, een groen met wit geruit hemd en een blauwe jeansbroek. Alleen zitten er kinderen van allerlei soorten rassen in haar klas. De kinderen zijn heel flink. Ze houden spreekbeurten. Marisa vraagt zichzelf af of ze ooit ook zo vrij zal kunnen spreken. Ze is niet gewend veel te zeggen. Maar ze vindt de school heel interessant. Ze leert veel over allerlei mensen die heel belangrijk zijn geweest voor de wereld, zoals Rosa Parks. Ze ontdekt ook waar de naam Bernharddorp vandaan komt.

De zoon van basya Ramon, die op het havo zit, helpt haar met de voorbereidingen van een spreekbeurt. Hij moedigt haar aan om over Nelson Mandela, Mahatma Ghandi en Martin Luther King te praten. Hij zoekt samen met haar op zijn laptop naar informatie over deze helden. Zelf is hij bezig met een werkstuk over Martin Luther King.

Met Chereo gaat het niet goed. Hij wordt steeds zieker. Hij heeft ook geen haar meer op zijn hoofd.

Op een dag komen een mevrouw en een meneer op school een film vertonen. De film heet 'No kwik'. De film maakt grote indruk op Marisa. Nu pas begrijpt ze goed wat kwik is en hoe schadelijk het is. Kwik is eigenlijk vloeibaar zilver. Het mengt zich gemakkelijk met andere metalen en daarom gebruiken goudzoekers het. Als ze goud zoeken, graven ze een grote hoop modder weg. Ze doen dat in een houten kist en laten er kwik doorheen gaan. Het kwik vermengt zich met het goud. Ze spoelen de modder weg en het goud met het kwik blijven over. Intussen is er ook heel wat kwik met de modder weggespoeld. Het kwik komt in het voedsel van de vissen en als mensen de vissen eten, komt het ook in het lichaam van de mens. Kwik zit ook in de lucht, want om het kwik uit het goud te halen verhitten de goudzoekers het goud. Het kwik verdampt dan en stijgt op. Het gaat in de wolken zitten en komt met de regen terug en gaat in de grond en in de planten zitten. Dat is schadelijk voor mensen, maar vooral voor ongeboren kinderen.

Marisa schrikt als ze hoort dat er duizenden goudzoekers in het binnenland van Suriname met kwik werken. Wat zal er op den duur gebeuren met de mensen die in het bos wonen? Heeft de ziekte van Chereo ook met kwik te maken? Plotseling staat haar kleine zusje weer scherp in haar geheugen. Een paar jaar geleden had mama een baby gekregen. Het meisje had maar tien dagen geleefd.

Marisa droomt over de film. Honderden mensen lopen in een protestmars. Ze hebben borden bij zich waarop staat 'No kwik in ons bos', 'Kwik is gif', 'Geen kwik in Suriname', 'Amazonebos is ons bos'. Vooraan loopt Marisa, hand in hand met Nelson Mandela en Mahatma Ghandi. Martin Luther King loopt ook vooraan in de stoet.

Marisa wordt wakker als mama in haar hand knijpt. Mama gaat al vroeg naar het hospitaal. Marisa kan niet mee. Ze moet naar school. Het is de dag van haar spreekbeurt. Ze gaat praten over de drie wereldverbeteraars. In het begin is ze een beetje zenuwachtig. Haar knieën knikken, maar dan denkt ze aan Roy. De voorbereidingen met hem zijn toch niet voor niets geweest? Zonder aarzelen vertelt ze verder. De leerlingen zijn enthousiast over haar spreekbeurt. Ze klappen en roepen: "Een tien, een tien!"

De juf wil Marisa wel een tien geven, maar ze stelt nog een belangrijke vraag. "Stel je voor dat één van deze drie leiders nu in Suriname was. Wat zou hij voor Suriname kunnen doen?"

Marisa hoeft niet lang na te denken over het antwoord. De juf zegt dat ze haar tien dubbel en dwars heeft verdiend.

Thuis gaat ze in haar hangmat liggen wachten op mama, die nog niet terug is van het ziekenhuis. Ze denkt aan haar spreekbeurt. Zou zij zelf ook iets kunnen doen om de wereld te verbeteren? Als ze aan Chereo en haar zusje denkt, weet ze wat ze moet doen.

Didactische aanpak

Aan het begin van de les vraagt u de aandacht van de klas voor de leerling die de boekbespreking zal houden. Na de presentatie zullen twee tot drie leerlingen een beurt krijgen om een vraag te stellen. De luisterende leerlingen moeten dus tijdens de presentatie nadenken over een vraag die ze zouden willen stellen. De presentatie moet 10 tot 15 minuten duren.

Zelfstandig werken

De presentatie is opgebouwd aan de hand van een boekverslag, dat de leerling eerder heeft gemaakt. Voor het boekverslag heeft de leerling een kopie van de voorkant van het boek gemaakt. De leerling toont dit plaatje aan de klas.

De inhoud van het boekverslag bestaat uit drie delen.

In het schema op de volgende pagina hebben we het boekverslag met de ingevulde antwoorden afgebeeld.

Na de presentatie van het eerste deel leest de leerling een stuk voor uit het boek. Niet meer dan 1 pagina.

Daarna presenteert hij het tweede en derde deel.

Na de presentatie complimenteert u de leerling. Daarna mag de presentator een leerling aanwijzen om een vraag te stellen.

U wijst de tweede en derde leerling aan die vragen mogen stellen.

Feedback en Interactie

Tijdens de presentatie heeft u vooral een observerende rol. Na de presentatie complimenteert u de leerling voor het houden van de presentatie. Bij de vragenronde grijpt u alleen in als er fouten worden vermeld.

Afsluiting

Ter afsluiting geeft u aan dat de leerling het boekverslag moet opnemen in zijn portfolio. Hij heeft dan voldaan aan opdracht 7B-K3.

Opdracht 7B-K3:

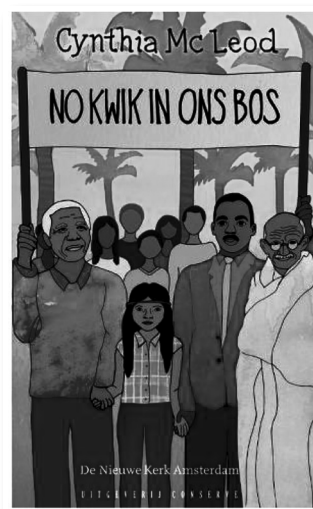
Boekpresentatie

Naam: Antoine Beraal
Klas: 5a
Datum van de presentatie: 3 maart 2022.

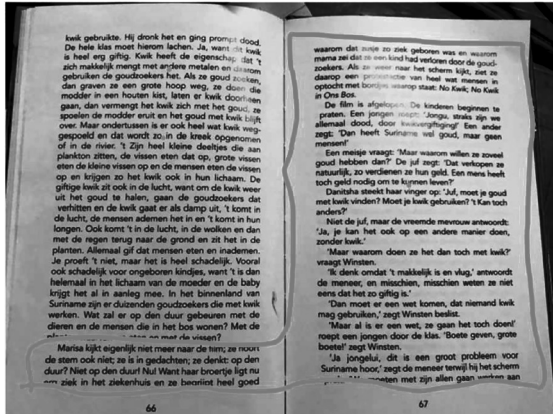
Boekverslag ter voorbereiding van de presentatie.
(Plak een foto van de omslag van het boek op je verslag)

1. Het boek zelf

- Wat is de titel van het boek?
No kwik in ons bos.
- Wat is de naam van de auteur?
Cynthia McLeod.
- Heeft het boek plaatjes?
Zo ja, wie is de illustrator?
Het boek heeft plaatjes. De illustrator heet Lisa Schmidt.
- Wie zijn de hoofdpersonen?
Noem de belangrijkste namen en omschrijf wat voor mensen (of dieren) het zijn.
De hoofdpersoon is Marisa. Zij is een meisje uit het Inheemse dorp Arawina. Zij is elf jaar en zit in de vijfde klas (leerjaar 7). Verder heb je Roy. Hij woont ook in Bernharddorp. Hij zit op het havo en helpt Marisa met haar spreekbeurt.
- Vertel in het kort waarover het verhaal gaat.
Het broertje van Marisa is ziek en moet naar een hospitaal Paramaribo. Marisa en haar moeder gaan ook naar Paramaribo. Zij gaan in Bernharddorp wonen. Marisa gaat daar op school. Ze leert daar hoe gevaarlijk kwik is. Ze houdt ook een spreekbeurt over belangrijke mensen die zich hebben ingezet om de wereld te veranderen. Marisa droomt dat zij met deze mensen in een protestmars loopt. Zij wil ook de wereld verbeteren door te protesteren tegen het gebruik van kwik.
- Wanneer speelt het verhaal zich af?
Het boek is gepubliceerd in 2017 en het verhaal speelt zich af in Suriname van die tijd.
- Waar speelt het verhaal zich af?
Het verhaal speelt zich af in Suriname, in het binnenland langs en op de Marowijnerivier, in Paramaribo en in Bernharddorp.

Plak hier een kopie van de tekst die je gaat voorlezen.

2. Om over na te denken

- Past de titel bij dit boek? Motiveer je antwoord.
Ja, de titel past bij het boek, want het gaat over de nare gevolgen van kwikgebruik, vooral in het binnenland van Suriname.
- Past de voorplaat bij dit boek? Motiveer je antwoord.
Ja, de voorplaat past bij het boek. Marisa heeft een droom waarin zij in een protestmars loopt tegen kwik. Ze loopt in de droom vooraan samen met Nelson Mandela, Martin Luther King en Mahatma Gandhi.
- Heeft de auteur een bepaalde boodschap met dit verhaal?
Zo ja, welke?
Ja, de auteur, Cynthia McLeod, wil dat wij iets moeten doen tegen het gevaarlijke kwikgebruik.
- Als er plaatjes in het boek voorkomen, passen de plaatjes bij het verhaal? Motiveer je antwoord.
Ja de plaatjes passen bij het verhaal. Je ziet de mensen die voorkomen in het boek op de plaatjes. En je ziet ook het binnenland, de school en Paramaribo.

3. Je eigen mening

- Kies uit het onderstaand schema drie woorden die je goed bij het verhaal vindt passen. Schrijf ook op waarom je voor deze woorden hebt gekozen.

1	fantasievol	6	grappig	11	saai
2	leerrijk	7	raar	12	moeilijk
3	kinderachtig	8	zelig	13	mooi
4	verwarrend	9	diepzinnig	14	ouderwets
5	langdradig	10	spannend	15	belangrijk

Ik heb veel geleerd over kwik in dit boek. Ik vind het belangrijk dat er iets wordt gedaan tegen het gebruik van kwik. Ik vond het zelig dat Marisa haar broertje is doodgegaan.

- Zou je andere leerlingen aanraden dit boek te lezen?
Motiveer je antwoord.
Ja, want het gebruik van kwik is een groot probleem in ons land.

INLEIDING

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de lessen. In leerjaar zeven zijn er drie leesniveaus. Voor elk niveau is er een apart leesboek samengesteld. Leesboek 7A en 7B hebben elk 28 teksten. Leesboek 7C heeft 27 teksten.

Deze teksten zijn schematisch weergegeven in de volgende paragrafen.

- In de eerste kolom staat het nummer van het verhaal. Het is niet nodig de verhalen in volgorde te behandelen, maar de leerlingen moeten de gelegenheid krijgen om alle verhalen te lezen.

- In de tweede kolom staat de titel.

- De derde kolom richt zich op de woordenschat die de leerling moet opbouwen. In de methode *Lezen doet je goed* wordt vanaf leerjaar 5 een woordenschatlijst bijgehouden. Van een leerling die de methode heeft doorlopen, wordt verwacht dat hij alle woorden uit de woordenschatlijst aan zijn vocabulaire heeft toegevoegd. In het schema staan per tekst vijf woorden of gezegden in het Algemeen Nederlands (AN) of Surinaams-Nederlands (SN), en daarnaast woorden en zinnestelsels uit overige talen die in de tekst voorkomen. De woorden, gezegden of zinnestelsels worden in het schema opgenomen zoals ze in de tekst staan. De leerkracht gaat na of zijn leerlingen de genoemde woorden kennen. Het is goed mogelijk dat er meer woorden onbekend zijn. De achtergronden van de leerlingenpopulatie in Suriname zijn vrij gevarieerd. De leerkracht moet zelf nagaan of er naast de genoemde woorden nog woorden in de teksten voorkomen, die de leerlingen niet begrijpen. In deze handleiding worden de Algemeen Nederlandse of Surinaams-Nederlandse woorden alleen genoemd. Er wordt ervan uitgegaan dat de leerkracht de betekenis kent, of in staat is de betekenis op te zoeken in een woordenboek of op het internet. Van de woorden in de overige talen wordt de betekenis tussen haakjes achter het woord geplaatst. De woorden worden alleen de eerste keer dat ze in een tekst voorkomen genoteerd in de woordenschatlijst. Ook woorden die de vorige leerjaren al in de woordenschatlijst van de handleidingen staan, worden niet meer opgenomen in de woordenschatlijst van leerjaar 7. In bijlage A van deze handleiding is er per leesniveau een alfabetisch overzicht van de woorden die in de derde kolom zijn opgegeven.

- In de vierde kolom staan relevante achtergrondinformatie over de tekst en/of tips. De tips zijn voornamelijk ideetjes die de leerkracht of leerlingen mee kunnen nemen bij het uitvoeren van opdrachten. Uiteraard wordt het ten zeerste aanbevolen dat leerkrachten ook hun eigen creatieve ideeën gebruiken om het leesonderwijs leuker en beter te maken.

5.2 LESSENOVERZICHT LEESBOEK NIVEAU 7A

Het leesboek op niveau 7A heeft 28 teksten, waarvan 15 levensbeschrijvingen en 13 verhalen die gebruikt kunnen worden voor storytelling. De lengte van de teksten ligt tussen 1000 en 1300 woorden.

**5.2 Lessenoverzicht
leesboek niveau 7A**

De gemiddelde zinslengte is 10 à 11 woorden. De levensbeschrijving of biografie is een nieuw genre. Dit genre is non-fictie, waarmee bedoeld wordt dat de tekst op ware feiten berust. De gebiografeerde personen zijn inspirerende rolmodellen met een Surinaamse achtergrond.

De andere verhalen zijn fictie. We spreken van fictie als de verhalen verzonnen zijn door de auteur. Het zijn verhalen met een duidelijke spanningsboog en een overzichtelijke indeling in een begin-, midden- en slotstuk. Daarmee zijn deze verhalen geschikt voor de vertelopdracht die in dit kwartaal wordt gegeven. Vertellen is een werkvorm waar de leerling zich moet proberen in te leven in de emoties van de verhaalfiguren. De leerling moet proberen met passie te vertellen. Dat wil zeggen dat de leerling de emoties moet overbrengen op zijn publiek. In de vierde kolom zijn daarom bij de teksten 16 tot en met 28 ook de belangrijkste emoties uit het verhaal genoemd.

De didactische werkvormen die de leerkracht kan aanwenden om de teksten van leesboek 7A door de leerlingen te laten verwerken zijn Vloeiend Lezen, Voorlezen, Vertellen, Stillezen of Vrij lezen.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
1	In memoriam: Meester Abia	In memoriam, maande aan, loopbaan, bedlegerig, stoffelijk overschot.	Tip: Voor het leesverslag: een 'In memoriam' uit de krant.
2	Vertrouwen in eigen kunnen	grondlegger, geborgen, corvee, verwoede, gedreven.	Tip: Voor het leesverslag: reclamemateriaal van Staatsolie.
3	Het kleine mannetje bij de douane	oudsher, korps, corruptie, integer, Excellentie.	Achtergrondinformatie: Corruptie komt veel voor en is moeilijk te bestrijden. Daarom is het belangrijk om integere mensen binnen onze samenleving te hebben. Tip: Voor het leesverslag: Foto douanier in uniform.
4	Een standbeeld in Kenya voor zuster An	graad, onthulling, zilveren jubileum, bungalow, terras.	Achtergrondinformatie: Tip: Voor het leesverslag: Informatief voorlichtingsmateriaal over lepra

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
5	Soeki Irodikromo	betrokken zijn bij, toenmalig, barbaar, brood op de plank, context Sranan: kwikibuba (huid van de kwikwivis). Deze term wordt ook gebruikt voor een bepaalde vlechttechniek van het haar.	Achtergrondinformatie: Kwikwi's hebben een pantser om hun lijf, dat bestaat uit harde langwerpige schubben. Tip: Leerkracht: Onderzoek de mogelijkheid een bezoek te brengen aan een kunstgalerie of Sana Budaya.
6	Wesje, meer dan een komiek	isolatiekamer, doop, hilarisch, vlag en wimpel, subliem.	Tip: Leerkracht: Wie in de klas is goed in het vertellen van moppen? De tekst is een aanrader voor zo'n leerling.
7	Peerke Donders	oase, praalgraf, wever, preek(je), vroom.	Achtergrondinformatie: Peerke Donders zal vooral bij rooms-katholieke leerlingen bekend zijn. Leerlingen van andere geloofsrichtingen hebben wellicht meer informatie nodig over rooms-katholieke termen en beschreven rituelen. (Zie ook het verhaal over zuster An.) Tip: Leerkracht: Onderzoek de mogelijkheid voor een bezoek aan de kathedrale basiliek.
8	Dokter Sophie Redmond	voet bij stuk houden, overstag gaan, heilkunde, verloskunde, borstbeeld. Sranan: pôtisma-datra (dokter van arme mensen), broko-broko Nederlands (slecht Nederlands), datra (dokter), mi wani aksi yu wan sani (ik wil u wat vragen).	Tip: Voor het leesverslag: Kent de leerling zwarte vrouwen die dokter zijn? Foto en naam opnemen.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
9	Mati's van Ondro-wowoyo	lesbiennes, homo-seksueel, biseksueel, transgender, postuum Sranan: mati (vrienden of vriend), fayawatra (thee), dyugu-dyugu (drukte). bradyari (luidruchtig) Engels: Ready to go? (Klaar om te gaan?), gay (homoseksueel). Opmerking 1: 'Fayawatra' wordt ook gebruikt om stoombaden of heetwaterbaden aan te duiden. Opmerking 2: Een 'mati' kan zowel een man als een vrouw zijn. In het Sranan wordt een zelfstandig naamwoord in het meervoud hetzelfde geschreven als het enkelvoud. 'Mati' kan dus zowel 'vriend' als 'vrienden' betekenen. Sommige schrijvers passen de Nederlandse meervoudsregels toe op Sranan woorden als deze in een overwegend Nederlandse tekst voorkomen. Dat is ook in deze tekst gebeurd. Het meervoud van mati is als 'mati's' geschreven.	Tip: Leerkracht: Het onderwerp van dit verhaal ligt soms gevoelig. Als u er zelf moeite mee heeft, kunt u iemand uitnodigen die meer van dit onderwerp afweet.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
10	Ramnath wordt onderwijzer	griffel, rooster, dorsen, geheel verzorgde reis, lijder. Sranan: olo (gat) Opmerking: Bij 'krofaya babu' zijn twee talen gecombineerd, nl. Sranan en Sarnámi. Krofaya = houtskool. Babu is afgeleid van báp, wat 'vader' betekent. Krofaya babu = houtskool vadertje.	Tip: Leerkracht: Praat met de leerling over uw eigen loopbaan.
11	DOBRU, een Surinaamse dichter	pseudoniem, inboedel, aan de kost komen, ondermijning, sponsor. Sranan: wan (één), bon (boom), pina (armoede), wasoema / wasuma (wasvrouw), bakadyari (achtererf), Sranan, wiwiri (haar), skin (huid), tongo (taal), pipel (volk.) Opmerking: 'Wiwiri' betekent ook blad van een plant of boom.	Achtergrondinformatie: NAKS (Na Afrikan Kultur Sani) is een vereniging die zich toelegt op het in stand houden van de Afro-Surinaamse cultuur. Tip: Voor het leesverslag: Een gedicht van Dobru opnemen.
12	De koning van kaseko	muziekstijl, documentaire, swingende, trance, notenschrift. Sranan: manpikin (zoon), fa (hoe), nen (naam). Opmerking: Een flatwoning in Suriname is een alleenstaande lage woning. In Nederland is een flat een woning in een groot gebouw met meerdere verdiepingen en woningen naast elkaar.	Tip: Voor het leesverslag: Foto's van de kaseko-instrumenten.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
13	Een Surinaamse uitvinder	knutselen, scheepswerf, voor gezien houden, model Engels: shift (werktijd gedurende een deel van dag)	Tip: Voor het leesverslag: Een foto van de schoenzwikmachine.
14	De Surinaamse botanicus	eerste instantie, monitoren, veldexpeditie, aluminiumsmelterij, inventarisatie. Sranan: dresiman (medicijnman).	Achtergrondinformatie: Suriname is voor 93% bedekt met bos, wat ons land maakt tot een van de bosrijkste gebieden in de wereld. Tip: Voor het leesverslag: gedroogde bladeren (met de naam erbij).
15	Surinaamse geschiedenis was zijn passie	overgeplaatst, immigratie, kijkerspubliek, gedenkboek, ingrijpend.	Tip: Voor het leesverslag: foto's van de boeken van André Loor.
16	Blacky's engel	vlijde, ravotten, paraderen, zwieren, opjutten.	Achtergrondinformatie: De beschermengel in dit verhaal is een witte hond met vleugels. Deze engel is er aan het begin, op moeilijke momenten en aan het eind van Blacky's leven. Emoties in het verhaal: medeleven, plezier, boosheid, haat, verdriet, berusting (als het hondje naar de hemel gaat.) Tip: Voor het leesverslag: Hondenfoto's, een tekening van een hond met vleugels.
17	Het wonderpenseel	mond tot mond gaan, noodgedwongen, briesje, voorplecht, kapseisde.	Emoties in het verhaal: wilskracht (om te blijven schilderen en goed te doen), verwondering, hebzucht, angst. Tip: Voor het leesverslag: een verftekening.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
18	Eddy en Anita (1)	beperking, kwijlde, huiskleren (SN), aanrecht, opluchting. Sranan: lawlaw (gekke) 'Meddy' heeft geen betekenis, en is door de jongens in het verhaal gebruikt omdat het rijmt op Eddy.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal bestaat uit twee delen, die goed apart gelezen en/of verteld kunnen worden. De twee delen mogen ook als een geheel worden genomen bij de vertelling als de leerling dat kan en wil. Emoties in het verhaal: medeleven, verdriet, bezorgdheid, afwijzing, wreedheid, opluchting. Tip: Leerkracht: Zijn er leerlingen die kinderen met een beperking in de familie hebben. Dan is dit verhaal een aanrader.
19	Eddy en Anita (2)	minister, commissie, van streek, brok in de keel, pestkoppen.	Achtergrondinformatie: Zie boven. Emoties in het verhaal: zenuwachtigheid, moed, bezorgdheid, afwijzing, opluchting, blij verrast. Tip: De leerling zou kunnen bedenken welke prijs Ingrid heeft gekregen?
20	Wat opa Rudy niet vertelde	schelen, geklots, knoestig, bubulaas (SN), kluts kwijt. Sranan: kokolampu (olielamp), luku nò (kijk dan). Opmerking: Een 'pier' kan een brug in het water zijn om aan te meren, maar ook een dier die in de grond leeft.	Achtergrondinformatie: Republiek is een bosrijke plek in Para langs een kreek. Er zijn veel vakantiehuisjes. Emoties in het verhaal: blij, nieuwsgierig, angst, ontroering.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
21	De piyaka	voorsteven, leven in de brouwerij, schuldbewust, horizon, zandbank, .	Emoties in het verhaal: blij, ontspannen, boos, angst, bezorgd, opgelucht. Tip : Voor het leesverslag: foto van een piyaka.
22	Anansi en de kaaiman	in aanslag, bibberend, zonverlicht, visliefhebber, in de val lokken. Sranan: hori mi (houd me vast)	Achtergrondinformatie: Anansiverhalen zijn bekende fabels en komen oorspronkelijk uit de Afrikaanse traditie. Emoties in het verhaal: verwonderd, opgewekt, bang, tevreden, teleurgesteld. Tip: Voor het leesverslag: een tekening van Anansi
23	De lunch	conferentie, journalist, telecomprovider, sociale media, buffet. Engels: shoppen (winkelen), lunchroom (eetzaal), hacker (inbreker in een computerprogramma).	Achtergrondinformatie: Emoties in het verhaal: ontspannen, hongerig, walging, misselijk. Tip: Voor het leesverslag: tekening of foto van een vals gebit.
24	Tafeltje dek je	ambacht, gefascineerd, herberg, waard, slinkse. Opmerking: 'Waard' is hier een zelfstandig naamwoord.	Achtergrondinformatie: Dit verhaal is een wereldbekend sprookje. Emoties in het verhaal: genegenheid voor vader, wilskracht om te leren en vooruit te komen, dankbaarheid, teleurstelling, gelukkig.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrondinformatie en tips
25	De tandarts	tandhygiëniste, vrije huisvesting, particuliere praktijk, ethergeur, aangekoekt.	Emoties in het verhaal: Pijn, angst, opluchting. Tip: Voor het leesverslag of bij de vertelling: Foto's van slechte gebitten.
26	De jager	stank voor dank, kabaal, slangenserum, adjudanten, eremedaille.	Emoties in het verhaal: dankbaar, ondankbaar, bezorgd, tevreden, gelukkig. Tip: Bij de vertelling: Leerling in jagerskostuum.
27	Het sapakara-avontuur	reptielen, sprintte, stokstijf, wijdbeens, zoutwaterkrokodil	Emoties in het verhaal: ongeïnteresseerd, benieuwd, bang, verward, opgelucht, tevreden. Tip: Bij het leesverslag of de vertelling: foto van een sapakara.
28	Nicolai en de priester	gebaren, voor schut gezet, kweuling, heilige, toontje lager zingen. Opmerking: 'Gebaren' is hier een werkwoord.	Achtergrondinformatie: Het verhaal wil schijn-heiligheid aan de kaak stellen. Emoties in het verhaal: innerlijke rust, boosheid, jaloezie, verwondering, respect. Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van engelen en/of heiligen.

5.3 LESSENOVERZICHT LEESBOEK NIVEAU 7B

Het leesboek op niveau 7B heeft 28 teksten. Op dit niveau wordt de stap gemaakt naar jeugdliteratuur. De teksten zijn verkorte, bewerkte versies van bekende boeken. De oorspronkelijke auteurs van de eerste acht teksten zijn Surinaamse schrijvers. De resterende 20 teksten zijn afkomstig uit de klassieke jeugdliteratuur. Er is gekozen uit werken van wereldberoemde schrijvers, die in het vrije domein beschikbaar zijn. De teksten bevatten tussen de 1000 en 1450 woorden. Sommige verhalen bestaan uit meerdere delen, maar de afzonderlijke delen zijn op zichzelf ook goed leesbaar. De originele verhalen, die in boekvorm zijn verschenen, zijn uiteraard veel langer. Het is de bedoeling dat de leerlingen, na het lezen van de tekst in het leesboek, gemotiveerd raken om het hele boek te lezen.

In de tweede kolom worden behalve de titels ook de oorspronkelijke auteurs genoemd. In het algemeen bestaat er een relatie tussen de achtergrond van een schrijver en zijn verhalen. Ook hebben de meeste van de genoemde auteurs nog andere lezenswaardige boeken geschreven. Door aandacht te besteden aan de schrijvers, worden de leerlingen gestimuleerd om op zoek te gaan naar meer van hun werken. Bij de woordenschat zijn vijf woorden of uitdrukkingen uit het Algemeen Nederlands (AN) of Surinaams-Nederlandse (SN) opgenomen. In de verhalen komen soms ook woorden uit andere talen voor. Als de betekenis van deze woorden niet uit de tekst blijkt, zijn ze met een vertaling in de woordenschatkolom opgenomen. De betekenis van de AN- en SN-woorden moet door de leerkracht in een woordenboek of op het internet worden opgezocht.

De werkvormen die de leerkracht kan aanwenden om de teksten van leesboek 7B door de leerlingen te laten verwerken zijn Voorlezen, Vertellen, Stillezen, Vrij Lezen en Boekpresentatie.

5.3 LESSENOVER- ZICHT LEESBOEK NIVEAU 7B

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrond- informatie en tips
1	Verdwaald in het bos Rappa	kwispelend, ra-ra-ra, beefde als een rietje, treuzelen, fakkels. Opmerking 1: Takroe-mai is een combinatie van talen. 'Takroe' is afgeleid van 'takru' wat in het Sranan lelijk of slecht betekent. Mai is een Sarnámi woord dat 'moeder' betekent. Takroe-mai = Slechte moeder. Opmerking 2: In het Sranan wordt een zelfstandig naamwoord in het meervoud hetzelfde geschreven als het enkelvoud. 'Bigisma' kan dus zowel 'seniorenburger' als 'seniorenburgers' beteken. De schrijver heeft hier gekozen voor de Sranan meervoudsspelling en 'bigisma' geschreven in de betekenis van 'seniorenburgers'.	Tip: Voor het leesverslag: Foto van de voorkant van het boek.
2	Tommy en de bliksem Cobi Pengel	knapt, ontworteld, zwartgeblakerd, piyama, kletsnat, knapt.	Achtergrond-informatie: In dit verhaal staat de bliksem symbolisch voor groot gevaar. Alleen als de hoofdfiguur zijn angst overwint en de situatie onder ogen durft te zien, kan er voorkomen worden dat het gevaar uit de hand loopt. Tip: Voor het leesverslag: Foto van de voorkant van het boek.

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
3	Laat mij niet alleen Indra Hu	aids, hiv, overstuur, met andere ogen, twee vliegen in één klap.	Tip: Voor het leesverslag: Voorlichtingsfolder over aids.
4	No kwik in ons bos Cynthia McLeod	gezuiverd, poli, slangetjes, verhitten, protestmars.	Achtergrond-informatie: - Kwikvervuiling is een groot probleem in Suriname. - Rosa Parks was een zwarte Amerikaanse vrouw die zich verzette tegen rassendiscriminatie. - Bernharddorp werd in 1951 vernoemd naar de Nederlandse prins Bernhard. - Tijdens de Binnenlandse Oorlog in Suriname (1986 – 1992) zochten veel Inheemse vluchtelingen hun toevlucht bij andere Inheemsen in Bernharddorp dat in Para ligt, niet ver van Paramaribo. Tip : Leerkracht: bekijk de voorbeeldles in hoofdstuk 4.
5	El Dorado (1) Ismene Krishnadath	hebzucht, pipit, spiedend, geplaveid, piaiman. Engels: great (geweldig), ginger lily (bokkepoot, letterlijk vertaald: gemberlelie), cool place (leuke plek).	Achtergrond-informatie: 'El Dorado' is een tweedelige tekst. Elk deel kan goed afzonderlijk gelezen worden. In het verhaal wordt de hedendaagse werkelijkheid vermengd met geschiedenis en fantasie. Tip: Voor het leesverslag: Goudkleurige versierselen.

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
6	El Dorado (2) Ismene Krishnadath	kielzog, tijd verdoen, bokaal, rulle, wambuis. Opmerking: 'Eureka' is afgeleid van een oud Grieks woord en wordt geroepen als men iets belangrijks heeft gevonden of ontdekt.	Achtergrond-informatie: Zie vorige pagina. Tip: Zie boven.
7	Lucenda verkoopt geschiedenis Alphons Levens	blijft (met kranten) zitten, politiek, krantenkoppen, fataal, arrestatieteam.	Achtergrond-informatie: - Alphons Levens staat bekend als een maatschappijkritische schrijver. - 69% leeft onder de armoedegrens, betekent dat van elke 100 mensen er 69 arm zijn. Tip: Voor het leesverslag: Foto van de voorkant van het boek.
8	Selina, een mooi meisje Hilli Arduin	plantage, dienblad, orgeade, smederij, afschaffing. Sranan: masra (meester), winti krijgen (begeesterd worden)	Achtergrond-informatie: - Seksueel misbruik van totslaafgemaakte meisjes door hun eigenaren was niet vreemd tijdens de slavernij. - Haïti was het eerste eiland op het westelijk halfmond waar de slavernij werd afgeschaft. Dat was in 1804. Tip: Voor het leesverslag: Foto die te maken heeft met slavernij.

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
9	Robinson Crusoe Daniel Defoe	wakkerde aan, vuurtoren, navigeren, mouterij, galg Opmerking: Moren waren donker-gekleurde islamieten die in Afrika en in de landen rond de Middellandse zee woonden. Slavernij was daar wel bekend, maar het was een ander soort slavernij dan de plantageslavernij. Een Moor kon een slaaf bezitten.	Achtergrond-informatie: Er bestaat echt een eiland met de naam Robinson Crusoe Island, 670 km van de kust van Chili verwijderd. Maar het eiland in het verhaal lag in de Caribische zee. Tip: Voor het leesverslag: Kaartje waarop het eiland is getekend.
10	De wereld rond in 80 dagen (1) Jules Verne	geobsedeerd, troefcall, in hechtenisneming, inventieve, radja	Achtergrond-informatie: Het pond sterling is de munteenheid van Engeland. Tip: Voor het leesverslag: Wereldkaart waarop de route van Fogg is getekend.
11	De wereld rond in 80 dagen (2) Jules Verne	kolonie, list, aftakelen, regiment, lengtegraad. Opmerking: De datumgrens is een denkbeeldige lijn van de noord- naar de zuidpool. De datum aan de ene kant verschilt een dag met de andere kant.	Achtergrond-informatie: Er zijn 360 lengtegraden van de noordpool naar de zuidpool over de aarde. Tip: Voor het leesverslag: Wereldkaart waarop de route van Fogg is getekend

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrond- informatie en tips
12	De legende van Robin Hood William Langland	sheriff, joviaal, toernooi, capuchon, kardinaal.	Tip: Voor het leesverslag: Tekening van een pijl en boog.
13	Het hert van Anjouan Alexandre Dumas	tevergeefs, opstand, ziel, Marron, ijzeren greep. Opmerking: Anjouan is een eiland in de buurt van Mauritius.	Achtergrond-informatie: Alexandre Dumas is beroemd geworden met de boeken 'De drie musketiers' en 'De graaf van Monte Cristo'. Het boek 'Georges' waaruit dit verhaal komt is minder bekend en voorlopig alleen in het Frans op het internet. Voor de leerlingen in Suriname is 'Georges' toch erg relevant vanwege het onderwerp 'slavernij'. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van Marrons.
14	Alice in Wonderland Lewis Carrol	theevisite, kaatste terug, hint, gepikeerd, fontein.	Tip: Leerkracht: lees het uitgewerkt lesvoorbeeld van deze les in hoofdstuk 4.
15	Alleen op de wereld Hector Malot	vondeling, bouwvakker, zwerversbestaan, hagelstorm. advocaten. Italiaans: signore (meneer), padrone (baas).	Tip: Voor het leesverslag: Een foto van de voorkant van het boek. Er zijn verschillende versies te vinden op het internet.
16	De kleine zeemeermin Hans Christian Andersen	draaikolk, gang, strikken, knoedel, zwijm.	Achtergrond-informatie: Zeemeerminnen komen in de Surinaamse volksliteratuur ook voor als 'watrama'. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van een zeemeermin.

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
17	Belle en het beest Gabriëlle-Suzanne Barbot de Villeneuve	lading, handelswaar, verlanglijst, doolde, sprenkelde	Achtergrond-informatie: Dit is een romantisch liefdessprookje. Tip: Leesverslag versieren met hartjes.
18	Peter Pan James M. Barrie	ontglipte, kinderwagen, alarmerend wreedaardig, adopteren. Opmerking: Een eikel is een vrucht van een eik. Deze boom komt niet voor in Suriname. De gedroogde vrucht wordt veel als versiering gebruikt, vooral in kersttijd.	Tip: Voor het leesverslag: Een foto van de voorkant van het boek. Er zijn verschillende versies te vinden op het internet.
19	Mowgli uit de jungle Rudyard Kipling	ritselen, wolvenroedel, buitenstaander, permissie, goeroe Opmerking 1: Een jong van een beer, leeuw, wolf of vos noemt men een welp. Opmerking 2: In de padvinderij kent men de termen 'welp' en 'akela' ook. Akela is een leider of leidster. Een welp is een padvind(st)er die er pas bij is en nog niet geïnstalleerd.	Achtergrond-informatie: Rudyard Kipling kreeg in 1907 de Nobelprijs voor Literatuur. Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van dieren die in het verhaal voorkomen.
20	De tijdreiziger H.G. Wells	laboratorium, goocheltruc, hendeltje, vehikel, kamfer. Opmerking: De meetkunde bestudeert onder andere hoe voorwerpen in de ruimte staan en kunnen bewegen. Volgens de huidige meetkunde is het verplaatsen van een voorwerp in de tijd niet mogelijk.	Tip: Voor het leesverslag: Fantasietekening van de tijdmachine.

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
21	De geheime tuin Frances Hodgson Burnett	jetset, grillen, bochel, boeman, magie. Engels: beauty (schoonheid) Opmerking: Een 'manor' is een Engels woord voor een groot landhuis, waarbij landerijen horen.	Tip: Het leesverslag versieren met tekeningen of plaatjes van bloemen en planten.
22	Tarzan en de gouden leeuw (1) Edgar Rice Burroughs	waakzaam, antilope, talisman, uiers, teef. Opmerking: 'Bwana' is een aanspreek-titel in het Swahili (een Afrikaanse taal), te ver-gelijken met 'masra' in het Sranan.	Achtergrond-informatie: 'Tarzan en de gouden leeuw' is een tweedelige tekst. Elk deel kan goed afzonderlijk gelezen worden. Tip: Voor het leesverslag: Een plaatje van een leeuw.
23	Tarzan en de gouden leeuw (2) Edgar Rice Burroughs	tragedie, gekscherend, manen, kirrende, deugniet.	Achtergrond-informatie: zie boven. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van een welp en/of een hond.
24	De avonturen van Huckleberry Finn (1) Mark Twain	minderjarig, uitkering, lugubere, eed, voogd.	Achtergrond-informatie: - 'De avonturen van Huckleberry Finn' is een tweedelige tekst. Elk deel kan goed afzonderlijk gelezen worden. - Mark Twain heeft ook beroemde boeken over Tom Sawyer geschreven. Voor het leesverslag: Kaartje van de Mississippirivier.

Nr.	Titel - Oorspronkelijke auteur	Woordenschat	Achtergrond- informatie en tips
25	De avonturen van Huckleberry Finn (2) Mark Twain	vete, vuurgevecht, roeping, gespuis, in duigen vallen.	Achtergrond- informatie: zie vorige pagina.
26	Het spook van de opera Gaston Leroux	ballet, debuut, foyer, afperser, kroonluchter.	Achtergrond- informatie: Het Palais Garnier in Parijs bestaat echt en er worden nog steeds opera's in opgevoerd. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van een spook.
27	Black Beauty Anna Sewell	veulen, hoefijzers, pony, merrie, spenen. Opmerking: Een 'box' is het Engelse woord voor doos, maar hier wordt de ruimte voor één paard in een paardenstal bedoeld.	Tip: Voor het leesverslag: Plaatjes van paarden
28	Schateiland Robert Louis Stevenson	Schot, blindenstok, kopie, truc, anker.	Achtergrond- informatie: Toen er nog geen motoren bestonden, was het zeilschip (vaak met een kostbare lading) het belangrijkste vervoersmiddel tussen de verschillende werelddelen. Schepen werden regelmatig overvallen door zeerovers. Tip: Voor het leesverslag: Plaatje van een schatkaart of een zeilschip.

5.4 LESSENOVERZICHT LEESBOEK NIVEAU 7C

5.4 LESSENOVERZICHT LEESBOEK NIVEAU 7C

In dit leesboek komen verschillende typen teksten voor. Nieuw is het genre 'stripverhaal'. Er komen acht stripverhalen voor in het boek. Daarnaast zijn er drie gedichten, twee theaterteksten en zes verhalen. Vier van de zes verhalen bestaan uit meerdere delen. De teksten bevatten tussen de 1300 en 1700 woorden. Bij de meerdelige verhalen eindigen de delen voorafgaand aan het slotdeel met een cliffhanger, om de lezer nieuwsgierig te maken naar het volgende deel.

In de verhalen is er uitdrukkelijk aandacht voor (leen)woorden en zinnestelsels uit andere talen, voornamelijk Sranan, maar ook Arowaks, Papiamentu en Engels. Naast de vijf woorden of uitdrukkingen uit het Algemeen Nederlandse (AN) of het Surinaams-Nederlands (SN) worden ook deze woorden/zinnen opgenomen in de woordenschat van kolom 4. Dit gebeurt echter alleen als de woorden niet eerder in de woordenlijst van de methode *Lezen doet je goed* voorkomen of als de betekenis niet uit de tekst is af te leiden. De betekenis van de AN- en SN-woorden of uitdrukkingen moet door de leerkracht in een woordenboek of op het internet worden opgezocht. Van de overige woorden/zinnen wordt de vertaling gegeven.

De werkvormen die de leerkracht kan aanwenden om de teksten van dit leesboek door de leerlingen te laten verwerken zijn Voorlezen, Vertellen, Stillezen, Vrij Lezen, Poëzievoordracht en Theaterlezen.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
1	Geen seatbelt	spraakorgaan, huichelaar, bekeuring, geagiteerd, sollen. Sranan: nanga (met), yere (hoor), kaksi (brutale) dagu (hond), skowtu (politieagent). Engels: in no time (al snel), Opmerking 1: baya is een (SN) tussenwerpsel om verbazing of afkeuring uit te drukken.	Achtergrond-informatie: Dit is een tekst waarin woordjes en zinnestelsels in het Sranan voorkomen. Het gaat vooral om geciteerde spreektaal. Tip: Bekijk het lesvoorbeeld voor Voorlezen in hoofdstuk 4.
2	Hoe lees je een cartoon?	autobiografie, tekstballon, zich uiten, zin in hebben, emotie.	Achtergrond-informatie: Dit is een stripverhaal.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
		Engels: cartoon (stripverhaal), caption (tekst onder een foto of afbeelding).	Boodschap: Cartoons lezen is leuk. Het verhaal op zich is een goede wegwijzer voor kinderen die er niet gewend aan zijn om stripverhalen te lezen.
3	Wadjilie ontmoet Tete en Dokoko	vastberaden, navelstreng, belagen, ansichtkaart, vanwege. Sranan: fufuru (stelen/bedriegen), ede (hoofd), aksi (vragen), sani (ding), fu moy (voor de sier), abi (hebben), bigiwan (grote), dorosey (buiten) popki susu (poppenschoenen), klompu, (klompen), buru (boeren), bakrakondre (Holland) weri (dragen) wroko gron (grond bewerken), den lay (er zijn veel) lekloru (likdoorns) futu (voeten), bikasi (omdat) tranga (hard, udu (hout). Engels: ticket (kaartje om te reizen) Arowaks: Alikadjakoba (Hoe gaat het met je?), Hiba lie Wadjilie, methe kai! (Laten jullie Wadjilie met rust, hij is moe!), Alekgebeka dawé bandengthe wameng Wij zijn blij dat je bij ons bent gekomen.) Opmerking: Pingo's en pakira's zijn bosvarkens. Een pakira is iets kleiner dan een pingo en de haren rond zijn nek zijn wit.	Achtergrond-informatie: Dit is een theatertekst. In dit meertalig verhaal komen veel Sranan en Arowakse woorden voor. De leerling moet de woorden hardop voor zichzelf lezen. Het gaat hierbij niet zozeer om een vlotte, accentloze uitspraak, maar meer om te proberen een andere taal te lezen. Als u kinderen in de klas heeft, die dat wel goed kunnen, is dat natuurlijk een compliment waard. Tip: Bekijk het lesvoorbeeld voor Theaterlezen in hoofdstuk 4.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
4	De belofte	parachutist, reggae, prioriteiten, blesseerde, scheiding. Sranan: Srefidensi (feestdag in verband met de onafhankelijkheid van Suriname), baka (achter, achterzit van een fiets), Dalijk yu o flaw. (Dadelijk val je flauw.), kowru en ede (kalmeren), pinaten (tijd van schaarste), nofo (genoeg), Gado teki en. (God heeft hem genomen.) Engels: I shot the sheriff (Ik heb de sheriff doodgeschoten.), chillen (samen ontspannen), Opmerking 1: baya is een (SN) tussenwerpsel om verbazing of afkeuring uit te drukken.	Achtergrond-informatie: Dit is een gevoelig verhaal over de dood van een ouder. Observeer de leerlingen die een dergelijke ervaring hebben gehad. Praat met ze over het verhaal en hun eigen beleving als dat nodig is.
5	Wateroverlast	overlast, voorkomen is beter dan genezen, spreek ze aan, voorstel.	Achtergrond-informatie: Dit is een stripverhaal. De boodschap is: Geen rommel gooien op de bermen en in de goten.
6	Spookbomen	markeren, gewetenloos, gelag betalen, skelet, beletten.	Achtergrond-informatie: Dit is een gedicht. Tip: Bekijk het lesvoorbeeld voor Poëzievoordracht in hoofdstuk 4

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
7	Oom Otto's erfenis (1)	testament, notaris, jaloezieën, beige, weckpotten. Sranan: tingi fisi (sterk ruikend gerecht met zoute vis), suma (wie), wani (willen).	Achtergrond-informatie: Dit is het eerste deel van een tweedelig verhaal. Dit deel eindigt met een cliffhanger, een spannend moment op het einde van een verhaal. Zo wordt de leerling uitgedaagd om ook het tweede deel te lezen. De leerling leert langere teksten te lezen.
8	Oom Otto's erfenis (2)	viersterrenrestaurant, zekering, ingebonden, floepten, kokhalsde. Engels: hit (iets dat succesvol is),	Achtergrond-informatie: Zie boven. Dit is het tweede deel van het verhaal.
9	Vakantie	knuffels, tenzij, viespeuk, opgejaagd, schijnen (SN). Opmerking: Jongens proberen op straat vaak de aandacht van meisjes die langsgaan te trekken door 'psst' te roepen. Dit is een vorm van schijnen.	Achtergrond-informatie: Dit is een stripverhaal. De boodschap is: Val geen meisjes lastig.
10	Uit het leven van een straatjongen (1)	schotten, stommelde, vervallen, botrali (SN), fleurde op. Engels: forwarden (doorsturen).	Achtergrond-informatie: Dit is het eerste deel van een tweedelig verhaal. Dit deel eindigt met een cliffhanger, een spannend moment op het einde van een verhaal. Zo wordt de leerling uitgedaagd om ook het tweede deel te lezen. De leerling leert langere teksten te lezen.
11	Uit het leven van een straatjongen (2)	magazijn, sterke drank, verklikker, ommetje, opbreken. Sranan: Teki dya. (Neem hier.)	Achtergrond-informatie: Zie boven. Dit is het tweede deel van het verhaal.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
12	Imago	reclame, bezuinigen, vriendje (SN), imago, uitverkocht Engels: iphone (soort mobiele telefoon)	Achtergrond-informatie: Dit is een stripverhaal. De boodschap is: Wat je hebt, is minder belangrijk dan wie je bent.
13	Het levenswater van Ana Bolindo-kondre (1)	stemming, mars (SN), koepels, dobbelaars, valstrik, inzet. Sranan: kondre (dorpje of land), yepi mi (help mij), lukuman (spirituele genezer), wisi (kwade toedracht), breni (blind), dokun (gekookte cassavesnack), krabdagu (wasbeer), tyekre tyekre (dobbelspel met drie dobbelstenen).	Achtergrond-informatie: Dit is het eerste deel van een driedelig verhaal. Dit deel eindigt met een cliffhanger, een spannend moment op het einde van een verhaal. Zo wordt de leerling uitgedaagd om ook het tweede deel te lezen. De leerling leert langere teksten te lezen.
14	Het levenswater van Ana Bolindo-kondre (2)	bedrog, wilskrachtig, verleidingen, behouden aankomen, hulpbehoevende. Sranan: arki (luister), bun (goed)	Achtergrond-informatie: Zie boven. Ook dit deel eindigt met een cliffhanger.
15	Het levenswater van Ana Bolindo-kondre (3)	muilen, behoedzaam, aanbod, bedrukt, beschaamd	Achtergrond-informatie: Zie boven. Dit is het derde en laatste deel.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
16	Twee vlechtjes	smaakte, warenhuis, wegduiken, smullen, geritsel	Achtergrond-informatie: Dit is een gedicht. Met de twee gestrikte vlechtjes wordt een meisje bedoeld. Het maatschappelijk onrecht waartegen de schrijver met dit gedicht protesteert is armoede. Sommige mensen zijn zo arm dat hun kinderen thuis niet genoeg te eten krijgen en honger lijden.
17	Het leven van een leesgierigaard	gierigaard, oortjes, collectie, grimmige, verzameling. Opmerking: Oortjes zijn hier de vouwtjes in de hoeken van de bladzijden.	Achtergrond-informatie: Dit is een stripverhaal. De boodschap is: Lezen heeft veel waarde.
18	Een verhaal uit de geschiedenis (1)	gedaantewisseling, gekwinkeleer, mank, vereelt, veranda Sranan: bakra (blanke), efu (als), lon go kibri (ren en ga schuilen). Opmerking: In het Sranan worden zelfstandige naamwoorden in het meervoud en het enkelvoud hetzelfde geschreven. Bijvoorbeeld: wan masra, tu masra. De schrijfster heeft hier voor de Srananwoorden de Sranan meervoudsspelling gebruikt.	Achtergrond-informatie: Dit is het eerste deel van 'Een verhaal uit de geschiedenis'. Er zijn vijf delen die samen een mooi geheel vormen. Ook dit verhaal eindigt met een cliffhanger. De leerling wordt nieuwsgierig naar het volgende deel en uitgedaagd langere teksten te lezen.
19	Een verhaal uit de geschiedenis (2)	gretig, lonkten, van top tot teen, aarzelend, voortaan. Sranan: tantiri (stil blijven), mi no sabi (ik weet het niet).	Achtergrond-informatie: Zie boven. Dit is het tweede deel. Het einde roept vragen op en maakt de lezer nieuwsgierig naar het volgende deel.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
20	Een verhaal uit de geschiedenis (3)	terrein, printabezem (SN), opgeprikt, sterk water, gewriemel. Sranan: fadon (gevallen) poti (zetten), dya (hier), krin (schoonmaken). Opmerking: Bonu is een begrip uit de winti-religie, dat duidt op het verrichten van spirituele handelingen.	Achtergrond-informatie: Zie vorige pagina. Dit is het derde deel. Het einde roept vragen op en maakt de lezer nieuwsgierig naar het volgende deel.
21	Een verhaal uit de geschiedenis (4)	verwelkt, herrie, toverstreek, inmiddels, opgetogen. Sranan: tesi (proeven.), ingimisi (inheemse mevrouw), bon (boom), woron (wormen) kapelka (vlinder).) O ten? (Wanneer?), noti (niets), dede (dood.), trowe (weggooien.), tamara (morgen), fruku (vroeg). Opmerking: In deze context kan 'woron' ook vertaald worden met 'wormen'.	Achtergrond-informatie: Dit is het vierde deel van 'Een verhaal uit de geschiedenis'. Het einde verwijst naar iets spannends dat de volgende dag gaat gebeuren en maakt de lezer nieuwsgierig naar het volgende deel.
22	Een verhaal uit de geschiedenis (5)	fladderen, stuifmeel, kringloop, nectar, ademloos. Sranan: waka (loop), safri (stilletjes), tyari (brengen), insey (binnen), adyosi (vaarwel), frey gowe (vlieg weg)	Achtergrond-informatie: Dit is het vijfde en laatste deel van 'Een verhaal uit de geschiedenis'.
23	Connectie	connectie, Youtube, Facebook, beltegoed, jammer. Sranan: teki neti leki dey (doen alsof de nacht de dag is), span tori (spannend verhaal).	Achtergrond-informatie: Dit is een stripverhaal. De boodschap is: Raak niet verslaafd aan je mobiele telefoon. geschiedenis'.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
24	Tesla leert Papiamentu	bestemming, zogenaamd, zoeven, dikke vriendinnen, toegeeflijk. Opmerking: Op de n in Saliña staat een tilde. Dit teken komt veel voor in talen die beïnvloed zijn door het Spaans. De n wordt dan met een nasale klank uitgesproken.	Achtergrond-informatie: Dit is een theatertekst. In dit meertalig verhaal komen woorden in het Papiamentu voor. De tekst is goed te begrijpen, omdat alle papiamentu woorden vertaald zijn. De leerlingen moeten de woorden hardop lezen. Het gaat hierbij niet zozeer om een vlotte, accentloze uitspraak, maar meer om te proberen een andere taal te lezen. Als u kinderen in de klas heeft, die dat wel heel goed kunnen, is dat natuurlijk een compliment waard.
25	De uitdaging	uitdaging, commentaren, regengeruis, rode kaart, verpesten. Sranan: Yu o lasi! (Je gaat verliezen!). Engels: coach (trainer), penalty (strafschop).	Achtergrond-informatie: Dit is een stripverhaal. De boodschap is: Ga op je doel af, al geloven anderen niet in je. Heb zelfvertrouwen.
26	Wat ons bezighoudt	koud laten, leed, verachten, schone land, welzijn.	Achtergrond-informatie: Dit gedicht, dat is overgenomen uit de methode <i>Van hier en daar en overal</i>, is geschreven in 1985 door de toen veertienjarige Albert Jawalapersad voor de Wereldpoëziedag van het kind.

Nr.	Titel	Woordenschat	Achtergrond-informatie en tips
27	Super!	pardon, versterkingen, onverslaanbaar, vegetariër, kostuums. Engels: superhero (superheld), junkfood (ongezond eten).	Achtergrond-informatie: Dit is een stripverhaal. De boodschap is: Wees een held.

INLEIDING

6.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt het leesportfolio beschreven.

Een portfolio is een verzameling van stukken die kunnen dienen als bewijs van een kunst of vaardigheid.

In dit geval verzamelt de leerling stukken op papier in een map. De stukken zijn bewijzen van de door hem uitgevoerde opdrachten en hebben te maken met zijn leesvaardigheid en leesontwikkeling. Het leesportfolio in deze methode is een groeiportfolio, omdat de leerling steeds stukken toevoegt, en het de bedoeling is dat de leerling door de gemaakte opdrachten en de feedback van de leerkracht groeit in zijn leesontwikkeling.

De leerkracht kan het leesportfolio gebruiken om zowel proces- als productevaluaties te doen van de leesvorderingen van de leerling. De productevaluatie gebeurt zowel per werkstuk als voor het portfolio in zijn totaliteit. Bij de productevaluatie wordt op de volgende punten gelet:

- Heeft de leerling de vereiste stukken in zijn portfolio?
- Voldoet het werkstuk aan de gestelde beoordelingscriteria?

De procesevaluatie volgt na een productevaluatie.

Er wordt op het volgende gelet:

- Wat gaat goed? Waarom?
- Wat gaat niet goed? Waarom?
- Wat moet gebeuren om het beter te laten gaan?
- Welke adviezen krijgt de leerling die de doelen nog niet heeft gehaald?
- Aan welke verbeterpunten moet de leerkracht zelf werken?

Op elk leesniveau, dus bij elk leesboek, moet de leerling verplichte en keuzeopdrachten maken. De opdrachten worden gecodeerd naar:

- Leesniveau
- Verplicht of keuze
- Nummer van de verplichte of keuzeopdracht

Opdracht 7A-V1 geeft dus aan dat dit de eerste verplichte opdracht van leesniveau 7A is.

Opdracht 7C-K2 geeft aan dat het de 2e keuzeopdracht is van leesniveau 7C.

De opdrachten worden verderop in dit hoofdstuk per leesniveau omschreven. De leerlingen werken gestadig aan hun portfolio. Zodra ze een opdracht (of een deelopdracht) af hebben kunnen ze deze aan hun portfolio toevoegen. De leerkracht checkt regelmatig de portfolio's van de leerlingen en geeft feedback.

Bij elke opdracht worden ook de beoordelingscriteria gegeven. In het systeem waarbij zittenblijven is afgeschaft, neemt de leerling zijn portfolio mee naar de volgende klas. De leerkracht gaat na de grote vakantie met de leerling verder, vanaf het punt waar hij voor de vakantie is gebleven.

6.2. OVERZICHTSLIJST VAN DE OPDRACHTEN

Opdrachten niveau 7A

1. Opdracht 7A-V1: Vijf korte leesverslagen van biografieën (keuze uit tekst 1 tot en met 15)
2. Opdracht 7A-V2: Vijf korte leesverslagen (keuze uit tekst 16 tot en met 28)
3. Opdracht 7A-V3: Een vertelling
4. Opdracht 7A-K1: Tekening bij een verhaal
5. Opdracht 7A-K2: Een collage
6. Opdracht 7A-K3: Citaten bij emoties
7. Opdracht 7A-K4: Interview

De leerling heeft niveau 7A afgerond als hij alle drie (3) verplichte opdrachten en twee (2) keuzeopdrachten correct heeft uitgevoerd.

Opdrachten niveau 7B

1. Opdracht 7B-V1: Vijf korte leesverslagen (keuze uit tekst 1 tot en met 8)
2. Opdracht 7B-V2: Vijf korte leesverslagen (keuze uit tekst 9 tot en met 28)
3. Opdracht 7B-V3: Informatie over een jeugdboekenschrijver
4. Opdracht 7B-K1: Tekening bij een verhaal
5. Opdracht 7B-K2: Woordpuzzel bij leesboek 7B
6. Opdracht 7B-K3: Een boekpresentatie

De leerling heeft niveau 7B afgerond als hij de volgende opdrachten correct heeft uitgevoerd:

- alle drie (3) verplichte opdrachten en opdracht 7B-K1 en 7B-K2
of
- alle drie (3) verplichte opdrachten en opdracht 7B-K3.

Opdrachten niveau 7C

1. Opdracht 7C-V1: Twee korte leesverslagen van een stripverhaal uit het leesboek.
2. Opdracht 7C-V2: Een leesverslag van een lang verhaal (keuze uit vier lange verhalen uit het leesboek)
3. Opdracht 7C-V3: Een poëzievoordracht
4. Opdracht 7C-K1: Tekening verhaalfiguur met tweetalige tekst in tekstballon
5. Opdracht 7C-K2: Deelname aan het lezen van een meertalige theatertekst
6. Opdracht 7C-K3: Een kort leesverslag (keuze uit tekst 1, 3, 4, en 24)
7. Opdracht 7C-K3: Woordpuzzel bij leesboek 7C

De leerling heeft niveau 7C afgerond als hij alle drie (3) verplichte opdrachten en twee (2) keuzeopdrachten correct heeft uitgevoerd.

6.2. Overzichtslijst van de opdrachten

6.3. Opdrachten voor niveau 7A

6.3. OPDRACHTEN VOOR NIVEAU 7A

Bij leesniveau 7A zijn er drie verplichte opdrachten en vier keuzeopdrachten. De leerling heeft niveau 7A afgerond als hij aan de criteria van alle drie (3) verplichte opdrachten en twee (2) keuzeopdrachten heeft voldaan. Hieronder volgen de opdrachten en hun beoordelingscriteria.

Verplichte opdrachten

Opdracht 7A- V1: Vijf korte leesverslagen van biografieën

Kies 5 van de biografieën uit tekst 1 tot en met 15.

Maak van elk een kort leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Naam: Klas: Datum:

Opdracht 7A-V1: Vijf korte leesverslagen van biografieën

1. Wat is de titel van de tekst?

.....
.....

2. Over wie gaat deze tekst?

.....
.....

3. Wanneer is deze persoon geboren en waar?

.....
.....

4. Wat vind jij het belangrijkste dat deze persoon heeft gedaan?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Welke zin in de tekst heeft je het meest aangesproken?

a. Schrijf de zin op.

.....
.....
.....

b. Schrijf ook op waarom.

.....
.....
.....
.....
.....

Beoordelingscriteria opdracht 7A-V1.

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor vijf (5) biografieën.
- Vraag 1, 2 en 3 zijn feitenvragen en de informatie is uit de teksten te halen. Bij vraag 3 volstaat een jaartal en een algemene plaatsaanduiding.
- Vraag 4 en 5 zijn meningsvragen. Hier volstaat correct citeren uit de tekst en een logische beredenering van de antwoorden.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 7A- V2: Vijf korte leesverslagen

Kies 5 teksten uit tekst 16 tot en met 28. Maak van elk een kort leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Naam:..... Klas:..... Datum:

Opdracht 7A-V2: Vijf korte leesverslagen

1. Wat is de titel van het verhaal?

.....
.....

2. Wie is volgens jou de belangrijkste figuur in dit verhaal?

.....
.....

3. Wat is het belangrijkste dat deze hoofdfiguur in het verhaal doet?

.....
.....

4. Hoe ziet deze hoofdfiguur er volgens jou uit? Beschrijf de hoofdfiguur in drie tot vijf zinnen.

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

.....
.....

5. Welke zin uit de tekst heeft je het meest aangesproken?

a. Schrijf de zin op.

.....
.....

.....
.....

b. Schrijf ook op waarom de zin je heeft aangesproken.

.....
.....

Beoordelingscriteria opdracht 7A-V2:

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor alle vijf (5) verhalen
- Vraag 1 is een feitenvraag. De titel staat boven de tekst.
- Vraag 2 is een meningsvraag en alleen fout als de genoemde figuur niet voorkomt in het verhaal.
- Bij vraag 3 gaat het om correct beredeneren van het antwoord op vraag 2, aan de hand van informatie uit de tekst.
- Bij vraag 4 gebruikt de leerling in de eerste plaats informatie uit de tekst over het uiterlijk van de hoofdfiguur. Daarnaast mag de leerling met zijn eigen fantasie de beschrijving verder aanvullen.
- Bij vraag 5 gaat het om correct citeren van een zin uit de tekst en een logische beredenering van het antwoord.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 7A-V3: Een vertelling

- a. Kies één van de verhalen uit tekst 16 tot en met 28 uit om aan een paar medeleerlingen te vertellen.
- b. Oefen het verhaal thuis voor de spiegel of voor een paar gezinsleden.
- c. Maak luisterkaartjes voor je luisteraars.
Die moeten ze na de vertelling invullen.
- d. Maak voor jezelf een vertelkaart.
Die moet jijzelf na de vertelling invullen.

Om de vertelling zo goed mogelijk te doen, let je op de volgende punten:

- Vertel wat de titel is van het verhaal.
- Vertel hoe het verhaal begint.
- Vertel wat er verder gebeurt in het verhaal. Hierbij moet je letten op de gedeelten die indruk kunnen maken op de emoties van je luisteraars.
Bijvoorbeeld: Wat is spannend of zielig, of eng of grappig?
- Varieer met je stem. Luid, zacht, fluisteren, schreeuwen. Je kan ook stemmen imiteren, bijvoorbeeld een kinderstem, een mannenstem, een vrouwenstem.
- Maak gebruik van gebaren om je verhaal te ondersteunen.
- Je kan je verhaal ook leuker maken door jezelf te verkleden, of voorwerpen te gebruiken die passen bij het verhaal.
Je kan ook plaatjes laten zien.
- Vertel hoe je verhaal eindigt.
- Je vertelling mag tussen de 10 en 15 minuten duren.

LUISTERKAART

Datum:

Verteller:

Luisteraar:

Titel van het verhaal:

.....

TIP (Wat kon beter?)

.....

.....

TOP (Wat was goed?)

.....

.....

.....

.....

VERTELKAART

Datum:

Verteller:

Titel van het verhaal:

.....

Luisteraars:

.....

.....

Wat is goed gegaan?

.....

.....

Wat kon beter?

.....

.....

Beoordelingscriteria opdracht 7A-V3

De opdracht is voldaan als de leerling de ingevulde luisterkaarten van zijn luisteraars en de ingevulde vertelkaart van zichzelf in zijn portfolio heeft opgenomen.

Keuze-opdrachten

Opdracht 7A- K1: Tekening bij een verhaal

Maak een tekening van één van de verhalen uit het leesboek. Je maakt ook een briefje, die je aan de onderkant van de tekening vastplakt.

Op het briefje schrijf je:

- Je naam
- Je klas
- De datum
- De titel van het verhaal
- Geef de tekening ook een titel. Uit deze titel moet blijken wat jouw tekening met het verhaal te maken heeft.

Voorbeeld 1: Als het verhaal gaat over een non die zuster An heet, dan kan je een non tekenen en jouw tekening 'Zuster An' noemen.

Voorbeeld 2: Als in het verhaal een piyaka voorkomt, dan kan je een tekening van een piyaka maken. De tekening kan je 'Piyaka' noemen.

Voorbeeld 3: Als in de tekening een kreek op Republiek voorkomt, dan kan je een tekening van een kreek maken. De tekening kan je 'Kreek op Republiek' noemen.

Beoordelingscriteria opdracht 7A-K1

De leerling voegt de tekening en het bijbehorende briefje toe aan zijn portfolio. De leerkracht gaat na of de bijbehorende gegevens correct zijn ingevuld.

Opdracht 7A- K2 : Een collage

Maak een collage:

- Zoek foto's van acht van de gebiografeerde personen. Je kan op het internet zoeken en de foto's uitprinten. Je kan ook in de bibliotheek zoeken en kopietjes maken van de foto's.
- Maak een collage door de foto's op een vel papier te plakken.
- Schrijf de naam van de personen bij hun foto's.
- Op de achterkant van de collage schrijf je:
 - Je naam
 - Je klas
 - De datum

Beoordelingscriteria opdracht 7A-K2

De leerling voegt de collage toe aan zijn portfolio. De leerkracht gaat na of er acht foto's zijn en de bijbehorende gegevens kloppen.

Opdracht 7A- K3 : Citaten bij emoties

Zoek citaten bij twee emoties.

- Kies een verhaal uit de teksten 16 tot en met 28.
- Noem twee emoties die de figuren in het verhaal hebben.
Een emotie geeft aan hoe iemand zich voelt.
- Neem een blaadje en schrijf de zinnen op waaruit je deze emoties kan halen. Hieronder en -boven vind je twee voorbeelden.

Voorbeeld 1

OPDRACHT 7A-K3: Citaten bij emoties

Je naam:

Je klas:

De datum:

Verhaal: De jager

Emotie 1: Dankbaar

Zin: "Jager", zei Rat, "ik heb wat voor je meegebracht als dank dat je me uit het gat hebt gehaald."

Emotie 2: Tevreden

Zin: Nu had de jager de gewoonte om 's middags onder een boom voor zijn huis van een drankje te genieten.

Voorbeeld 2

OPDRACHT 7A-K3: Citaten bij emoties

Je naam:

Je klas:

De datum:

Verhaal: De piyaka

Emotie 1: Boos

Zin: "Wat!", ontplofte meester Wols.

Emotie 2: Angst

Zin: Hij durfde zich niet om te keren naar Edward om te vragen of ze het zouden redden.

Beoordelingscriteria opdracht 7A-K3

De leerling voegt het blaadje toe aan zijn portfolio. De leerkracht gaat na of de zinnen juist geciteerd zijn en of de zinnen en emoties bij elkaar horen. Als dit niet het geval is, krijgt de leerling de gelegenheid correcties aan te brengen.

Opdracht 7A- K4 : Interview

Interview een seniorenburger uit je omgeving.

- Vraag een seniorenburger (oma, opa, andere oudere persoon uit de familie of uit de buurt) of je een kort interview mag afnemen over haar of zijn leven.
- De vragen die je moet stellen zie je hieronder in het voorbeeld. Het is handig als je het interview opneemt, want dan kan je later terugluisteren naar wat de geïnterviewde heeft gezegd.
- Maak een verslag van het interview. Hieronder zie je een schema van het verslag.
- Indien mogelijk, maak je een foto van de geïnterviewde om bij je verslag te plakken.
- Vergeet niet de geïnterviewde te bedanken voor het interview.

Opdracht 7A-K4: Interview

Naam van de interviewer:

Klas van de interviewer:

Datum van het interview:

Vragen voor de seniorenburger:

1. Wat is uw volledige naam?
.....
2. Wanneer bent u geboren en waar?
.....
3. Wat is uw burgerlijke staat? (ongetrouwd, getrouwd, gescheiden, weduwe/weduwnaar)
.....
4. Hoeveel kinderen en kleinkinderen heeft u?
.....
5. Naar welke scholen bent u geweest?
.....
6. Welk beroep heeft u uitgeoefend?
.....
7. Wat is voor u een hoogtepunt geweest in uw leven?
.....
8. Wat is voor u een dieptepunt geweest in uw leven?
.....
9. Wat zijn tegenwoordig uw belangrijkste bezigheden?
.....
10. Welke boodschap zou u de jeugd van vandaag willen meegeven?
.....

Opmerkingen van de interviewer of extra vragen die de interviewer heeft gesteld.

.....
.....
.....

Beoordelingscriteria opdracht 7A-K4

De leerling voegt het verslag toe aan zijn portfolio.

De leerkracht gaat na of het verslag volgens het voorbeeld is gemaakt.

Vraag 1 tot en met 10 moeten zijn ingevuld.

6.4. OPDRACHTEN VOOR NIVEAU 7B

Bij leesniveau 7B zijn er drie verplichte opdrachten en drie keuzeopdrachten. Om niveau 7B af te ronden moet de leerling de drie verplichte opdrachten maken. Daarnaast kiest de leerling de twee (2) keuzeopdrachten 7B-K1 en 7B-K2 **òf** de keuzeopdracht 7B-K3.

Verplichte opdrachten

Opdracht 7B-V1: Kort leesverslag van 5 verhalen

(keuze uit tekst 1 tot en met 8)

Kies 5 teksten uit tekst 1 tot en met 8. Maak van elk een kort leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Naam:..... Klas:.....
Datum:.....

Opdracht 7B-V1: Kort leesverslag

1. Wat is de titel van het verhaal?
.....
2. Wie is volgens jou de belangrijkste figuur in dit verhaal?
.....
3. Wat is het belangrijkste dat deze hoofdfiguur in het verhaal doet?
.....
4. Hoe ziet deze hoofdfiguur er volgens jou uit?
Beschrijf deze figuur in drie tot vijf zinnen.
.....
.....
.....
.....
.....
5. Welke zin in de tekst heeft je het meest aangesproken?
 - a. Schrijf de zin op.
.....
.....
 - b. Schrijf ook op waarom de zin je heeft aangesproken
.....
.....

6.4. Opdrachten voor niveau 7B

Beoordelingscriteria opdracht 7B-V1:

De leerling voegt het verslag toe aan zijn portfolio.

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor alle vijf (5) verhalen
- Vraag 1 is een feitenvraag. De titel staat boven de tekst.
- Vraag 2 is een meningsvraag en alleen fout als de genoemde figuur niet voorkomt in het verhaal.
- Bij vraag 3 gaat het om correct beredeneren van het antwoord op vraag 2, aan de hand van informatie uit de tekst.
- Bij vraag 4 gebruikt de leerling in de eerste plaats informatie uit de tekst over het uiterlijk van de hoofdfiguur. Daarnaast mag de leerling met eigen fantasie de beschrijving invullen.
- Bij vraag 5 gaat het om correct citeren van een zin uit de tekst en een logische beredenering van het antwoord.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 7B-V2: Kort leesverslag van 5 verhalen

(keuze uit tekst 9 tot en met 28)

Kies 5 van teksten uit tekst 9 tot en met 28. Maak van elk een kort leesverslag. Gebruik hierbij hetzelfde schema als bij opdracht 7B-V1.

Beoordelingscriteria opdracht 7B-V2:

Zie beoordelingscriteria bij opdracht 7B-V1.

Opdracht 7B-V3: Informatie over een jeugdboekenschrijver

Verzamel informatie over één van de schrijvers van de boeken die genoemd worden in leesboek 7B of over een andere jeugdboekenschrijver die jij interessant vindt.

Beantwoord daarbij de vragen in het onderstaande schema.

Beoordelingscriteria opdracht 7B-V3:

- De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling de vragen 1, 2 en 3 correct heeft beantwoord, bij vraag 4 minimaal één (1) boekcover heeft toegevoegd en daarnaast ook een foto van de schrijver op zijn blad heeft geplakt.
- De namen van de schrijvers (vraag 1a) zijn te vinden boven de leesteksten, als de leerling een schrijver kiest uit leesboek 7B.
- Informatie over schrijvers, zoals gevraagd in vraag 1b tot en met 5, is over het algemeen makkelijk te vinden op het internet en zeker van de schrijvers die genoemd worden in leesboek 7B.
- Bij vraag 5 moet de leerling een verklaring geven vanuit de eigen beleving. Een antwoord als 'Ik wilde meer over deze schrijver weten' is niet correct. Het geeft geen inhoudelijk antwoord op de vraag.

Opdracht 7B-V3: Informatie over een jeugdboekenschrijver

Naam:

Klas:

Datum:

Plak hier een foto
van de schrijver.

Vragen:

1. a, Wat is de naam van de schrijver?
.....
b. Is dit een pseudoniem?
.....
2. Waar en wanneer is de schrijver geboren?
.....
3. Noem drie (3) titels van boeken die de schrijver heeft geschreven. (Let op! Sommige schrijvers hebben minder dan drie boeken geschreven. Geef dat dan aan.)
.....
.....
.....
4. Plak hier foto's van de omslagen van de boeken.
5. Waarom heb je bij deze opdracht voor deze schrijver gekozen?
.....
.....
.....

Voorbeelden van correcte antwoorden zijn:

- Ik vond het verhaal in het leesboek leuk, omdat
- Ik had al eerder van deze schrijver gehoord.
- Ik houd van verhalen over reizen.
- Ik heb een film van een verhaal van de schrijver gezien.
- Ik kon makkelijk aan informatie komen over deze schrijver.

Keuzeopdrachten

Opdracht 7B- K1: Tekening bij een verhaal

Maak een tekening van één van de verhalen uit het leesboek. Je maakt ook een briefje, die je aan de onderkant van de tekening vastplakt. Op het briefje schrijf je:

- Je naam
- Je klas
- De datum
- De titel van het verhaal
- Geef de tekening ook een titel. Uit deze titel moet blijken wat jouw tekening met het verhaal te maken heeft.

Voorbeeld 1: Als de hoofdfiguur John heet en je hebt een tekening gemaakt van John. Dan kan je jouw tekening 'John' noemen.

Voorbeeld 2: Als het verhaal over een geheime tuin gaat, kan je een tekening met planten en bloemen maken en de tekening 'Geheime tuin' noemen.

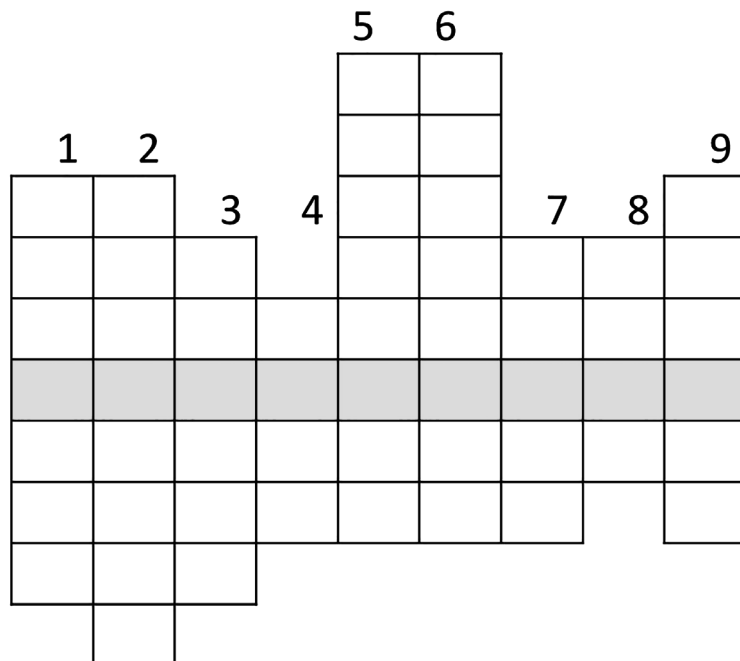
Voorbeeld 3: Als er in het verhaal een tijdmachine voorkomt, en je hebt een tijdmachine getekend, dan kan je tekening 'Tijdmachine' heten.

Beoordelingscriteria opdracht 7B-K1

De leerling stopt de tekening en het bijbehorende briefje in het portfolio. De leerkracht gaat na of de bijbehorende gegevens correct zijn ingevuld.

Opdracht 7B-K2: Een woordpuzzel bij leesboek 7B

Maak de puzzel. De antwoorden kan je vinden in de verhalen van leesboek 7B.

1. Achter welk dier moet Tjander lopen om uit het bos te komen, waarin hij verdwaald is?
2. In welk land spelen de verhalen van Robin Hood zich af?
3. Wat is de achternaam van de schrijver van 'Lucenda verkoopt geschiedenis'?
4. Tarzan vindt een jong van een leeuw. Hoe wordt een jong van een leeuw ook wel genoemd?
5. In welk land groeit Remi uit 'Alleen op de wereld' op?
6. Wat is de voornaam van de blanke inwoner van het land van El Dorado?
7. Naar welke maand is de haas in 'Alice in Wonderland' genoemd?
8. Welk lichaamsdeel moet de kleine zeemeermin afstaan aan de zeeheks?
9. Naar welke dag van de week is het hulpje van Robinson Crusoe genoemd?

Als je alles goed hebt, zie je op de gele balk de naam van het land van Peter Pan.

Beoordelingscriteria opdracht 7B-K2:

De leerling moet de puzzel oplossen en opnemen in zijn portfolio.

De leerkracht checkt of de antwoorden goed zijn. Als dit niet het geval is, krijgt de leerling de kans om de puzzel te verbeteren.

Oplossing puzzel

				5	6			
				f	c			
				r	o			
1	2			a	r			9
v	e	3		n	n	7	8	v
l	n	l	4	k	e	a	o	ij
i	g	e	w	r	l	a	n	d
n	e	v	e	ij	i	r	g	a
d	l	e	l	k	s	t		g
e	a	n	p					
r	n	s						
	d							

Opdracht 7B- K3: Een boekpresentatie

Maak een boekverslag en houd aan de hand van dit verslag een boekpresentatie van minimaal 10, maximaal 15 minuten. Het boekverslag bestaat uit drie delen. In het schema hieronder staan vragen die je moet beantwoorden en in je verslag opnemen. Het schema geeft ook aan wat er nog meer in je verslag moet staan.

Oefen je presentatie van tevoren voor de spiegel of voor je huisgenoten. Je kan de presentatie leuker maken door jezelf te verkleeden in de sfeer van het boek en/of attributen en plaatjes te laten zien die te maken hebben met het verhaal.

Bij je presentatie ga je als volgt te werk:

- Vertel je publiek welk boek je gaat presenteren en laat het boek zien of een plaatje van de voorkant.
- Vertel de informatie uit deel 1 van je boekverslag.
- Lees een stuk voor uit het boek. Niet meer dan 1 pagina.
- Vertel daarna aan de hand van deel 2 en 3 van je verslag wat je van het boek vindt.
- Geef tenslotte enkele klasgenoten de gelegenheid om vragen te stellen.

Beoordelingscriteria opdracht 7B-K3

De leerling houdt de presentatie en stopt het uitgewerkte boekverslag in zijn portfolio. De boekpresentatie moet vooral gezien worden als een leerervaring voor de leerling. Het belangrijkste is dat de leerling het boekverslag heeft maakt en het aangedurfd heeft om de presentatie te houden.

Opdracht 7B-K3: Boekpresentatie

Naam:..... **Klas:**.....

Datum van de presentatie:

Boekverslag ter voorbereiding van de presentatie.
(Plak een foto van de omslag van het boek op je verslag)

I. Het boek zelf

- Wat is de titel van het boek?
- Wat is de naam van de auteur?
- Heeft het boek plaatjes? Zo ja, wie is de illustrator?
- Wie zijn de hoofdpersonen? Noem de belangrijkste namen en om schrijf wat voor mensen (of dieren) het zijn.
- Vertel in het kort waarover het verhaal gaat.
- Wanneer speelt het verhaal zich af? (Als de tijd niet duidelijk is aangegeven in het boek, mag die ongeveer worden aangegeven met vroeger, in het heden, of in de toekomst. Bij sommige verhalen kan je ook niet achterhalen in welke tijd het verhaal zich ongeveer afspeelt. Dan kan je dit in je antwoord aangeven.)
- Waar speelt het verhaal zich af?

Plak hier een kopie van de tekst die je gaat voorlezen.

II. Om over na te denken

- Past de titel bij dit boek? Motiveer je antwoord.
- Past de voorplaat bij dit boek? Motiveer je antwoord.
- Heeft de auteur een bepaalde boodschap met dit verhaal? Zo ja, welke?
- Als er plaatjes in het boek voorkomen, passen de plaatjes bij het verhaal? Motiveer je antwoord.

III. Je eigen mening

- Kies uit het onderstaand schema drie woorden die je goed bij het verhaal vindt passen. Schrijf ook op waarom je voor deze woorden hebt gekozen.

1	fantasievol	6	grappig	11	saai
2	leerrijk	7	raar	12	moeilijk
3	kinderachtig	8	zielig	13	mooi
4	verwarrend	9	diepzinnig	14	ouderwets
5	langdradig	10	spannend	15	belangrijk

- Zou je andere leerlingen aanraden dit boek te lezen? Motiveer je antwoord.

6.5 Opdrachten voor niveau 7C

6.5 OPDRACHTEN VOOR NIVEAU 7C

Bij leesniveau 7C zijn er drie verplichte opdrachten en vier keuzeopdrachten. De leerling heeft niveau 7C afgerond als hij alle drie (3) verplichte opdrachten en twee (2) keuzeopdrachten correct heeft uitgevoerd. Hieronder volgen de opdrachten en hun beoordelingscriteria.

Verplichte opdrachten

Opdracht 7C-V1: Kort leesverslag van een stripverhaal

Kies twee stripverhalen uit het leesboek. Maak een kort leesverslag van elk verhaal aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Naam:

Klas:

Datum:

Opdracht 7C-V1: Kort leesverslag van een stripverhaal

1. Wat is de titel van het verhaal?
.....
2. Hoe heet de belangrijkste persoon in het verhaal?
.....
3. Wat is de boodschap uit het verhaal?
.....
4. a. Welk plaatje spreekt je het meest aan?
(Geef de bladzijde en de positie van het plaatje op de bladzijde aan.)
.....
b. Waarom?
.....
5. Hoe vind je de strip?
Zet een kruisje bij elk woord dat past bij jouw mening.

☐ leuk	☐ ik begrijp de boodschap
☐ saai	☐ makkelijk om te lezen
☐ mooi getekend	☐ verwarrend

De Beoordelingscriteria opdracht 7C-V1

De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord voor beide verhalen.

- Vraag 1 en 2 zijn feitenvragen. De titels staan niet altijd bovenaan van de strips, maar wel altijd opvallend op de eerste pagina.
- Vraag 3: De boodschappen van de acht strips zijn als volgt:
 - *Hoe lees je een cartoon?* – Cartoons lezen is leuk.
 - *Wateroverlast* – Geen rommel gooien op de bermen en in de goten.
 - *Vakantie* – Val geen meisjes lastig.
 - *Imago* – Wat je hebt, is minder belangrijk dan wie je bent.
 - *Het leven van een leesgierigaard* – Lezen heeft veel waarde.
 - *Connectie* – Raak niet verslaafd aan je mobiele telefoon.
 - *De uitdaging* – Ga op je doel af, al geloven anderen niet in je.
 - *Super!* – Wees een held.
- Vraag 4: de leerling moet het plaatje correct aanduiden en een begrijpelijke verklaring geven waarom het plaatje hem aanspreekt.
- Vraag 5: Dit is een meningsvraag en in principe mag de leerling aankruisen wat hij wil, maar geen tegenstrijdige termen. Dus niet tegelijkertijd 'leuk' en 'saai'. Of tegelijkertijd 'verwarrend' en 'makkelijk om te lezen'.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft ingevuld, krijgt hij feedback en de gelegenheid dit alsnog te doen.

Opdracht 7C-V2: Leesverslag van een lang verhaal

In het leesboek heb je vier lange verhalen, namelijk 'Oom Otto's erfenis' (tekst 7 en 8), 'Uit het leven van een straatjongen' (tekst 10 en 11), 'Het levenswater van Ana Bolindo-kondre' (tekst 13, 14 en 15) en 'Een verhaal uit de geschiedenis' (tekst 18 tot en met 22), en. Kies een van de verhalen en maak een leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Naam:

Klas:

Datum:

Opdracht 7C-V2: Leesverslag van een lang verhaal

1. Wat is de titel van het verhaal?
.....
2. Waar speelt het verhaal zich af?
.....
.....
3. Wie zijn de belangrijkste personen uit het verhaal?
.....
4. Vertel over elke persoon wie hij of zij is.
.....
.....
.....
.....
5. Vertel in het kort waarover het verhaal gaat?
.....
.....
.....
.....
6. Hoe loopt het verhaal af?
.....
.....
7. a. Zou dit verhaal echt gebeurd kunnen zijn?
.....
.....
b. Leg je antwoord uit. Hoe heb je dat kunnen opmaken uit de tekst?
.....
.....
8. Wat vind je van het verhaal?
Zet een kruisje bij elk woord dat past bij jouw mening.

0 leuk	0 grappig	0 fantasievol
0 saai	0 raar	0 leerrijk
0 interessant	0 moeilijk	0 mooi

Beoordelingscriteria opdracht 7C-V2

De opdracht wordt als voldaan beschouwd als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord. De antwoorden van vraag 1 tot en met 7 zijn te halen uit de verhalen. De verhalen *'Het levenswater van Ana Bolindokondre'* bevat onwerkelijke gebeurtenissen, zoals een sprekend dier. Dat verhaal is dus niet echt gebeurd. De overige verhalen kunnen allemaal echt gebeurd zijn. Vraag 8 is een meningsvraag en de leerling kan in principe aankruisen wat hij wil, maar geen tegenstrijdige termen. Dus niet tegelijkertijd 'leuk' en 'saai'.

Opdracht 7C-V3: Poëzievoordracht

In het leesboek staan drie maatschappijkritische gedichten. Een maatschappijkritisch gedicht gaat over één of meer problemen waarmee mensen te kampen hebben. Kies een gedicht uit het leesboek **of** een ander maatschappijkritisch gedicht dat je kent. Draag het voor aan enkele van je medeleerlingen. Spreek met de leerkracht af wanneer je dat kan doen. Laat de leerkracht het volgende briefje paraferen, zodat je het in je portfolio kan stoppen.

Opdracht 7C-V3: Poëzievoordracht

Naam: Klas:
Datum van de voordracht:

Plak hier een kopie van het gedicht.

Paraaf van de leerkracht:

Beoordelingscriteria opdracht 7C-V3

Als de leerling een ander gedicht kiest dan het gedicht in het boek, gaat u na of het een maatschappijkritisch gedicht is. Als de leerling het gedicht heeft voorgedragen, is deze opdracht voldaan. U parafeert voor hem en het briefje kan dan aan zijn portfolio worden toegevoegd.

Keuzeopdrachten

Opdracht 7C-K1: Tekening van een verhaalfiguur met tweetalige tekst in een tekstballon

Maak een tekening van één van de figuren uit de verhalen uit het leesboek. Teken bij de figuur een tekstballon met een tekst in twee talen.

Onder de tekening schrijf je:

- De opdracht
- Je naam en je klas
- De datum
- De titel van het verhaal

Voorbeeldidee 1: Teken de krabdagui uit 'Het levenswater van Ana Bolindokondre'. In de tekstballon schrijf je: "Odi mi konu. Gegroet mijn koning."

Voorbeeldidee 2: Teken Tesla uit het verhaal 'Tesla leert Papiamentu'. In de tekstballon schrijf je: "Bo kabes no ta bon. Je hoofd is niet goed."

Beoordelingscriteria opdracht 7C-K1

De leerling stopt de tekening in zijn portfolio. De leerkracht gaat na of de bijbehorende gegevens correct zijn ingevuld.

Opdracht 7C-K2: Lezen van een rol in een meertalige theatertekst

Dit is een groepsopdracht. Kies met je groep een van de theaterteksten uit het leesboek, tekst 3 of 24. Verdeel de rollen. Vraag de leerkracht om te komen luisteren.

Vraag de leerkracht om je briefje (zie hieronder) bij deze opdracht te paraferen.

Opdracht 7C-K2: Lezen van een rol in een meertalige theatertekst

Naam: Klas:.....

Datum:.....

Titel van het verhaal:

Rol die je hebt gelezen:

Paraaf van de leerkracht:

Beoordelingscriteria opdracht 7C-K2

Als de leerling zijn rol heeft gelezen, is deze opdracht voldaan. U parafeert voor hem en het briefje kan dan in zijn portfolio.

Opdracht 7C-K3: Kort leesverslag (keuze uit tekst 1, 3, 4, 24)

Kies één van de teksten uit en maak een kort leesverslag aan de hand van de vragen in het onderstaande schema.

Naam:..... Klas:.....
Datum:.....

Opdracht 7C-K3: Kort leesverslag

1. Wat is de titel van het verhaal?
.....
2. Wie is volgens jou de belangrijkste figuur in dit verhaal?
.....
.....
3. Wat is het belangrijkste dat deze hoofdfiguur in het verhaal doet?
.....
.....
4. Hoe ziet deze hoofdfiguur er volgens jou uit?
Beschrijf deze figuur in drie tot vijf zinnen.
.....
.....
.....
.....
5. Welke zin in de tekst heeft je het meest aangesproken?
a. Schrijf de zin op.
.....
.....
b. Schrijf ook op waarom.
.....
.....
.....

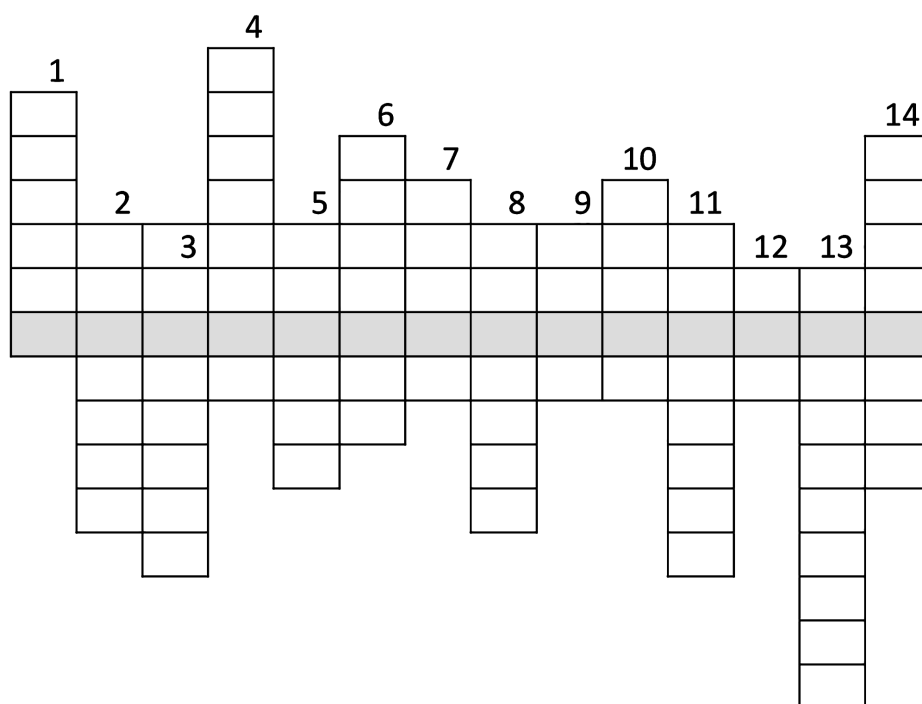
Beoordelingscriteria opdracht 7C-K3:

- De opdracht is voldaan als de leerling alle vragen correct heeft beantwoord.
- Vraag 1 is een feitenvraag. De titel staat boven de tekst.
- Vraag 2 is een meningsvraag en alleen fout als de genoemde figuur niet voorkomt in het verhaal.
- Bij vraag 3 gaat het om het correct beredeneren van het antwoord op vraag 2, aan de hand van informatie uit de tekst.
- Bij vraag 4 gebruikt de leerling in de eerste plaats informatie uit de tekst over het uiterlijk van de hoofdfiguur. Daarnaast mag de leerling met eigen fantasie de beschrijving invullen.
- Bij vraag 5 gaat het om correct citeren van een zin uit de tekst en een logische beredenering van het antwoord.

Als de leerling niet alle vragen correct heeft beantwoord, krijgt hij feedback van de leerkracht. De leerling krijgt de kans de foutieve antwoorden te verbeteren tot hij de opdracht heeft voldaan.

Opdracht 7C-K4: Een woordpuzzel bij leesboek 7C

Maak de puzzel. De antwoorden kan je vinden in de verhalen van leesboek 7C.

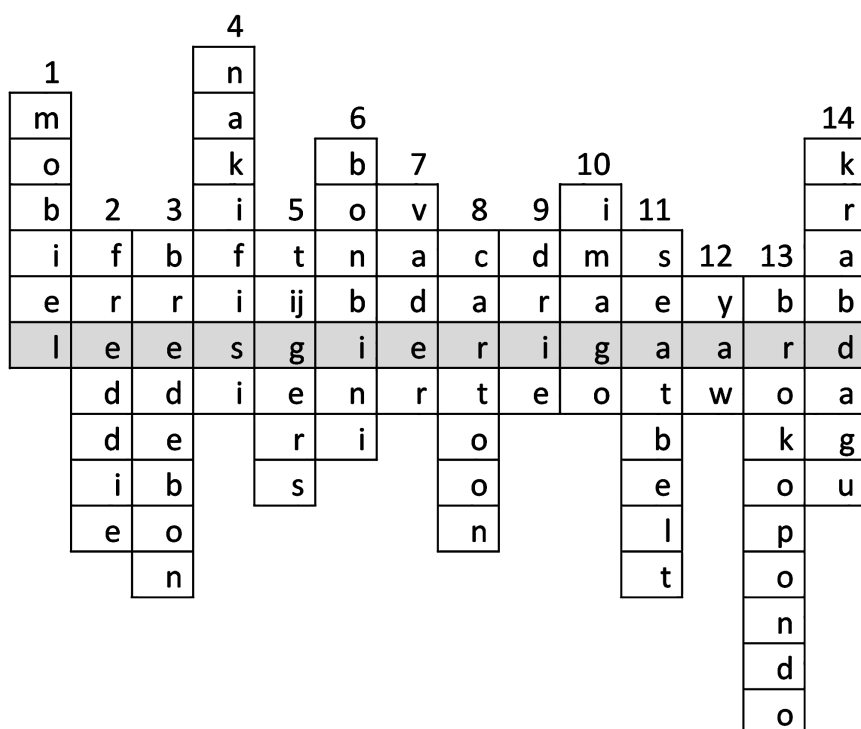

1. Waaraan is Santousha verslaafd in het stripverhaal 'Connectie'?
2. Hoe heet de hoofdfiguur in het verhaal 'Uit het leven van een straatjongen'?
3. Welke vrucht plukte de vader in het verhaal over Ana Bolindo?
4. Hoe zeg je 'sidderaal' in het Sranan?
5. Welke vierpotige dieren bewaakten het kasteel van Ana Bolindo?
6. Hoe zeg je 'welkom' in het Papiamentu?
7. Op welk familielid wacht de jongen in het verhaal 'De belofte'?
8. Wat is een ander woord voor 'stripverhaal'?
9. Hoeveel manieren staan er om het milieu netjes te houden op de laatste bladzijde in de strip 'Wateroverlast'?
10. Hoe heet de strip waarin een jongen bang is dat men hem zonder dure dingen niet leuk zal vinden?
11. Wat is een ander woord voor 'autogordel'?
12. Hoe heet de jongen in 'Een verhaal uit de geschiedenis'?
13. In welk district ligt het meer met de spookbomen?
14. Hoe heet het dier dat de drie zonen ontmoeten in 'Het levenswater van Ana Bolindo-kondre'?

Als je alles goed hebt, zie je op de gele balk hoe we iemand noemen die heel graag wil lezen.

De leerling moet de puzzel oplossen en opnemen in zijn portfolio.

Oplossing puzzel

BRONNEN

1. Baldewsingh, Rabin, Sarnámi woordenschat. Uitgeverij Surinen, 2018.
2. Bies de, Renata, Woordenboek van de Surinaamse bijdrage aan het Nederlands. Anton de Kom Universiteit van Suriname, 2008.
3. Bies de, Renata, Carisur Culinaire Dictionaire. Universiteit van Suriname, 2013.
4. Dale van, Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, deel 1-3. Utrecht/Antwerpen, 1984.
5. Eskes, Marita, Technisch lezen in een doorlopende lijn. Uitgeverij Pica, 2020.
6. Groce, E. and Groce, R., Deconstructing the Accelerated Reader Program. In: Reading Horizons. Volume 46, nr. 1. 2005. Western Michigan University.
7. Het leesonderwijs in primair- en voortgezet onderwijs. Een stand van zaken en curriculaire aanbevelingen. SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Enschede, 2018.
8. Hilst van der, Eddy, De spelling van het Sranan. De spelling van het Sranan. Paramaribo, 2008.
9. Houtveen A.A.M., Goed Geletterd. Opbrengsten van het lectoraat Geletterdheid 2006-2018. 2018. Hogeschool Utrecht. Kenniscentrum Leren en Innoveren.
10. Ik hoor, ik kijk, ik lees. Deel 1 tot en met 10. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
11. Ik hoor, ik kijk, ik lees. Handleiding deel 1 tot en met 10. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
12. Kerndoelen Nederlands. TULE inhouden en activiteiten. Ontwikkeld door SLO en Expertisecentrum Nederlands. <http://tule.slo.nl/Nederlands/F-KDNederlands.html>
13. Leerstoflijnen Lezen beschreven. Uitwerking van het referentiekader Nederlandse Taal voor leesonderwijs in het basisonderwijs. SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Enschede, 2010.
14. Leergebied Nederlands. Voorstel voor de basis van de herziening van de kerndoelen en eindtermen van de leraren en schoolleiders uit het ontwikkelteam Nederlands. 2019. www.curriculum.nu
15. Leerplan Gewoon Kleuter- en Lager Onderwijs. Leergebied Nederlands. GO onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Pedagogische Begeleidingsdienst. Brussel. 2013.
16. Manna, R., Leveled Reading Systems, Explained. <https://www.scholastic.com/teachers/articles/teaching-content/leveled-reading-systems-explained/>
17. Op weg naar een curriculum voor het basisonderwijs. Curriculumraamwerk en leerlijnen. Ontwikkeling basisonderwijs Suriname. 2011. MINOV en SLO.
18. Overzicht methoden op de basisschool. 2020. Bron: OS Mijnzorgweg.
19. Pascal Lefèvre, Strips. In: Lexicon van de Jeugdliteratuur. (www.dbnl.org)

20. Programma 'auditieve training'. Handleiding. Samengesteld door het Projekt Vernieuwing Curriculum Basisonderwijs. 1983. Uitgave MINOW.
21. Report on Curriculum Review, Gap Analysis and Remediation Strategy. 2018. IMPRESS, Vrije Universiteit Brussel (VUB), MINOWC.
22. Ross, S., Nunnery, J., Goldfeder, E. A Randomized Experiment on the Effects of Accelerated Reader/Reading Renaissance in an Urban School District: Final Evaluation Report. Center for Research in Educational Policy, The University of Memphis. 2004.
23. Smits, Erna en Koeven van, Erna, Wel of geen strips? Over serieboeken, graphic novels en lezen uit mandjes. (2014) <http://geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/>
24. Suriname Learling lines. Progress and Implementation. (Draft, 2019) Productie VUB.
25. Spelend leren. Een praktisch curriculum voor kleuters. Handleiding. 2011. Uitgave MINOV.
26. Spelend leren. Een praktisch curriculum voor kleuters. Themaboek 4. 5-jarigen. Handleiding. 2011. Uitgave MINOV.
27. Taal. Leerlijnen en Eindtermen (Draft, augustus 2019). Productie VUB.
28. Taal met plezier. Leerjaar 3. Periode 1, 2, 3, 4. MINOV. z.j.
29. Taal met plezier. Leerjaar 3. Handleiding en bronnenboek. MINOV. z.j.
30. Taal met plezier. Leerjaar 4. Handleiding Taal. MINOV 2013.
31. Taal met plezier. Leerjaar 4. Werkboek Taal. MINOV 2013.
32. Van hier en daar en overal. Deel 1 tot en met 12.
33. Van hier en daar en overal. Handleiding deel 2. 1986. Uitgave MINOWC.
34. Visser, Jacqueline. Lezen op AVI niveau. De schaling, normering en validering van de nieuwe AVI-toetskaarten. Proefschrift KU Nijmegen. 1997.
35. Woordenlijst Nederlandse Taal. Nederlandse Taalunie, 1995. (Het Groene Boekje), ook: www.woordenlijst.org
36. www.dezevensprong.org/uploads/groepen/Boekbespreking
37. www.leraar24.nl/50757/vrij-lezen-een-motiverende-leesaanpak/
38. www.onderwijsdatabank.s3.amazonaws.com/downloads/kwestievanlezen1_def.pdf
39. www.verhalenvertellen.nl/verhalen-vertellen-in-de-klas
40. www.woorden.org (Nederlands woordenboek online)
41. www.wskogezamenlijk.blob.core.windows.net/website/UploadBestanden/Hoe-doe-je-een-boekbespreking-in-groep-7-8.pdf
42. Sranantongo - Nederlands Online Interactief Woordenboek (sil.org)

BIJLAGE A:

**AANBEVOLEN WOORDEN VOOR UITBREIDING VAN
DE WOORDENSCHAT**

(Woorden uit het Nederlands, Surinaams-Nederlands (SN), Sranan, Sarnámi, Engels, Italiaans en Swahili)

Leesboek 7A

A

- aan de kost komen
- aangekoekt
- aanrecht
- adjudanten
- aluminiumsmelterij
- ambacht

B

- babu / báp (Sarnámi)
- bakadyari (Sranan)
- barbaar
- bedlegerig
- beperking
- betrokken zijn bij
- bibberend
- biseksueel
- bon (Sranan)
- borstbeeld
- bradyari (Sranan)
- briesje
- brok in de keel
- broko-broko (Sranan)
- brood op de plank
- bubulaas
- buffet
- bungalow

C

- commissie
- conferentie
- context
- corruptie
- corvee

D

- datra (Sranan)
- documentaire
- doop
- dorsen
- dresiman (Sranan)
- dyugu-dyugu (Sranan)

E

- eerste instantie
- ethergeur
- eremedaille
- Excellentie

F

- fa (Sranan)
- fayawatra (Sranan)
- flat

G

- gay (Engels)
- gebaren
- geborgen
- gedenkboek
- gedreven
- gefascineerd
- geheel verzorgde reis
- geklots
- graad
- griffel
- grondlegger

H

- hacker (Engels)
- heelkunde
- heilige
- herberg
- hilarisch
- homoseksueel
- hori me (Sranan)
- horizon
- huiskleren (SN)

I

- immigratie
- In aanslag
- inboedel
- in de val lokken
- ingrijpend
- In memoriam
- integer
- inventarisatie
- isolatiekamer

J

- journalist

K

- kabaal
- kapseisde
- kluts kwijt
- knoestig
- knutselen
- kokolampu (Sranan)
- korps
- krofaya (Sranan)
- kwikibuba (Sranan)
- kijkerspubliek
- kwellig
- kwijlde

L

- lawlaw (Sranan)
- lesbiennes
- leven in de brouwerij
- loopbaan
- luku nò (Sranan)
- lunchroom (Engels)
- lijder

M

- maande aan
- manpikin (Sranan)
- mati
- minister
- mi wani aksi yu wan sani (Sranan)
- model
- mond tot mond gaan
- monitoren
- muziekstijl

N

- nen (Sranan)
- noodgedwongen
- notenschrift

O

- oase
- olo (Sranan)
- ondermijning
- onthulling
- opjutten
- opluchting
- oudsher
- overgeplaatst
- overstag gaan

P

- paraderen
- particuliere praktijk
- pestkoppen
- pina (Sranan)
- pipel (Sranan)
- postuum
- pôtisma-datra (Sranan)
- praalgraf
- preek(je)
- pseudoniem

R

- ravotten
- ready to go (Engels)
- reptielen
- rooster

S

- scheepswerf
- schelen
- schuldbewust
- shift (Engels)
- shoppen (Engels)
- skin (Sranan)
- slangenserum
- slinkse
- sociale media
- someni (Sranan)
- sponsor
- sprintte
- Sranan (Sranan)
- Srefidensi (Sranan)
- stank voor dank
- stoffelijk overschot
- stokstijf
- subliem
- swingende

T

- tandhygiëniste
- telecomprovider
- terras
- toenmalig
- tongo (Sranan)
- toontje lager zingen
- trance
- transgender

V

- van streek
- veldexpeditie
- verloskunde
- verwoede
- visliefhebber
- vlag en wimpel
- vlijde
- voet bij stuk houden
- voor gezien houden
- voorplecht
- voor schut gezet
- voorsteven
- vroom
- vrije huisvesting

W

- waard
- wan (Sranan)
- wasoema / wasuma (Sranan)
- wever
- wiwiri (Sranan)
- wijdbeens

Z

- zandbank
- zilveren jubileum
- zonverlicht
- zoutwaterkrokodil
- zwieren

BIJLAGE
WOORDENSCHAT
 Leesboek 7B

Leesboek 7B

A

- adopteren
- advocaten
- afperser
- afschaffing
- aftakelen
- aids
- alarmerend
- antilope
- arrestatieteam

B

- ballet
- beauty (Engels)
- beefde als een rietje
- blijft (met kranten) zitten
- bochel
- boeman
- bokaal
- bouwvakker
- box
- buitenstaander
- bwana (Swahili)

C

- capuchon
- cool place (Engels)

D

- datumgrens
- debuut
- deugniet
- dienblad
- doolde
- draaikolk

E

- eed
- eikel
- Eureka

F

- fakkels
- fataal
- fontainen
- foyer

G

- galg
- gang
- gekscherend
- geobsedeerd
- gepikeerd
- geplaveid
- gespuis
- gezuiverd
- ginger lily (Engels)
- goeroe
- goocheltruc
- great (Engels)
- grillen

H

- hagelstorm
- handelswaar
- hendeltje
- hint
- hiv
- hoefijzers

I

- in duigen vallen
- in hechtenisneming
- inventief

J

- jetset

K

- kaatste terug
- kamfer
- kardinaal
- kielzog
- kinderwagen
- kirrende
- kletsnat
- knapt
- knoedel
- kolonie
- krantenkoppen
- kroonluchter
- kwispelen

L

- laboratorium
- lading
- lengtegraad
- list
- lugubere

M

- magie
- manen
- manor (Engels)
- Marron
- masra (Sranan)
- mati
- meetkunde
- merrie
- met andere ogen
- minderjarig
- Moor
- mouterij

N

- navigeren

O

- ontglipte
- ontworteld
- opstand
- orgeade

P

- padrone (Italiaans)
- pipit
- permissie
- piaiman
- piyama
- plantage
- poli
- politiek
- pony
- protestmars

R

- ra-ra-ra
- radja
- regiment
- ritselen
- roeping
- rulle

S

- sheriff
- signore (Italiaans)
- slangetjes
- smederij
- spenen
- spiedend
- sprenkelde
- strikken

T

- talisman
- teef
- tevergeefs
- theevisite
- toernooi
- tragedie
- treuzelen
- troefcall
- twee vliegen in een klap
- tijd verdoen

U

- uiers
- uitkering

V

- vehikel
- verhitten
- verlanglijst
- vete
- veulen
- vondeling
- voogd
- vuurgevecht
- vuurtoren

W

- waakzaam
- wakkerde aan
- wambuis
- welp
- winti krijgen (SN)
- wolvenroedel
- wreedaardig ijzeren greep

Z

- ziel
- zwartgeblakerd
- zwerversbestaan
- zwijm

Leesboek 7C

A

- aanbod
- aarzelend
- abi (Sranan)
- ademloos
- adyosi (Sranan)
- aksi (Sranan)
- alekgebeka dawé bandengthe wameng (Arowaks)
- anker
- ansichtkaart
- arki (Sranan)
- autobiografie

B

- baka (Sranan)
- bakra (Sranan)
- bakrakondre (Sranan)
- baya (Sranan)
- bedrog
- bedrukt
- behoedzaam
- behouden aankomen
- beige
- bekeuring
- belagen
- beletten
- beltegoed
- beschaamd
- bestemming
- bezuinigen
- bigiwan (Sranan)
- bikasi (Sranan)
- blesseerde
- blindenstok
- botrali (SN)
- bonu (Sranan)
- breni (Sranan)
- bun (Sranan)
- buru (Sranan)

C

- caption (Engels)
- cartoon (Engels)
- chillen (Engels)
- coach (Engels)
- collectie
- commentaren
- connectie

D

- dalijk yu o flaw (Sranan)
- dede (Sranan)
- den lay (Sranan)
- dikke vriendinnen
- dobbelaarsters
- dokun (Sranan)
- dorosey (Sranan)
- dya (Sranan)

E

- ede (Sranan)
- efu (Sranan)

F

- fadon (Sranan)
- fladderen
- fleurde op
- floepten
- forwarden (Engels)
- frey gowe (Sranan)
- fruku (Sranan)
- fufuru (Sranan)
- fu moy (Sranan)
- futu (Sranan)

G

- Gado teki en (Sranan)
- geagiteerd
- gedaantewisseling
- gekwinkeleer
- gelag betalen
- geritsel
- gewetenloos
- gewriemel
- gierigaard
- gretig
- grimmige

H

- herrie
- hiba lie (Arowaks)
- hit (Engels)
- huichelaar
- hulpbehoevende

I

- imago
- ingebonden
- ingimisi (Sranan)
- inmiddels
- in no time (Engels)
- insey (Sranan)
- inzet
- iphone (Engels)
- I shot the sheriff (Engels)

J

- jaloezieën
- jammer
- junkfood (Engels)

K

- kaksi (Sranan)
- kapelka (Sranan)
- kibri (Sranan)
- klompu (Sranan)
- knuffels
- koepels
- kokhalsde
- kondre (Sranan)
- kopie
- kostuums
- koud laten
- kowru en ede (Sranan)
- krabdaggu (Sranan)
- krin (Sranan)
- kringloop

L

- leed
- lekduro (Sranan)
- lonkten
- lukuman

M

- magazijn
- mank
- markeren
- mars (SN)
- methe kai (Arowaks)
- mi no sabi (Sranan)
- muilen

N

- navelstreng
- nectar
- nofo (Sranan)
- notaris
- noti (Sranan)

O

- onverslaanbaar
- ommetje
- oortjes
- opbreken
- opgejaagd
- opgeprikt
- opgetogen
- o ten (Sranan)

P

- pakira (SN)
- parachutist
- penalty (Engels)
- pinaten (Sranan)
- pingo (SN)
- popki susu (Sranan)
- poti (Sranan)
- printabezem (SN)
- prioriteiten
- psst (SN)

R

- r reclame
- reggae
- regengeruis
- rode kaart

S

- safri (Sranan)
- sani (Sranan)
- scheiding
- schone land
- Schot
- schotten
- schijnen (SN)
- skowtu (Sranan)
- smaakte
- smullen
- sollen
- span tori (Sranan)
- spraakorgaan
- spreek ze aan
- Srefidensi (Sranan)
- stemming
- sterke drank
- sterk water
- stommelde
- stuifmeel
- suma (Sranan)
- superhero (Engels)

T

- tamara (Sranan)
- tantiri (Sranan)
- teki dya (Sranan)
- teki neti leki dey (Sranan)
- tekstballon
- tenzij
- terrein
- tesi (Sranan)
- testament
- ticket (Engels)
- tingi fisi (Sranan)
- toegeeflijk
- toverstreek
- tranga (Sranan)
- trowe (Sranan)
- truc
- tyari (Sranan)
- tyekre tyekre (SN)

U

- udu (Sranan)
- uitdaging
- uitverkocht

V

- valstrik
- van streek
- van top tot teen
- vanwege
- vastberaden
- vegetariër
- verachten
- veranda
- vereelt
- verklikker
- verleidingen
- verpesten
- versterkingen
- vervallen
- verwelkt
- verzameling
- viersterrenrestaurant
- viespeuk
- voorkomen is beter dan genezen
- voorstel
- voortaan
- vriendje (SN)

W

- waka (lSranan)
- wani (Sranan)
- warenhuis
- weckpotten
- wegduiken
- welzijn
- weri (Sranan)
- wilskrachtig
- wisi (Sranan)
- wiwiri (Sranan)
- woron (Sranan)
- wroko gron (Sranan)

Y

- yepi mi (Sranan)
- yere (Sranan)
- YouTube
- yu o lasi (Sranan)

Z

- zekering
- zich uiten
- zin in hebben
- zoeven
- zogenaamd

BIJLAGE
LEESNIVEAUS

Bijlage:

LEESNIVEAUS

LET = gemiddeld aantal lettergrepen per zin.

ZL = gemiddeld aantal woorden per zin.

TTL = Totaal aantal woorden van de tekst.

LEESNIVEAUS

Niv .	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
4A	Leerjaar 4, 1e kwartaal	LET= 1,27 ZL=7 TTL=150 - 250 (Herhaling) decoderen van: - ch(t), ng, nk, aai, oei, ooi, eer, eur, oor, eeuw, ieuw; - einde van een woord met d(t) als [t] en b als [p]; - stomme [e] in ver-, ge-, be-, -lijk, -ig en verkleinwoorden met -je, -tje, -pje, en -kje; - i als [ie]; - tweelettergrepige woorden met een lange klank in de klankteen; - drie- of meerlettergrepige klankzuivere woorden of woorden met een stomme [e] in bovengenoemde categorieën.	Woorden uit de school- en thuisomgeving.
4B	Leerjaar 4, 2e kwartaal	LET= 1,27 ZL= 7 TTL=200 - 350 (Herhaling) decoderen van: - de stomme [e] in verklein- woorden met -etje; - woorden met een trema, accent grave, accent aigu; - woorden met een apostrof; - woorden met c, x, y; - woorden met th als [t], ge als [zje] en eau als [oo]; - woorden met tie als [tsie] en ish als [ies]; - woorden met ch en sh als [sj] - leestekens: punt, komma, uitroepeteken, vraagteken, dubbele punt en aanhalings- tekens; - meerlettergrepige woorden.	Woorden uit de school- en thuisomgeving.

Niv .	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
4C	Leerjaar 4, 3e kwartaal	ZL= 7 of 8 TTL=200 - 350 Uitspraak: - eenvoudige (leen)woorden uit Engels en Sranan Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie	Begrijpend lezen: - aanvullende woordenschat; - herkenbare wie-, wat-, waarsituatie; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met eindrijm
5A	Leerjaar 5, 1e kwartaal	ZL= 7 of 8 TTL= 300 – 600 Uitspraak: - eenvoudige (leen)woorden uit de overige Surinaamse thuishalen en andere vreemde talen. Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; - inlevingsvermogen (emoties/ attitudevorming) Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met beginrijm/ alliteratie - drama script
5B	Leerjaar 5, 2e kwartaal	ZL= 8 TTL=500 - 750 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; - inlevingsvermogen (emoties/ attitudevorming) Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - versjes met eind- en of beginrijm. - drama script

Niv .	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
5C	Leerjaar 5, 3e kwartaal	SL= 8-9 TWT= 700 - 950 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - verhaalgenre: sprookjes en fabels; - andere eenvoudige vormen
6A	Leerjaar 6, 1e kwartaal	ZL= 9 TTL= 900 - 1000 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - duidelijke indeling in begin, kern, slot; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - verhaalgenre: historisch verhaal, religieus verhaal.
6B	Leerjaar 6, 2e kwartaal	ZL= 9-10 TTL= 900 - 1100 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Theaterlezen: - juiste interpretatie van zinnen, zinsdelen en leestekens bij het uitspreken van de tekst. Stillezen: - woordherkenning.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - figuurlijke en letterlijke taal; - spreekwoorden en gezegden. Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - de boodschap in het verhaal.

Niv .	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
6C	Leerjaar 6, 3e kwartaal	ZL= 10 TTL= 900 - 1100 Vloeiend Lezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Poëzievoordracht: - passie; - articulatie, volume, tempo, intonatie.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - de schrijver achter het verhaal; - poëzie / liedteksten.
7A	Leerjaar 7, 1e kwartaal	SL=10-11 TWT=1000 - 1300 Vloeiend Lezen en Voorlezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen: - woordherkenning. Vertellen: - passie; - juiste weergave van het verhaal.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhalen voor storytelling; - verhaalgenre (auto)biografie.
7B	Leerjaar 7, 2e kwartaal	TTL=1000 - 1450 Vloeiend Lezen en Voorlezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen en Vrij Lezen:- woordherkenning. Vertellen en Boekpresentatie:- spreekbeurt.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - jeugdliteratuur (van bekroonde nationale schrijvers en internationaal bekende schrijvers in het vrije domein

Niv .	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
7C	Leerjaar 7, 3e kwartaal	TTL=1300- 1700 Vloeiend Lezen en Voorlezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen en Vrij Lezen: - woordherkenning. Theaterlezen: - Meertaligheid Poëzievoordracht: - passie; - articulatie, volume, tempo, intonatie.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; - meertalige teksten met codewisseling in de dialogen. Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenre: cartoons.
8A	Leerjaar 8, 1e kwartaal	TTL=1300- 1700 Vloeiend Lezen en Voorlezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen en Vrij Lezen: - woordherkenning. Vertellen en Boekpresentatie:- spreekbeurt. Theaterlezen met poppen: - creativiteit; - juiste weergave van het verhaal.	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding; Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenre: science fiction / fantasie - dramascript voor poppentheater.

Niv .	Periode	Technische criteria	Inhoudelijke criteria
8B	Leerjaar 8, 2e kwartaal	TTL=1500- 2000 Vloeiend Lezen / Voorlezen / Theaterlezen: - articulatie, volume, tempo, intonatie. Stillezen en Vrij Lezen:- woordherkenning. Vertellen en Boekpresentatie: - spreekbeurt. Poëzievoordracht: - passie; - articulatie, volume, tempo, intonatie;	Begrijpend lezen: - woordenschatuitbreiding Attitudevorming/ empathische ontwikkeling: - mogelijkheid tot inleven in emoties. Literatuuronderwijs: - leesdossier; - verhaalgenres: reizen en avontuur; - Sranan gedichten
8C	Leerjaar 8, 3e kwartaal	Vrij lezen - consolidatie (stil) - leesvaardigheden	Leesplezier en uitbreiding woordenschat

